

-TEMİZLİK-HAZIRLIK

<p>Hatice SAV 155227007</p>	<div data-bbox="715 300 1104 680">The logo of Harran University, featuring a yellow circle with a green emblem in the center. The emblem consists of a stylized building or tower with a cross-like shape on top, surrounded by green leaves and branches. The text "HARRAN ÜNİVERSİTESİ" is written in blue around the top of the circle, and "1992" is written in blue at the bottom.</div> <div data-bbox="555 752 1270 922"><p>T. C. HARRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI</p></div> <div data-bbox="472 1155 1353 1245"><p>SOSYAL MEDYA EVLİLİKLERİNİN NEDENLERİ- SONUÇLARI VE DİNİ BOYUTU</p></div> <div data-bbox="727 1451 1094 1491"><p>(YÜKSEK LİSANS TEZİ)</p></div> <div data-bbox="826 1706 992 1742"><p>Hatice SAV</p></div> <div data-bbox="769 1953 1056 1989"><p>ŞANLIURFA – 2018</p></div>
<p>SOSYAL MEDYA EVLİLİKLERİNİN NEDENLERİ-SONUÇLARI VE DİNİ BOYUTU (YÜKSEK LİSANS TEZİ)</p>	
<p>FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİMDALI</p>	
<p>ŞANLIURFA 2018</p>	

**T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**SOSYAL MEDYA EVLİLİKLERİNİN NEDENLERİ-
SONUÇLARI VE DİNİ BOYUTU**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hatice SAV

**Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Salih AYDEMİR**

ŞANLIURFA – 2018

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı: Hatice SAV

Öğrenci Numarası: 155227007

Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri

Programı: Turnitin

Başlık (Türkçe): Sosyal Medya Evliliklerinin Nedenleri-Sonuçları ve Dini Boyutu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans Tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplamı 124 sayfalık kısmına ilişkin, 27/08/2017 tarihinde şahsım/ danışmam tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 18'dir.

Uygulanan filtrelemeler

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç.
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezlî/tezsız lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer olmadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

27/08/2018
Hatice Sav Öğrencinin
İmzası

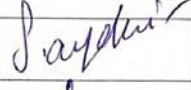
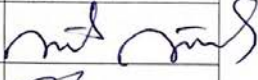

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 27/08/2018

Dr. Öğr. Üyesi Salih AYDEMİR
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

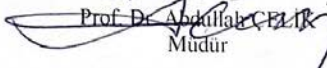
T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı 155227007 numaralı Hatice SAV'ın hazırladığı "Sosyal Medya Evliliklerinin Nedenleri-Sonuçları ve Dini Boyutu" konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 27/08/ 2018 tarihinde, saat 10:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

27/08/ 2018

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Dr.Öğr.Üyesi Salih AYDEMİR	Kabul	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Gül GÜLER	Kabul	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Fatma ÇAKMAK	Kabul	

Bu tezin Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

04.02.2019

Prof. Dr. Abdülhak ÇELİK
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

**T. C HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**SOSYAL MEDYA EVLİLİKLERİNİN NEDENLERİ-
SONUÇLARI VE DİNİ BOYUTU**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

-TEMİZLİK-HAZIRLIK

Hatice SAV

**Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Salih AYDEMİR**

ŞANLIURFA - 2018 ÖNSÖZ

Hayatımıza hızla entegre olan sanal alem, işlevini gittikçe genişletmeye ve yerini sağlamlaştırmaya devam etmektedir. Modern çağın kaçınılmaz sonuçlarından biri olan teknolojinin hepimizin evine ve cebine girmesi beraberinde bir takım olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Herkesin başlangıçta mesafeli olmaya çalıştığı sosyal medya siteleri bugün hiç düşünülmeden şoursuzca hepimizin akınına uğradığı alanlar haline gelmiştir. Bu alanlar herkesin erişimine açık olması ve kendini dilediği şekilde yansıtılabildiği ortamlar olması sebebiyle iletişime geçtikleri kişilerde yanlışların, hayal kırıklıklarının sebebi de olabilmektedir. Türk örf ve adetleriyle uyuşmayan, mahremiyetin zedelenmesine oldukça imkân veren, duyguları çoğu zaman basite indirgeyen birçok site şekil ve yöntem açısından toplumumuza uygun olmasa bile günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır.

Sosyal Medyadaki arkadaşlık sitelerine baktığımız zaman herkes çok yoğun, çok mutlu, gezen, eğlenen, gününü dolu dolu geçiren etrafında sayısız arkadaşları olan kimseler olduğunu görmekteyiz. Ancak yapılan birçok araştırma görünen ile gerçeğin çoğu zaman birbirinden farklı olduğunu göstermektedir. Seçeneklerin oldukça fazla olduğu bu sitelerde bazen aradaki ortak bir sebepten (beğeni, arkadaş, takip vs) bazen de tamamen rastgele ya da tesadüfi bir ekleme ile başlayan çoğu zaman kısa ancak son zamanlarda evlilikle sonuçlanan ilişkilere aracı olmaktadır. Bu ilişkilerin yöntem olarak ilk bakışta çok şaşırtıcı ve ilgi çekici olması konunun toplumda uyandırdığı sempati ya da antipatinin sebeplerinin anlaşılması ve ilerleyen dönemlerde daha da yaygınlaşacağı ön görülen bu sitelere olan merakın giderilmesi açısından oldukça önemlidir.

Araştırmamın başından sonuna kadar ilgisi, katkıları, güncel bilgi ve birikimleriyle beni destekleyen her aşamasını adım adım takip edip bu anlamlı ve güzel çalışma da beni destekleyen çok kıymetli hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Salih AYDEMİR'e ve araştırmanın doğru kişilere ulaşip bu çalışmanın yöntem ve teknik kısmında yanımda olan sayın Ahmet ALPAY'a teşekkürlerimi sunarım.

-TEMİZLİK-HAZIRLIKAĞUSTOS-2018

Hatice SAV

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	V
TABLO LİSTESİ	VI
ÖZET.....	IX
ABSTRACT	X
GİRİŞ	1
Araştırmanın Adı	1
Araştırmanın Konusu	1
Hipotezler.....	4
Araştırmanın Amacı	7
Araştırmanın Önemi.....	7
Tanımlar	8
Araştırmanın Yöntemi.....	9
Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	10
1.BÖLÜM: SOSYAL MEDYA VE KULLANIM ALANLARI.....	11
1.1.Sosyal Medyanın Gelişimi	11
1.2.Sosyal Medyanın Sosyal Hayat ile Kesişen Kullanım Alanları.....	14
1.3. Sosyal Medyadaki Arkadaşlık Siteleri	15
1.4.Evlilik Siteleri	17
1.5.İslami Evlilik Siteleri	17
1.6. Sosyal Medya Sitesinde Tanışıp Evlenen Bireylerle Görüşme	18
2.BÖLÜM: EVLİLİK VE DİN	22
2.1.Semavi Dinlerde Evlilik	24

2.1.1. Yahudilikte Evlilik.....	25
2.1.2. Hıristiyanlıkta Evlilik	26
2.1.3. İslamda Evlilik.....	28
2.2. Karı-kocanın karşılıklı vazifeleri	43
2.2.1. Erkeğin vazifeleri	45
2.2.2. Kadının vazifeleri	46
2.3. Evlilik Türleri ve Ritüelleri.....	46
2.3.1. Görücü Usulü Evlilik.....	47
2.3.2. Kızı Kaçırarak Evlenme	47
2.3.3. Başlık Parası Vererek Evlenme.....	47
2.3.4. Oturak Alma Evlilik	48
2.3.5. Baş Örtüsü Kaçırma Yoluyla Evlilik.....	48
2.3.6. Beşik Kertmesi Evlilik	48
2.3.7. Taygeldi Evlilik.....	48
2.3.8. Kuma Getirme Evliliği	48
2.3.9. Berder (Bedel) Evliliği	49
2.3.10. Kepir (Yaban Değişimi) Evliliği	49
2.3.11. Ölen Kardeşin Karısıyla Evlenme	49
2.3.12. Baldızla Evlilik.....	49
2.3.13. İçgüveyi Evliliği	49
2.3.14. Yetim Evliliği	50
2.3.15. Yakın Akraba Evliliği.....	50
2.3.16. Oldu Bitti Evlilik	50
2.3.17. Para Karşılığı Evlenme.....	50
2.3.18. Kan Parası Karşılığı Evlenme	50
2.3.19. Öç Alma Karşılığı.....	50
2.3.20. Çok Eşli Evlilik	51
2.3.21. Anlaşmalı Evlilik.....	51
2.3.22. Hileli Evlilik	51

2.3.23. Rastlantı Evliliği.....	51
2.3.24. İlan Yoluyla Eş Seçme (Evlenme)	51
2.3.25. Tercihli Evlilik.....	52
2.3.26. Yabancıyla Evlilik.....	52
2.3.27. Farklı Mezhep Evliliği.....	52
2.3.28. Metres Edinerek Evlenme	52
2.3.29. Mut'a Evliliği	52
2.3.30. Dul Evliliği	53
2.3.31. Tanışıp Anlaşarak Evlenme.....	53
2.3.32. Televizyon Evliliği	53
2.3.33. Sosyal Medya Evliliği	53
2.3.34. Evlilik Ritüelleri	55
2.4. Evliliğin ve Ailenin Evrimi ile İlgili Genel Değerlendirme	58
3. BÖLÜM: BİLİŞİMÇAĞI VE EVLİLİK	62
3.1. Bilişim Çağı ve Gençliği	62
3.2. Modern Çağın Yalnızlık Problemi	64
3.3. Gençlerin Evlilikten Beklentileri.....	67
3.4. Mantık Evliliği ve Aşk Evliliği Söylemi	69
4. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER.....	70
4.1. İnternet ile Evlenmenin Değişkenlere Göre Dağılımı.....	70
4.1.1. Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	70
4.1.2. Tablo 6: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	70
4.1.3. Tablo 7: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	71
4.1.4. Tablo 8: Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı	71
4.1.5. Tablo 9: Katılımcıların Anne Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	72
4.1.6. Tablo 10: Katılımcıların Baba Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	72
4.1.7. Tablo 11: Katılımcıların Gelir Durumu Gruplarına Göre Dağılımı.....	72

4.1.8. Tablo 12: Katılımcıların Ailelerinin Yaşadıkları Yerlere Göre Dağılımı	73
4.1.9. Tablo 13: Katılımcıların Ailelerinin Yaşayan Kişi Sayısına Göre Dağılım	73
4.1.10. Tablo 14: Katılımcıların Ebeveyn Durumlarına Göre Dağılımı	73
4.1.11. Tablo 15: Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı....	73
4.1.12. Tablo 16: Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	74
4.1.13. Tablo 17: Ebeveynlerin Evlilik Çeşidi Durumlarına Göre Dağılımı ...	74
4.1.14. Tablo 18: Katılımcıların Annelerini Tanımlama Şekline Göre Dağılımı	75
4.1.15. Tablo 19: Katılımcıların Babalarını Tanımlama Şekline Göre Dağılımı	75
4.1.16. Tablo 20: Katılımcıların Herhangi Bir Dini Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	76
4.1.17. Tablo 21: Katılımcıların Dini Yaşantısı Durumlarına Göre Dağılımı .	76
4.1.18. Tablo 22: Katılımcılara Göre Ahlaklı Olan İnsanda Bulunması Gereken Özelliklerine Göre Dağılımı.....	77
4.1.19. Tablo 23: Katılımcıların Tesettür Konusundaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	77
4.1.20. Tablo 24: Katılımcıların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı	77
4.1.21. Tablo 25: Katılımcıların Oruç Tutma Durumlarına Göre Dağılımı	78
4.1.22. Tablo 26: Katılımcıların Kullandıkları Sosyal Medya Sitelerine Göre Dağılımı	78
4.1.23. Tablo 27: Katılımcıların Sosyal Medyada Paylaşılan Özel Bilgilerine Göre Dağılımı.....	78
4.1.24. Tablo 28: Katılımcıların Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımına Göre Dağılımı	79
4.1.25. Tablo 29: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Amacına Göre Dağılımı	79

4.1.26. Tablo 30: Katılımcılara Göre Evliliğin İfade Ettiği Değere Göre Dağılımı	79
4.1.27. Tablo 31: Katılımcıların Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurdukları Kişilerde Aradıkları Kriterlerin Dağılımı	80
4.1.28. Tablo 32: Katılımcıların Evlenecekleri Kişide Aradıkları Faktörlere Göre Dağılımı	80
4.1.29. Tablo 33: Katılımcıların Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebeplerine Göre Dağılımı	81
4.1.30. Tablo 34: Katılımcıların Düşüncelerine İlişkin Bulgular.....	82
4.1.31. Tablo 35: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	85
4.1.32. Tablo 36: Mutlu Olma İle Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	86
4.1.33. Tablo 37: Mutlu Olma İle Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	87
4.1.34. Tablo 38: Yaş Grupları İle Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi.....	87
4.1.35. Tablo 39: Mutlu Olma İle Yaş Grupları Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	88
4.1.36. Tablo 40: Ailenin Yaşadığı Yer İle Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	88
4.1.37. Tablo 41: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Ailenin Yaşadığı Yer Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi.....	89
4.1.38. Tablo 42: Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	89

4.1.39. Tablo 43: Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Sosyal Medyayı Kullanım Amacı Arasındaki Farklığın Belirlenmesi.....	90
4.1.40. Tablo 44: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler Arasındaki Farklığın Belirlenmesi	90
4.1.41. Tablo 45: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle kullanılan sosyal medya siteleri Arasındaki Farklığın Belirlenmesi	91
4.1.42. Tablo 46: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Sosyal Medya Kullanım Amacı Arasındaki Farklığın Belirlenmesi.....	91
4.1.43. Tablo 47: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşım Türü Arasındaki Farklığın Belirlenmesi.....	92
4.1.44. Tablo 48: Sosyal Medyada Tanışıp Evlendikten Sonraki Mutluluk Düzeyi ile Sosyal Medya Kullanım Amacı Arasındaki Farklığın Belirlenmesi.....	92
4.1.45. Tablo 49: Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler Arasındaki Farklığın Belirlenmesi	93
4.1.46. Tablo 50: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme Durumu İle Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler Arasındaki Farklığın Belirlenmesi.....	93
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	94
EKLER.....	96
KAYNAKÇA	103

KISALTMALAR

TDK	Türk Dil Kurumu
BM	Birleşmiş Milletler Örgütü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
USA	United States of America
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
çev	Çeviren
AÜİFD	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
S.	Sayı
s.	Sayfa
TCP	Transmission Control Protocol
WWW	World wide web

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de 2008-2017 Yılları Arasında İnternet ve Kullanımı ile İlgili Temel Göstergeler.	13
Tablo 2: 2017 Yılında Sosyal Medya Siteleri ve Kullanıcı Sayısı.....	15
Tablo 3: Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Amaçları.....	16
Tablo 4: Türkiye’de 2001- 2016 yılları arasında yapılan evlilik sayısı ve kaba evlenme hızı	54
Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	70
Tablo 6: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	70
Tablo 7: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	71
Tablo 8: Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı	71
Tablo 9: Katılımcıların Anne Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	72
Tablo 10: Katılımcıların Baba Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	72
Tablo 11: Katılımcıların Gelir Durumu Gruplarına Göre Dağılımı	72
Tablo 12: Katılımcıların Ailelerinin Yaşadıkları Yerlere Göre Dağılımı	73
Tablo 13: Katılımcıların Ailelerinin Yaşayan Kişi Sayısına Göre Dağılımı	73
Tablo 14: Katılımcıların Ebeveyn Durumlarına Göre Dağılımı	73
Tablo 15: Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	73
Tablo 16: Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	74
Tablo 17: Ebeveynlerin Evlilik Çeşidi Durumlarına Göre Dağılımı	74
Tablo 18: Katılımcıların Annelerini Tanımlama Şekline Göre Dağılımı	75
Tablo 19: Katılımcıların Babalarını Tanımlama Şekline Göre Dağılımı.....	75
Tablo 20: Katılımcıların Herhangi Bir Dini Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı	76
Tablo 21: Katılımcıların Dini Yaşantısı Durumlarına Göre Dağılımı	76

Tablo 22: Katılımcılara Göre Ahlaklı Olan İnsanda Bulunması Gereken Özelliklerine Göre Dağılımı.....	77
Tablo 23: Katılımcıların Tesettür Konusundaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	77
Tablo 24: Katılımcıların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı	77
Tablo 25: Katılımcıların Oruç Tutma Durumlarına Göre Dağılımı	78
Tablo 26: Katılımcıların Kullandıkları Sosyal Medya Sitelerine Göre Dağılımı	78
Tablo 27: Katılımcıların Sosyal Medyada Paylaşılan Özel Bilgilerine Göre Dağılımı	78
Tablo 28: Katılımcıların Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımına Göre Dağılımı.....	79
Tablo 29: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Amacına Göre Dağılımı.....	79
Tablo 30: Katılımcılara Göre Evliliğin İfade Ettiği Değere Göre Dağılımı	79
Tablo 31: Katılımcıların Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurdukları Kişilerde Aradıkları Kriterlerin Dağılımı.....	80
Tablo 32: Katılımcıların Evlenecekleri Kişide Aradıkları Faktörlere Göre Dağılımı .	80
Tablo 33: Katılımcıların Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebeplerine Göre Dağılımı	81
Tablo 34: Katılımcıların Düşüncelerine İlişkin Bulgular.....	82
Tablo 35: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi.....	85
Tablo 36: Mutlu Olma İle Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	86
Tablo 37: Mutlu Olma İle Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	87
Tablo 38: Yaş Grupları İle Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	87
Tablo 39: Mutlu Olma İle Yaş Grupları Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	88
Tablo 40: Ailenin Yaşadığı Yer İle Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi.....	88
Tablo 41: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Ailenin Yaşadığı Yer Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	89

Tablo 42: Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	89
Tablo 43: Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Sosyal Medyayı Kullanım Amacı Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	90
Tablo 44: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	90
Tablo 45: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle kullanılan sosyal medya siteleri Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi.....	91
Tablo 46: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Sosyal Medya Kullanım Amacı Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	91
Tablo 47: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşım Türü Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	92
Tablo 48: Sosyal Medyada Tanışıp Evlendikten Sonraki Mutluluk Düzeyi ile Sosyal Medya Kullanım Amacı Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	92
Tablo 49: Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi	93
Tablo 50: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme Durumu İle Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi.....	93

ÖZET

SOSYAL MEDYA EVLİLİKLERİNİN NEDENLERİ-SONUÇLARI VE DİNİ BOYUTU

SAV, Hatice

Yüksek Lisans Tezi

Din Sosyolojisi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Salih AYDEMİR

Ağustos, 2018, 106 sayfa

Bu araştırma, sanal alem, sanal aşk, popülerite, teknoloji bağımlılığı, muhafazakar toplum yapısı, yalnızlık problemi, bilişim çağı, sosyal medya siteleri gibi konu ve kavramlar üzerinden sosyal medya evliliklerinin nedenlerini, sonuçlarını ve dini boyutunu sosyolojik açıdan incelemiştir.

Çağımızın en büyük sorunu yalnızlık probleminin sosyal medya siteleriyle aşılmaya çalışıldığını özellikle dindar kesim olarak nitelendirilen dini hassasiyetleri olan bireylerin yaklaşımı ve bu yöntemin tercih edilmesinin sebepleri derinlemesine irdelenmiştir. Çeşitli sosyal medya ve evlilik sitelerinde gerekli araştırmalar yapılarak bu sitelerin ortaya çıkması, kullanım amaçları ve gelişimi incelenmiş bir sonraki aşamada ise bu siteler aracılığıyla evlilik yapan kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Sosyal medya siteleri aracılığıyla evlilik yapan bireylerin bu evlilikleri gerçekleştirmeden önce de bu siteler aracılığıyla farklı bireylerle görüşmeler yaptıkları ya da bu sitelerden ilişki ya da evlilik yapan bireylerin çevrelerinde oldukları dikkat çekmiştir. Bu yöntemle başvurularının sebepleri ise değişkenlik göstermekle birlikte toplum yapısına göre farklı cevaplara ulaşılmıştır. Bu tanışma süreciyle beraber en fazla gündeme gelen soru ise güven problemine sebep olup olmaması ve bu evliliği çevrelerinde rahatça ifade edip etmemeleri en fazla merak edilen sorulardan olmuştur.

Bu araştırma konusunun çağımızın güncel konularından biri olan sosyal medyayı, çağın koşullarını ve gerekliliklerini göz önüne alarak konuyla ilgili muhatapların görüşlerini ve yorumlarını alarak anketimize Türkiye'nin farklı noktalarından, farklı yaş ve eğitim seviyesinde olan yetmiş çift üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırmanın sonucunda toplumun artık bunu kabullendiği ve

bu siteler üzerinden evlilik gerçekleştiren bireylerin bunu normal karşıladıkları ve çevrelerindeki bireylere de tavsiye ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Medya, Sosyal Medya Siteleri, Evlilik Ritüelleri, Bilişim Çağı, Yalnızlık, Muhafazakâr Toplum, Gelişmiş Toplum.

ABSTRACT

THE REASONS AND RESULTS OF SOCIAL MEDIA MARRIAGES AND THEIR RELIGIOUS ASPECT

SAV, Hatice

Master's Thesis

Department of Religion Sociology

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Salih AYDEMİR

August, 2018, 106 pages

This research has investigated the reasons and results of social media marriages and their religious aspect with a sociological perspective by focusing on such concepts as virtual world, virtual love, popularity, technology addiction, conservative society structure, loneliness problem, information age, social media sites.

In this study, the reason why loneliness, the biggest problem of our age, is tried to be overcome by social media; the approach of individuals who are considered as religious people because of their religious sensitivities, and their reasons for preferring this method are examined in depth. Through an extensive research on social media and marriage sites, the emergence of these sites, their intended usage and development are analysed. Then, interviews were conducted with the individuals who got married through these sites. It has been pointed out that the individuals who got married through social media sites had had some meetings with different individuals via these sites before getting married or they were acquainted with some people who got married or had some affairs through these sites. Since people's reasons for preferring this method vary, the study reveals different answers in terms of social structure. The most remarkable questions that arise after this meeting process are whether it will cause any trust problem and whether individuals will be able to announce their marriage freely to other people around them.

This research was carried out with interviewing seventy couples who were from different parts of Turkey, at with different ages, and had different education levels. It relies on participant's opinions and comments on social media, one of the current issues of our time, with regards to the conditions and requirements of the

present era. As a result, it is concluded that the society have now acknowledged the social media and that individuals getting married through social media sites consider it to be quiet normal and recommend it to other people around them.

Key Words: Social Media, Social Media Sites, Marriage Rituals, Information Age, Loneliness, Conservative Society, Developed Society.

GİRİŞ

Araştırmanın Adı

Sosyal medya evliliklerinin nedenleri-sonuçları ve dini boyutu

Araştırmanın Alanı ve Kapsamı

Bilişim çağı diye nitelendirdiğimiz bu çağda her şey hızla üretilip aynı hızla tüketilmektedir. İletişimden, alışverişe; bilgi paylaşımından, arkadaşlık sitelerine varıncaya kadar hayatımızın her alanına hızla nüfuz eden sosyal medya, fonksiyonunu ve kullanım alanını her geçen gün genişletmektedir. İnternet, bilgiye hızlı ulaşma aracı olarak hayatımızda yer bulup evlilik gibi ciddi ve hayati bir meseleye bile aracı konuma gelmektedir. Özellikle dindar toplumlarda evliliğin ilk adımı olan tanışma ve görüşmenin internet gibi bir araç üzerinden yapılması ilk bakışta çarpıcı ve çok ilgi çekici bir mevzu olmaktadır. İnsanların böyle bir riski göze almasının hangi saiklerle olabileceğini sorular halinde zaman zaman sorduktan sonra, bu tip sorulara ayaküstü spekülatif cevaplar yerine araştırarak, bu siteler üzerinden evlilik gerçekleştiren bireylerle konuşarak onlara muhtelif sorular sorarak bilimsel bir çalışma yapmayı uygun bulunmakta olup böyle bir konu bir tez çalışması çerçevesinde incelenmiştir. Bu konunun ayrıca ikinci aşamasında bu evliliklerin dini bir yönünün olup olmayışını, boşanma gibi bir takım sonuçları, bu evliliklerin sürdürülebilirliği ve o evliliklerden çıkan sonuçların daha mutlu ya da daha az mutlu gibi bir takım sorgulamaların yapılmasının önemi gibi bir takım çıkarsamalar ve sonuçlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Evliliklerin bir takım başlık parası, söz, nişan, düğün, çeyiz gibi ritüellerinin ne oranda gerçekleştiği ailelerin bu tanışma yoluna bakış açıları, evlilik süresince birbirlerine duydukları güven ya da şüpheler de irdelenerek bir takım sonuçlara varılmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın diğer bir boyutu ise; küreselleşme ile birlikte dünyaya giderek entegre olan insanlar bir yandan da giderek yalnızlaşıyor mu? Sorusunu zihinlere getirmektedir. Yapılan birçok araştırmaya göre sosyal medyada en çok zaman geçirenlerin benlik algısı en düşük ve hayatlarından en az memnun olan kimseler oldukları saptanmıştır. Gündelik hayatta yüz yüze konuşmaya cesaret edemeyen birey, sosyal medya aracılığıyla bazen kendi çevresindeki biriyle, bazen

de hiç tanımadığı biriyle saatlerce sohbet edebilmekte hatta bu sohbeti ilerletip o kişiye karşı duygusal bir bağ oluşturdukları gözlemlenmektedir. Bu sohbetler belli bir süreçten sonra yüz yüze görüşmeler halinde devam etmekte ve bir kısmı da evlilik ile sonuçlanmaktadır. Araştırmamızın önemli bir kesiti de bu siteler üzerinden evlilik gerçekleştiren bu kişileri yaş, meslek, eğitim durumları, yaşadıkları kültürler gibi kriterler üzerinden yapılmış değerlendirmeler oluşturmaktadır. Bu yöntemin artık kimse için yabancı olmadığı ancak doğu ve batı toplumlarında ya da cinsiyet, eğitim ve kültür gibi bazı değişkenler bize yöntemin kullanım amaçlarında ciddi farklılıklar olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Menşei batı olan ve batı toplumlarında oldukça yaygın kullanılan sosyal medya sitelerinin kullanım amaçları Türk örf, adet, gelenek ve görenekleriyle hiçbir şekilde uyuşmaması özellikle dini hassasiyetleri olan ve aile mefhumuna önem veren toplum yapısıyla çelişkili görünmektedir. Ancak bu sitelerin batı toplumlarındaki kullanım tarzının Türk aile yapısına uyarlanmış ve harman edilerek kullanılması ayrıca dini hassasiyetleri olan bireyler için İslami evlilik siteleri gibi yeni oluşturulan bu sitelerde tanışma ve evlilik gibi ciddi ilişkiler için kullanım alanlarını genişletmektedir.

İnternet; birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır¹. Bu teknoloji yardımıyla pek çok alandaki bilgilere insanlar kolay, ucuz, hızlı bir şekilde erişebilmektedir. İnternet insanların kendi arasında etkileştiği, bilgi değiş-tokuşu yapabildiği ve kendi yazısız kuralları olan büyük bir topluluktur. Bu, internetin sosyal yönüdür. Her yaştan her kullanıcı internet teknolojisine yoğun ilgi göstermektedir. Toplum ve teknoloji birbiriyle sürekli etkileşim halindedir.

Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişim göstermesiyle birlikte internet hayatın her noktasına girmiş durumdadır. Bilgi, fotoğraf, görüntü, haber, metin ve verinin hızlı bir şekilde iletilebilmesi, oyun, elektronik posta, video konferans, sohbet odaları, sosyal paylaşım ağları gibi hizmetlerin varlığı internet teknolojisini çağımızın vazgeçilmezi duruma getirmiştir. Bununla birlikte dezenformasyon (bilgi çarpıtma), bilgi kirliliği ve tekrarı, sahtecilik, fikir korsanlığı, yasa dışı işlemlerin

¹ Z.Beril Akıncı Vural, *Bilgi Teknolojileri ve Yansımaları*, Ankara, Nobel yayınları, 2006, s.190.

internet üzerinden gerçekleştirilmesi bu teknolojinin dezavantajları arasında yer almaktadır.²

İnternetin sürekli gelişim gösterip etkin bir iletişim aracı haline gelmesinde sosyal medyanın önemi büyüktür. ‘Sosyal Medya’ herkesin kendine göre yorumlayıp anlam kattığı bilgi ve içerik platformudur. Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram, Swarm gibi sosyal paylaşım ağları internet teknolojisine olan ilgiyi arttırmaktadır.

Sosyal medya, web teknolojilerinin getirdiği kullanıcı kolaylığı ve iletişim hızıyla yakalanan bilgi paylaşımlarının yapıldığı, iletişim sınırı olmadan insanlara özgür bir ortam yaratan herkesin söz hakkı olduğu dijital bir platformdur. Paylaşılan bilgilerin hiçbir maliyet gerektirmeden gerçekleşmesi ve anında çok geniş kitlelere ulaşması sosyal medyanın günden güne kullanımını arttırmaktadır. Bu sayede insanlar birbirleriyle hızlı ve etkili iletişim kurup tanışmakta kendilerine yeni yaşam alanı oluşturmaktadır. İnsanların kendi hayatlarından ilgi duydukları şeylere kadar paylaşımların yapıldığı sosyal medya da insanlar birbirleriyle yakınlaşmakta hatta aralarında duygusal bağlar oluşmaktadır. Hatta öyle ki birbirlerini hiç görmeden tanışarak ilişkiye başlayan insanların bir kısmı beraberliklerini evliliğe götürürken bir kısmı da hiçbir amacı olmadan ilişki yaşamaktadır. Sosyal paylaşım ağları aracılığıyla bireylerin yaşamış olduğu bu birliktelikler toplumumuzda önemli yer almaktadır. Sosyal medyada harcanan zamanın giderek artması ile günümüzdeki ilişkilerde giderek değişmektedir. Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte farklı bakış açıları gelişmekte sosyal paylaşım ağları yaşam alanı haline gelmektedir.

Sosyal medyanın hayatın içerisine bu denli girmesinin yaşam pratiklerimiz üzerinde bazı değişimler meydana getirdiği yadsınamaz bir gerçektir. Eğitimden haberleşmeye; ekonomiden siyasete geniş bir alana yayılan internet ve sosyal medya kullanımını insanlar için son derece mühim olan evlilik kavramında da etkilerini göstermeye başlamıştır. Asırlarca toplumsal normlar çerçevesinde gelenek ve göreneklere uygun şekilde gerçekleşen evlilikler, değişen şartlar gereği kadın ve erkeğin bireysel beklentilerine, tercihlerine ve alışkanlıklarına göre günden güne değişim göstermektedir. Bu değişimlerin belki de en hızlı ve en etkili meydana

² Christian Fuchs, *Socialmedia: A criticalintroduction*, çev.Diyar Saraçoğlu-İlker Kalaycı, İstanbul, Notabene yayınları, 2013, s.1.

geleni, insanların sosyal medya üzerinden tanışıp kendilerine yeni bir sosyal çevre oluşturmalarıdır. Sosyal çevrenin genişletilme sürecinde insanlar tanıştıkları yeni kişilerle bazı durumlarda dostane ilişkiler kurarken bazı durumlarda ise duygusal bağlar kurabilmektedir. Bilinçli ya da bilinçsiz gerçekleşen bu tutum sonucunda kurulan bu duygusal bağ, evlilikle sonuçlanabilmektedir. Tüm koşulları yerine getirmelerine rağmen kriterlerine uygun eş bulamayan bireylerin kendilerince haklı sebepleri vardır. Bu nedenler, bazen bireyleri sosyal medyaya yönlendirmekte ve eş seçimlerini sosyal ağlardan yapmalarını sağlamaktadır. Günümüzdeki evliliklerin sosyal medyaya eğilim göstermesi bu durumun güncel sosyal problemler içerisinde değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Evlilik ise kadın ve erkeğin, hem sosyal hem de hukuksal açıdan, yaşadıkları toplum kurallarına uygun olarak karşılıklı yükümlülükleri üstlenmek suretiyle hayatlarını birleştirmelerine denir. Evlilik, aile kurup bir arada yaşamaya başlamaktır. Aile toplumun temel taşıdır. İnsanoğlu yaratılışı gereği karşı cinsle birliktelik kurma ihtiyacı hissetmektedir. Evlilik, bu ihtiyacın dinsel ve toplumsal kurallara uygun şekilde giderilmesini sağlayan bir yapıdır. Kadın ve erkek birlikteliği, toplumsal ve dinsel kurallar dâhilinde gerçekleşirse kabul görmektedir ve teşvik edilmeye değer bulunmaktadır. İslam dini özelinde evliliğin kutsal bir akd olduğu kabul edilir. Allah (c.c.), Kuran'ı- Kerim'de "Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp, aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O'nun delillerindendir. Doğrusu bunda iyi düşünen kavimler için ibretler vardır."³ buyurmuştur. Bu ayetten de anlaşılacağı üzere Allah, insanlar için hayatlarını birleştirecek eşler yaratmıştır. Aksi durumda ise toplum düzenini ve neslin saflığını bozan istenmedik durumlar meydana getiren bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın ele aldığı başlıklardan birisi de sosyal medya üzerinden yapılan evliliklerin dini ve toplumsal boyutunun belirlenebilmesidir.

Hipotezler

1- Sosyal Medya'nın birçok kullanım alanı ve amacı vardır. Bu amaçlardan bir tanesi de araştırmamıza konu olan "duygusal arkadaşlık kurmak"tır. Bu yöntemle evlenen bireylerin aynı zaman da bu yöntemi tavsiye etmesi beklenebilir.

³ Kur'an'ı Kerim, Rum suresi, 21.ayet.

- Sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye etme ile duygusal arkadaşlık kurma sebebi arasında anlamlı ilişki olması öngörülmektedir.

2- Sosyal Medya'yı evlilik için bir yöntem olarak kullanan bireylerin aynı zamanda bu yöntemi kullanarak evlendikleri bireylerle mutlu olması beklenebilir.

- Sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi ile duygusal arkadaşlık kurma sebebi arasında anlamlı ilişki olduğu tahmin edilmektedir.

3- Sosyal Medya'nın bütün öğrenim kademesinden kullanıcıları olması ne kadar geniş bir kitleye hitap ettiğinin göstergesidir. Öğrenim düzeyi arttıkça bireylerin kararlarında daha sağlam ve kararlarından daha mutlu oldukları birçok araştırmayla ortaya çıkmıştır. Sosyal Medya'yı kullanan bireylerinde eğitim ve öğretim seviyesi arttıkça kararlarındaki doğruluk payının arttığı göz önüne alındığı takdirde;

- Sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi ile öğrenim durumu arasında anlamlı ilişki olduğu düşünülmektedir.

4- Sosyal Medya modern zamanlara hitap eden bir kitle iletişim aracıdır. Sosyal medyayı kullanım amaçlarının yaş ile oldukça yakın bir ilgisi vardır. Sosyal medya sitelerinin yaygınlaşması ve popüler olması ile devam eden bu süreçte yaş ortalaması genç eden bireylerde daha fazla kullanması;

- Modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma durumu ile yaş grupları arasında anlamlı bir ilişki olduğu öngörülmektedir.

5- Yapılan birçok araştırmaya göre bireylerin aldıkları kararlardan mutlu olması ile olgun olması arasında doğru bir korelasyon vardır. Bireyin evlilik gibi ciddi ve hayati bir kararı alması ve daha sonrasında pişman olmaması için belirli bir yaş ve olgunlukta olması beklenir. Çünkü ancak birey ne istediğini bilip nasıl bir hayatın onu mutlu edeceğini keşfederse ancak mutlu olabilir.

- Sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi ile yaş grupları arasında anlamlı ilişki olduğu tahmin edilmektedir.

6- Ailenin şehir merkezinde ilçede ya da köy de ikamet etmesiyle sosyal medyaya olan tutumunda yakın veya uzak olma arasında nasıl ki bir ilişki söz konusuysa bu yöntemle evlenmeye ya da tanışmaya verilen tepki arasında da bir ilişki olabilir.

- Modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma durumu ile ailenin yaşadığı yer arasında anlamlı bir ilişki olduğu varsayılmaktadır.

7- Sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye etme ile ailenin yaşadığı yer arasında anlamlı bir ilişki olması beklenmektedir.

8- Sosyal medya da ırk, din, dil, zengin, öğrenim seviyesi yüksek, entelektüel vs. gibi birçok farklı özellik ve yapıda bireye rastlamak mümkündür. Birey bu geniş perspektifte istediği tarz ve karakterde biriyle tanışıp evlenmesini kolaylaştırmaktadır.

- Modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma durumu ile evleneceği kişideki bulunması gereken faktörler arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

9- Modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma durumu ile sosyal medyayı kullanım amacı arasında anlamlı ilişki olduğu öngörülmektedir.

10- Bireyler sanal ortamda başlayan tanışma sürecinde bazı istekleri ve beklentilerine cevap almaktadır. Çünkü milyonlarca kullanıcısı olan bu sitelerde kişinin birçok adayı kolaylık eleyip istediği özelliklere uygun adaya ulaşması daha kolaydır.

- Sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye etme ile evleneceği kişideki bulunması gereken faktörler arasında anlamlı ilişki olduğu varsayılmaktadır.

11- Sosyal medya sitelerinin alışveriş, haber, güncel bilgiler, müzik ve video paylaşımı gibi birçok kullanım amacı vardır. Birçok sosyal medya siteleri arasında arkadaşlık kurma gibi özel amaçlara hizmet eden sitelerde mevcuttur. Bu siteler aracılığıyla duygusal arkadaşlık kuran bireylerin aynı zamanda bu yöntemi tavsiye etmesi gibi bu siteleri de tavsiye etmesi doğal olarak beklenebilir.

- Sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye etme ile kullanılan sosyal medya siteleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

12- Sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye etme ile sosyal medya kullanım amacı arasında bir ilişki olduğu varsayılmaktadır.

13- Sosyal medya da birçok paylaşım türü bulunmaktadır. Haberden genel kültüre, fotoğraf video paylaşımından ticaret maksatlı ürün reklamına kadar geniş kullanım amacına hizmet etmektedir. Duygusal arkadaşlık amacıyla kullanan bireylerin daha romantik şarkı yada söz paylaşımı veya kendi fotoğraf ve yaptığı şeyleri aktarması arasında oldukça sıkı bir ilişki söz konusudur.

- Sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye etme ile sosyal medyada yaptıkları paylaşım türü arasında anlamlı bir ilişki olduğu tahmin edilmektedir.

14- Sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi ile sosyal medya kullanım amacı arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

15- Yapılan birçok araştırmaya göre bireylerin flört etmek için aradığı özellikler ile evlenmek için aradığı özellikler arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıkların kadın ve erkek bireyler için farklı sebepleri vardır. Sosyal medya gibi kullanıcı sayısı oldukça fazla olan ağlar aracılığıyla arkadaşlık kuran bireylerin bundan fazlasıyla memnun oldukları saptanmıştır.

- Modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma durumu ile tanışmak için arkadaşlık kurulan kişilerde aranan kişisel özellikler arasında anlamlı ilişki olduğu düşünülmektedir.

16- Sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye etme durumu ile tanışmak için arkadaşlık kurulan kişilerde aranan kişisel özellikler arasında bir ilişki olduğu öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Gelişmiş, muhafazakâr ve geleneksel toplumlarda sosyal medyanın topluma etkileri ve toplumun yapısı ile korelasyonunu ve toplum üzerindeki algısını araştırıp bu yolla evlenmiş çiftlere ulaşarak bu süreçte karşılaştıkları sorun ya da durumları ortaya çıkarmaktır. Evlilik gibi ciddi bir kararın oluşma sürecinin ne gibi aşamalardan geçtiğini bulgularla ortaya koyduktan sonra evliliğin sürdürülebilirliği ve bu kararın alınmasından duyulan memnuniyet ya da pişmanlık gibi duyguların görüşme formlarına aktarılarak genellemelere ulaşmayı amaçlamaktayız. Bu genellemeler bize dini hassasiyetleri olan ya da kendini muhafazakar olarak nitelendiren bireylerin sosyal medyaya olan yaklaşımlarının anlaşılmasında payı oldukça büyüktür.

Araştırmanın Önemi

Her çağın kendine özgü yaşam koşulları, çalışma stilleri, savaş stratejileri, sosyal hayat kuralları, alış-veriş kanunları, evlilik ritüelleri vardır. Dolayısıyla da her çağın sorunları, yaşam standartları vs. birbirinden farklılık göstermektedir. Ancak ‘‘dindarlık’’ kavramından her çağda ve koşulda beklenen bir yaşam biçimi ve davranış örüntüleri vardır. Modern dünyanın ‘‘sosyal medya siteleri’’ gibi iletişim araçlarının, dindar kesimi ne derece de etkisi altına aldığı ya da dindar bireylerde nasıl bir algı oluşturduğu araştırmamızın can alıcı kısmını oluşturmaktadır. Özellikle

sosyal hayatla ilgili gelişmeleri yakından takip etmek toplumda oluşacak durumları anlaşılır kılmakta ve yaşanacak sorunları önleyici tedbirler almak açısından oldukça faydalı olacaktır. Araştırmamız sosyal medyayı geniş bir perspektifte ele alarak etkileri ve sonuçlarıyla genellemelere ulaştırması toplumdaki algısını anlaşılır kılacaktır.

Tanımlar

Sosyal Medya: Sosyal Medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir.⁴ Bireylerin internet üzerinden iletişim kurmalarına yarayan modern çağın etkileşim aracına denir. Bu araç çok amaçlı olarak kullanılan basit ve her bireyin erişimine açık olan sanal iletişim ağlarıdır. Bu ağ etkin şekilde kullanıldığında sosyal hayattaki tanışma ve arkadaşlık süreçlerinden çok daha hızlı sonuçlar doğurabilmektedir. We Are Social ve Hootsuite'in birlikte yayınladığı 2018 Dijital raporu Türkiye'de sosyal medya kullanım istatistiklerine göre: En aktif sosyal medya platformu Youtube'dur. Youtube'u sırasıyla Facebook, Whatsapp, Instagram, Facebook Messenger ve Twitter takip etmektedir.⁵

Evlilik Türleri: Tarih boyunca farklı toplumlarda ve günümüzde farklı toplumlarda yapılan evlilik türleri hakkında genel bilgiler verildikten sonra, modern toplumda internet ve sosyal medyanın yaygınlaşması ile ortaya çıkan yeni tip tanışma ve evlenme biçimlerine teorik temeller oluşturulmuştur.

Evlilik Ritüelleri: Bireyin ait olduğu topluma uygun olarak yaptığı adet ve geleneklerdir. Bu ritüellerin yapılması o evliliğin aynı zamanda meşru ve kabul aldığına da göstergesidir. Evlenen çiftin ve ailelerinin üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri bir sonraki nesile örneklik açısından hem de ailenin toplumda yeri ve konumu açısından oldukça önemlidir. Örneğin Şanlıurfa da isteme töreninden sonra 'Teşekkür Gecesi' adı altında iki tarafında aile ve akrabalarının katıldığı çiğ köfte ve tatlı ikramıyla bir gece düzenlenir. Bu gecenin yapılmasının

⁴ İdil Sayımer, *Sanal Ortamda Halklar İlişkiler*, İstanbul, Beta yayınları, 2008, s.123.

⁵ <http://www.connectedvivaki.com/turkiyede-sosyal-medya-kullanim-istatistikleri/>, 04 Haziran 2018.

temelinde iki tarafında ailelerinin durumdan duydukları mutluluk ve memnuniyeti çevrelerine göstermektedir.

Muhafazakâr Toplum Yapısı: Dini hassasiyetleri olan toplum yapısına denir. Bu toplumlarda mahremiyet duygusu gelişmiş olup örf , adet ve gelenekler de oldukça önemlidir. Allah korkusu, vicdan gibi içsel kontrolün beraberinde bu toplumdaki bireyler için toplumun kendilerine bakış açısı da önemlidir. Bundan dolayı yapılan iş ve eylemlerde toplumun beğenisini ve kabulünü almak çok önemlidir. Toplum tarafından yapılan her türlü övgü ve beğeni yapılan işi ya da eylemi pekiştirerek başka bireylere de örneklik göstermektedir.

Gelişmiş Toplum: Toplumlar alet edevat kullanımından ilişki biçimlerine, yaşam tarzlarına, gelir dağılımına vs. kriterlere göre sınıflandırılabilir. Son yüz yılda batı merkezli tanımlamalarda ideolojik ve değer yargılı bulunsa da toplumları gelişmiş, gelişmekte olan, az gelişmiş, gelişmemiş ya da üçüncü dünya ülkesi gibi sınıflamalar yapılmaktadır.

Bu çalışmada gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlar teknoloji ve sosyal medya kullanım merkezli olarak ele alınacağı için çalışmamızda bu kavram referans kavramlarımızdan birisi olmuştur. Bu kavramlar çerçevesinde sosyal medya evliliklerinin nedenleri-sonuçları ve bu evliliklerde dinin rolü tanımlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamız yaklaşık 70 çiftin üzerinde çevremizde ya da ilgili siteler üzerinden ulaşacağımız kişilere, muhtelif sorulardan oluşan Veri toplama görüşme formu hazırlanmıştır. Bu formda öncelikle kişisel bilgileri öğrenmeye yönelik sorular bu soruları ebeveyn bilgileri ve dini yaşantıları hakkında sorular takip etmektedir. Hazırlanan formun ikinci kısmında ise kullandıkları sosyal medya siteleri ve kullanım amaçları oluşturmaktadır. Sosyal medyayı ‘‘duygusal arkadaşlık’’ kurma amacıyla kullanan bireylere yöneltilen özellikle tanışma-görüşme ve evlilik süreçlerinin anlaşılması ve sonrasında karşılaşılan güçlük ya da tavırların ortaya çıkarılması açısından oldukça önemlidir. Bu form özellikle dindar kesimin sosyal medyaya yaklaşımını ve algısını anlamaya yönelik olarak oluşturulmuştur. Elde

ettiğimiz deneklere yapılanmış sorular yönelterek bunu yüz yüze yaptığımız gibi konumuz sosyal medya üzerinden evlilikler olduğu için yine sosyal medya üzerinden bağlantılar kurarak da bu görüşme formumuzun sorularına cevaplar alınmıştır. Elde edilen veriler tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Evreni sosyal medya üzerinden yapılmış bütün evlilikler; sosyal medya siteleri, evlilik siteleri, İslami evlilik siteleri vs. oluştururken, örneklemi ise aralarında ortak paydası bulunan, aynı ortamda bulunup süreci başlatamayan ya da süreci hızlandırmak amacıyla sosyal medyayı aracı yolu ile evlenenler ve farklı ortamlarda olup birbirlerini tanımıyor iken tesadüfen ya da bir takım kişisel arayış ve sebeplerden dolayı sosyal medya üzerinden tanışıp evlenenler oluşturmaktadır. Araştırmamızın örneklemi oluşturulan bireyler arasında yaş, öğrenim durumu, cinsiyet gibi faktörler araştırmamızın sağlıklı sonuçlanması açısından dikkatli belirlenerek gerçek ortamlarda ya da iletişim araçlarıyla sağlanmıştır.

1. BÖLÜM

SOSYAL MEDYA KULLANIM ALANLARI

1.1.Sosyal Medyanın Gelişimi

Sosyal ağ siteleri insanların kullanıcılar tarafından hazırlanan içerikleri interaktif bir şekilde birbirlerine iletebildikleri internet siteleri olarak tanımlanabilir. Bu içerikler, arkadaşlar arasında oluşan ağ içinde kişisel bilgiler (profil), bloglar ve tartışma listeleri aracılığıyla iletilmektedir.⁶ Facebook ve Twitter ise en çok bilinen ve kullanıcı sayısı diğer sosyal paylaşım ağlarına göre en fazla olan ortamlar olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷ Türkiye’de 51 milyon kişi Facebook kullanıyor, bu kişilerin ise %63’ü erkek, %37’si kadın. En fazla kullanıcı 15 milyonluk popülasyon ile 25-34 yaş aralığında. Bu grubu 13 milyon ile 18-24 yaş aralığı takip ediyor.⁸

Sosyal medyanın ortaya çıkışı, internetin bireysel kullanıma uygun hale getirilmesiyle paraleldir. Bilgisayarların evlere girmesi ve internet altyapısının yaygınlaşması interneti dünya genelinde sıradan insanın iletişim ihtiyacını gidereceği bir kanala dönüştürmüştür. Sosyal teknolojinin ürünü olan sosyal medyanın kendine özgü özelliklerinin yanında beş temel ögesi bulunmaktadır. Bu beş temel ögeyi; katılımcılar, açıklık, konuşma, toplum ve bağlantılılık olarak sıralamış ve bu öğeleri tek tek açıklamıştır:

Katılımcılar: Sosyal medyanın en temel ögesini katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcılar ya da diğer bir adıyla kullanıcılar olmadan paylaşım ve etkileşim mümkün değildir. Sosyal medyada katılımcılar cesaretlenmekte ve paylaşımlarla ilgili geri bildirim almaktadır.

Açıklık: Sosyal medya servisleri doğrudan geribildirime ve etkileşime açıktır. Arada herhangi bir araç ya da kişi olmadan bu servisler aracılığıyla kullanıcılar arası yorum yapılabilen ve içerik paylaşımı sağlanabilmektedir. Kimi durumlarda

⁶ Aslı Yağmurlu, Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, S.1, (2011), s.7.

⁷ Başak Solmaz, Gökhan Tekin, Züleyha Herzem, Muhammed Demir, İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, S.4,(2013), s.25.

⁸ <http://www.connectedvivaki.com/turkiyede-sosyal-medya-kullanim-istatistikleri/>, 04 Haziran 2018.

erişime yönelik engeller konulabilmektedir. Bu engeller daha çok içeriği paylaşan katılımcı tarafından oluşturulmaktadır.

Konuşma: Geleneksel medyada tek yönlü bir içerik akışı söz konusu iken sosyal medyada iki yönlü ya da çoklu aktarım gerçekleştirilebilmektedir. İçerik aktarımı sadece nesnelere değil elektronik metinleri de kapsamaktadır.

Toplum: Sosyal medyada topluluk oluşumu hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Sosyal gruplar adı verilen bu topluluklarda üyeler sevdikleri fotoğrafları, içerikleri, müzik parçalarını herhangi bir engele maruz kalmadan karşılıklı olarak paylaşabilmektedir.

Bağlantılılık: Sosyal medyanın en büyük artısı site bağlantılarına olanak sağlamasıdır. Yani sosyal medya kapsamında yer alan web sitelerinde haberler, araştırmalar, incelemeler gibi insan ögesini temel alan herhangi bir konuyla ilgili link verilebilmektedir.⁹

Sosyal medya olarak genellenen internet sitelerinin ilk örneği olarak 'ICQ' gösterilebilir.1995-1996 yılları arasında yazılan bu program iki farklı bilgisayar kullanıcısının birbirine mesaj atmasına izin veren basit bir ara yüze sahipti. Bu yazılımı 'MIRC' ve 'MSN' izledi. Bu platformların kullanılabilmesi için kişisel bilgisayara program olarak kurulması gerekiyordu. Özellikle gençlerin ilgisini fark eden şirketler ve bağımsız girişimciler programa ihtiyaç duymaksızın, internet üzerinden 'mesajlaşmaya' olanak veren yazılımları ve platformları geliştirmeye başladı. 2000'li yılların başında 'Friendster' ve 'MySpace' ortaya çıktı. Bugün sosyal medya diye adlandırılan iletişim sitelerinin ilk örnekleri bunlardı.¹⁰

2004'te internette çığır açan ve sosyal medyanın tüm dünyaya yayılmasını sağlayan 'Facebook' duyuruldu. Facebook, kullanıcılarına arkadaş edinebilme, paylaşımında bulunma ve başkalarının paylaşımlarına yorum yazabilme imkânları sunuyordu.2005 yılında video izleme ve müzik dinleme platformu olan 'YouTube' aktif oldu. '140 karakterler kendinizi anlatın' sloganını kullanan 'Twitter' 2005 yılında kullanılmaya başlandı. Sonrasında Foursquare, Instagram, Swarm geldi. İnternetin ve sosyal medyanın gelişimi kabaca şu sırlamayla verilebilir:

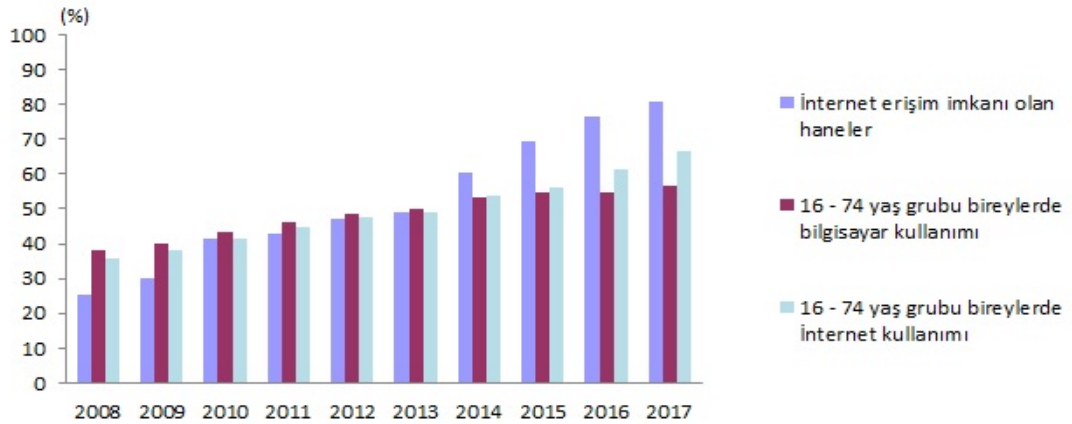
⁹Antony Mayfield, What is Social Media, *Forrester Research Social Computing*, England, 2008.

¹⁰<http://badbaz.com/sosyal-medyanin-tarihi> , 19 Eylül 2016.

- 1969- ARPANET teknolojisi kuruldu.
- 1973- Ağlar için protokol setleri oluşturuldu.
- 1978- TCP (Transmission Control Protocol) kullanılmaya başlandı.
- 1984- Host (alan adı) kavramı ortaya çıktı.
- 1991- ‘WWW’ (world wide web) terimi ortaya çıktı.
- 1994- İnternetteki ilk reklamlar görülmeye başladı.
- 2000- Sosyal medya sitelerinin ilk örnekleri yaygınlaşmaya başladı.¹¹

Yukarıda görüldüğü üzere internetin ve sosyal medyanın ortaya çıkışı yeni bin yılın hemen başında gerçekleşmiştir. Yani iletişim ve teknoloji çağının son büyük icadı olan internetin hayatımızdaki varlığı henüz çeyrek asrı bile bulamamışken; etkisi yüzyıllardır süregelen geleneksel uygulamalarımızı değiştirmeye başlamıştır. Bu iddiamızı desteklemek maksadıyla 2008-2017 yılları arasında Türkiye’de internet kullanımını oranları aşağıdaki grafikte verilmektedir.

Tablo 1: Türkiye’de 2008-2017 Yılları Arasında İnternet ve Kullanımı ile İlgili Temel Göstergeler.¹²

Bilgisayar ve İnternet kullanımı 2017 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %56,6 ve %66,8 oldu. Bu oranlar 2016 yılında sırasıyla %54,9 ve %61,2 idi. Bilgisayar ve İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %65,7 ve %75,1iken, kadınlarda %47,7 ve %58,7 oldu. Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre 2017 yılı Nisan ayında hanelerin %80,7’si evden İnternete erişim imkânına sahip oldu. Bu oran 2016 yılının aynı ayında %76,3 idi.¹³

¹¹ <https://bidb.itu.edu.tr/seyrifdefteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarih%C3%A7esi>, 07 Eylül 2013.

¹² <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862>, 10 Mayıs 2018.

¹³ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862>, 10 Mayıs 2018.

1.2.Sosyal Medyanın Sosyal Hayat ile Kesişen Kullanım Alanları

Medya, ‘yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan ortak ad, kitle iletişim araçları, basın yayın’ olarak tanımlanabilir. Bu tanıma dayanarak medyanın ve araçlarının, insanın haber alma ihtiyacını karşılayan yöntemlerinin başında geldiği açıktır. Sosyal medya ise sosyalleşme ve iletişim ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Sosyal medya, geleneksel mecralardan farklı olarak her an yaşayan bir platformdur. Gazete, televizyon ve diğer basılı mecralardan en büyük farkı eş zamanlı bilgi paylaşımıdır. Çift yönlü iletişimin getirdiği etkileşim seviyesi geleneksel medyanın çok ilerisindedir. Yeni bir oluşum olarak düşündüğünde sosyal medyanın toplum üzerinde de etkisi büyüktür ve ülkeler arası kültür ile yaşam şartlarına bağlı olarak kullanım oranlarında da farklılıklar gözlemlenir.¹⁴ İnternetin hayatımıza girmesinden bugüne kadar geçen sürede sosyal hayatımız pek çok değişime uğramıştır. Günümüzde sosyal hayat insanların medya üzerinden kendilerine oluşturdukları yaşam alanıdır.

Ülkemizde ise gün geçtikçe bu yaşam alanı genişlemektedir. Birden çok alanda sosyal medya kullanıcılar için büyük önem arz etmektedir. Ülkemizde sosyal medya kullanım oranları yükselmeye devam etmektedir. Son istatistiklere göz attığımızda Türkiye sosyal medya kullanım oranlarında Avrupa sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır.¹⁵Socialbakers araştırma platformunun 2016 verilerine göre sosyal medya kullanımında Türkiye aktif ülkeler arasında ilk beşte bulunuyor. Ortadoğu’da birinci, Avrupa’da ise ikinci sırada yer alıyor. Türkiye’de 70 milyondan fazla mobil telefon kullanımı mevcut. Bunların 40 milyondan fazlası ise akıllı telefon. Kullanıcıların %25’i telefonunu sosyal medya için kullanıyor. Oyun oynamak, dijital uygulamalar ve navigasyon için kullananların sayısı da bir hayli fazla. Türkler, sosyal medya kullanımında da çok aktif durumda. Türkiye’de 44 milyon Facebook kullanıcısı, 35 milyon Whatsapp kullanıcısı, 33 milyon Messenger kullanıcısı, 20 milyon Twitter kullanıcısı, 15 milyon Instagram kullanıcısı bulunmaktadır.¹⁶

¹⁴<http://sosyalmedyakulubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medya-nedir.html>, 15 Nisan 2013.

¹⁵<http://sosyalmedyakulubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medya-nedir.html>, 15 Nisan 2013.

¹⁶<https://www.socialbakers.com/resources/reports/turkey/>, 31 Aralık 2016.

Yukarıdaki sayısal veriler ışığında ülkemizdeki internet ve sosyal medya kullanım oranlarının yüksek seviyelerde olduğu aşikârdır. Peki, bu durumu ortaya çıkaran etmenler neler? Toplum olarak sosyal medyaya ilgimiz neden bu kadar fazla? Bu sorulara cevaplar verebilmek adına birkaç izahta bulunmamız gerekiyor. Öncelikle insan, doğası gereği sosyal bir varlık olup, iletişim kurmaya, bir gruba ait olmaya ve hayatını yalnız geçirmemek adına eylemlerde bulunmaya meyillidir. Her çağda çeşitli araçlarla ve yöntemlerle bu ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır. Teknolojik gelişmelerin yardımıyla haberleşme ve iletişim kurma süresi saniyelerin altına inmiştir. Oldukça sosyal bir toplum olan Türkler sosyal medyadaki bu imkânlardan fazlasıyla yararlanmaktadır. Bunun en büyük sebebi, sosyal medyanın toplumumuzun yaşayış tarzıyla ortak yönlerinin olmasıdır. Sosyal medyanın yaşayan bir platform olması ve dinamik yapısı bu yönlerin güçlenmesinin temel sebebi durumundadır. Sosyal medyanın ve sosyal hayatın; katılım, açıklık, bağlantılı olma, karşılıklı konuşma, topluluk kurma gibi ortak özellikleri bulunmaktadır.¹⁷Toplumsal yaşamda bireyler, diğer bireylerle iletişim kurmak adına isteklidir. Bu durum bireyin sosyal yaşama katılımı olarak adlandırılır.

1.3. Sosyal Medyadaki Arkadaşlık Siteleri

Sosyal medyanın sosyal hayat ile kesişen kullanım alanlarından biri de 'Arkadaşlık Siteleri'dir. Günümüzde kullanıcı sayısı yüz binlerle ifade edilen beş yüzden fazla arkadaşlık sitesi mevcuttur. Popülerlik sıralamasının ilk onundaki siteler ve aktif kullanıcı sayıları şu şekildedir:

Tablo 2: 2017 Yılında Sosyal Medya Siteleri ve Kullanıcı Sayısı.

Site Adı	Kullanıcı Sayısı
1. Facebook	1.500.000.000
2. Whatsapp	950.000.000
3. QZone	645.000.000
4. Instagram	400.000.000
5. LinkedIn	332.000.000
6. Google+	300.000.000
7. Twitter	285.000.000
8. Tumblr	230.000.000
9. Weibo	156.000.000
10. MySpace	100.000.000

¹⁷ Erhan Akar, *Sosyal Medya Pazarlaması: Sosyal Webde Pazarlama Stratejileri*, Ankara, Elif yayınevi, 2010.

Sosyal Medya sitelerinin kullanıcı sayıları 2017 yılına göre yukarıdaki tabloda verilmiştir. ¹⁸ Kullanıcı sayısı en fazla olan sosyal medya sitesinin Facebook olması bu sitenin ilk sosyal ağlardan biri olması ve kullanım amaçlarının fazla olması ile oldukça yakından ilgisi vardır. Kullanıcılar, Facebook’u kullanma amaçlarının en önemlileri olarak ilk sırada arkadaşlarıyla iletişim kurmak (% 66.2), izini kaybettiğim arkadaşlarımı/tanıdıklarımı bulmak (%37.7) ve hoşuna giden videoları/fotoları paylaşmak (%20.6) olduğunu belirtmektedir. ¹⁹

Akıllı telefonların ve internetin her cebe ve eve girmesiyle facebook, twitter, whatsapp gibi uygulamalara da rağbeti arttırmaktadır. Her alanda artık aktif olarak kullanılan bu ağlar toplumda oldukça kabul görmekte artık bireylerin dışında birçok marka ve iş yerinin de bu ağlarda aktif olarak hesaplarının olması da dikkat çekmektedir.

Tablo 3: Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Amaçları.

n:350	(f)	(%)
Tanıdıklarıyla Haberleşmek	339	96,9
Güncel Olaylar Hakkında Bilgi Edinmek	326	93,1
Eski Arkadaşlarımı Bulmak	291	83,1
Fotoğraf Müzik/Video Paylaşmak	285	81,4
Vakit Geçirmek	266	76
Sosyal Ağ Siteleri Üzerinden Oyun Oynamak	171	48,9
Yeni Arkadaşlar Edinmek	159	45,4
Sosyal Ağlar Üzerindeki Gruplara Katılmak	146	41,7
Kendimi Özgürce İfade Etmek	143	40,9
Yorum Yapmak	143	40,9
Diğer İnsanların Hayatlarını İzlemek	75	21,4
Para Kazanmak	22	6,3

¹⁸ <https://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-in-2017-global-overview>, 24 Ocak 2017.

¹⁹ Gülüm Şener, "Türkiye’de Facebook Kullanımı Araştırması", XIV. "Türkiye’de İnternet" Konferansı Bildirileri, inet-tr’09, (2009), s.35.

Yukarıdaki verilen tabloda araştırmaya katılan katılımcıların sosyal medya sitelerini kullanım amaçları için; %96,9'u tanıdıklarıyla haberleşmek olarak seçerken %45,9'u da yeni arkadaş edinmek için kullandıklarını belirtmiştir. Araştırmanın dikkat çekici yönlerinden biri de katılımcıların %40,9'u kendini bu ağlarda özgürce ifade ettiklerini belirtmektedirler.²⁰

1.4. Evlilik Siteleri

İnternet altyapısının ve kullanımının artmasıyla özellikle gençlerin iletişim kurma ve yeni bireylerle tanışma alışkanlıkları da değişmiştir. Bu durumu fark eden internet girişimcileri gençlerin ilgisini çekecek kavramlarla ilgili siteler açmaya başlamış geliştirerek sürdürmektedirler. Sosyal mecraların en sık kullanılan platformları arasında yaygınlığı gitgide artan evlilik sitelerinin de ele alınması gereklidir. Bu siteler, evliliklerin gerçekleşmesinde ön ayak olmaya başladığından beri istatistik olarak sürekli artış göstermektedir. 2017 yılı itibariye Türkçe hizmet veren yüzlerce evlilik sitesi mevcuttur. Bu sitelere kayıtlı kullanıcıların sayısının 3.000.000' dan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu denli büyük bir kitlenin kendine uygun bir eş bulabilmek için evlilik sitelerine yönelmesinin nedenlerini tespit etmek zaruridir.

1.5. İslami Evlilik Siteleri

İslam, dünya ve ahiret saadetinin sağlıkla, huzurla, mutlulukla insanların eşleriyle birlikte yaşayacağı ve birlikte yaşlanacakları bir evliliği öngörür. İslami Evlilik, dini kurallara uygun şekilde gerçekleşen evliliktir. Bir evliliğin İslami evlilik yapısına uygun olabilmesi için gerekli bazı koşullar vardır. Bu koşulların başında ise eşlerin birbirlerine olan uyumu gelmektedir. Bu uyumu sağlayabilmek aynı kriterlerde eş adayı bulmak ise bireyleri İslami evlilik sitelerine yönlendirmektedir. İnsan hayatında önemli yeri olan evliliğin dini evlilik olması Müslümanlar açısından büyük önem taşır. İslam dinine göre evlilik önemli bir müessese olduğundan evlenmek için seçilecek olan bireylerin birbirine olan uygunluğu önemlidir. İslami değerler doğrultusunda beğenilerin özelliklerin yer aldığı evlilik için bireyler İslami

²⁰ Nil Esra Dal, Veysel Dal, "Kişilik Özellikleri ve Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Amaçları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.11,(2014), s.152.

evlilik sitelerinde bir araya gelmektedir. Bireyler eş adaylarıyla tanışıp, iletişim kurarak evliliğe doğru ilk adımlarını bu İslami evlilik sitelerinde atmaktadırlar. Sık kullanılan İslami evlilik sitelerini; www.gonuldensevenler.com, www.muslumankalpler.com, www.elitislamevlilik.com, www.muslimlife.com, www.evlilikler.com, www.evlilikmerkezi.com, www.ecift.com, www.istanbul.net şeklinde sıralayabiliriz.

1.6. Sosyal Medya Sitesinde Tanışıp Evlenen Bireylerle Görüşme

1.6.1. S. G.

Araştırmamıza katılımcı olarak katılan S.G. aslen İzmirlidir. 33 yaşında lise mezunu olan katılımcımız evlenmeden önce özel bir kurumda sekreterlik yaparak geçimini sağlamaktaydı. Dar gelirli bir ailenin ferdi olan S.G. 16'lı yaşlarından itibaren ailesine katkı sağlamak amacıyla birçok işte çalışmıştır. 24 yaşında bir nişanlanma süreci geçirmesine rağmen bu birliktelik kısa sürede sonlanmıştır. Sosyal medya da birçok kısa ve uzun süreli birliktelikleri olduğunu söyleyen katılımcımız yakın çevresinden birçok kişinin bu yöntemle evlendiğini belirtmiştir. Katılımcımızın evlilik süreci kendi ifadeleriyle aktarılmıştır.

“Sosyal Medya üzerinden birçok site aracılığıyla arkadaşlıklar kurdum. Genellikle esnaf ya da serbest meslek sahibi lise mezunu kişilerdi. Bu arkadaşlıklar çok uzun sürmedi. Bunun temel sebebi ya anlattıklarından çok farklı yapıya sahip olmaları ya da evli olmalarını başlangıçta gizleyip kısa bir süre sonra söylemeleriydi. Aslında erkeklere olan güvenimi tam kaybettiğim bir vakitte eşimle İslami bir evlilik sitesinde tanıştım. Ben Şanlıurfa da bir büro da eşim ise Ankara da bir temizlik firmasında çalışıyordu. Bir süre sosyal medya üzerinden yazıştıktan sonra telefonda görüşmeye başladık ve iki ay sonra Şanlıurfa'ya yanıma geldi. Onu ilk gördüğümde açıkçası oldukça kalbim ısındı kendisi de niyetinin ciddi olduğunu söyleyerek bir sonraki buluşma tarihini belirledik. O günden sonra yüz yüze bir iki defa geldikten sonra aileler tanıştı ve dört ay içerisinde evlendik. Şuan çok mutluyum bir oğlumuz oldu. Aslında sosyal medya da her türlü insanla karşılaşmak ve tanışmak mümkün bunu bir çok kez tecrübe ettim. Ama ne istediğinizi bilerseniz ve kalbinizin sesini

dinlerseniz mutlu olabilirsiniz. Özellikle sosyal çevresi olmayan kendini rahat ifade edemeyen arkadaşlara tavsiye ediyorum²¹.”

1.6.2. T. G.

Araştırmamıza katılımcı olarak katılan T.G. Şanlıurfa'da dar gelirli bir ailenin ortanca çocuğudur. Annesi ve babası aşırı koruyucu tipi ebeveynlerdir. Öğrenim durumu önlisans olan T.G. 23 yaşında ve şuan infaz koruma memuru olarak görev yapmaktadır. Evlenmeden önce birçok özel kurumda halkla ilişkiler alanında çalışmış ve akrabası olan teyzesi oğluyla uzun dönem ailelerinin bilgileri dahilinde görüşmüştür. Ancak bu ilişkinin bitmesinin ardından sosyal medya aracılığıyla eşiyile tanışmaya kadar kısa süreli ilişkiler yaşamıştır.

“Lise dönemlerimden itibaren teyzem oğluyla evleneceğimi aileler aralarında birçok kez konuşmuşlardı. Biz de bunu istiyorduk aslında ama teyzem oğlu başka bir şehirde çalıştığı için benimle hiç ilgilenmiyor beni sadece ileride evleneceği kişi olarak görüyordu. Üniversiteyi bitirdikten sonra bana olan ilgi ve sevgisi daha da azalınca kendimi çok yalnız hissetmeye başladım. Bundan dolayı sosyal medya sitelerini aktif olarak kullanmaya başladım. Ancak çoğu kez hayal kırıklığı yaşadığımı söylemem gerekir. Bir çok başarısız girişimden sonra swarm adlı sosyal medya sitesinden eşim beni ekledi. Kendisi uzman çavuş olarak Şanlıurfa'da görev yaptığını ve evlilik niyetinde ciddi bir ilişki istediğini söyledi. Aslen İzmir'li olan ve Alevi olması bana ve aileme kültür ve mezhep olarak yabancıydı. Ancak onunla zaman geçirdikten sonra bunların aşılabilecek şeyler olduğunu anladım. Dört ay gibi kısa bir zamanda evlenmeye karar verdik. Şuan 2 yıldır evliyiz ve Elif adında bir kızımız var. Bu hayattaki en büyük şansımın sosyal medya üzerinden gerçekleşeceğini düşünmemiştim ama şuan çok mutluyum.”²²

1.6.3. A. D.

Araştırmamıza katılımcı olarak katılan A. D. 28 yaşında üniversite mezunu aşırı koruyucu olan ve köyde ikamet eden bir ailenin en büyük oğludur. Üniversite de okurken eşi de aynı üniversite de başka bir bölümde okumaktaydı. İletişime geçmek

²¹ S.G., *kişisel görüşme*, 23 Eylül 2017.

²² T. G., *kişisel görüşme*, 19 Mart 2017.

için sosyal medyayı kullandığını ve daha öncesinde sosyal medyayı bu amaçla kullanmadığını belirtmektedir.

“Ankara Üniversitesi İlahiyat fakültesinde üniversite okuduğum dönemde aynı fakültede okuyan eşimi gördüm. Ancak benimle aynı dönem de olmadığı için onunla yüz yüze iletişime geçmem oldukça zordu. O dönemde popüler olan Facebook adlı sosyal medya sitesi üzerinden arkadaşlık isteği gönderdim. Arkadaşlık isteğimi kabul etmesiyle konuşmaya ve bir süre sonra yüz yüze dışarıda görüşmeye başladık. İkimizde mezun olduktan sonra evlendik ve şuan bir kızımız var. Sosyal medya doğru kullanıldığında gerçekten çok faydalı olduğu kanaatindeyim. Biz aynı ortamı paylaşmamıza rağmen onunla iletişime geçmek sosyal medya olmasaydı çok zor olurdu.²³”

1.6.4. Z. D.

Araştırmamıza katılımcı olarak katılan Z.D. 29 yaşında üniversite mezunu ve Gümüşhane de bir lise de öğretmenlik yapmaktadır. Eşiyle tanışmadan önce bu siteler aracılığıyla herhangi bir arkadaşlık yapmadığı ve bu sosyal ağları arkadaş edinmek için kullanmadığını belirtmektedir.

“İlk atama yerim olan Gümüşhane de bir lise de şuan evli olduğum eşimle aynı okulda çalışıyorduk. Eşim okula geldiğim ilk günden itibaren oldukça ilgimi çekmiş ancak kendisi ağır ve mesafeli biri olduğu için istediğim gibi bir türlü diyaloga geçememiştim. Yaklaşık 1 yıl boyunca sadece arada selamlaştığım ve toplantılarda ancak bir araya gelebildiğim bir çalışma arkadaşım olabilmişti. Bir yılın ardından eşim askerlik görevi için okuldan ayrılınca ona hem bir hayranlık hem de sevgi duyduğumu daha iyi anladım ve onu Facebook üzerinden bir arkadaşlık isteği gönderdim. Bir süre sadece arada girip hal hatır sorabildim. Ardından sohbetlerimiz uzamaya başladı ve karşılıklı bir sevgi olduğunun anlaşılması üzerine askerden dönünce yüz yüze iletişim başladı. Tam düşündüğüm ve gözlemlediğim biri olması beni oldukça mutlu etmişti. Bir yıl içinde nişan ve evlilik sürecimiz gerçekleşti. Şuan bir oğlumuz var ve çok mutluyum.²⁴”

²³ A. D., kişisel görüşme, 8 Eylül 2017.

²⁴ Z. D., kişisel görüşme, 12 Temmuz 2017.

1.6.5. Abdurrahman Yıldırım

Ulusal ve yerel basında yankı bulan sosyal medyada tanışıp evlenen çiftin, tanışma hikayeleri aşağıdaki internet sitesi haberinde şu şekilde aktarılmıştır:

“Fethiye’de nüfus müdürlüğünde memur olarak çalışan 45 yaşındaki Abdurrahman Yıldırım, sosyal medyadan tanıştığı 26 yaşındaki Thi Thanh Hung'a zamanla aşık oldu. 1 buçuk yıl sadece internet ortamıyla görüştüğü Hung'u yakından tanımak isteyen Yıldırım, Vietnam'a gitti. Bir birlerini yakından tanıma fırsatı bulan çift daha sonra evlilik kararı aldı. Fethiye Belediyesi Evlendirme Memurluğu görevlileri Fatma Durgut'un kıydığı nikaha İlçe Nüfus Müdürü Songül Emir ve nüfus müdürlüğünde görevli memurlar katılarak Yıldırım'ı yalnız bırakmadılar. Nikahtan sonra gazetecilere açıklama yapan Yıldırım, "Eşimle sosyal medyadan tanıştım. 1 buçuk yıl arkadaşlık yaptık. Kendisinin iyi bir insan olduğu düşünerek Vietnam'a gittim. Melek gibi olduğu için ismini 'Melek' olarak değiştirdik. Kendisi Müslüman da oldu. Daha önceki evliliğimden 3 kızım var. İnşallah onlara ablalık yapacak. Bizim amacımız mutlu ve huzurlu olmak. Başka bir amacımız yok. Bizim parada pulda gözümüz yok. Sadece huzur, sağlık ve mutluluk istiyoruz" diye konuştu.²⁵

1.6.6. Mahmut Budak

Birçok ulusal ve yerel basında kendinden uzun süre bahsettiren Şanlıurfa'nın Harran ilçesinde ikamet eden 10 kişilik ailenin bir ferdi olan Mahmut Budak'ın Brezilya'nın Rio Grande do Sul eyaletinden gelen Cheyeme ile tanışma öyküsü bizlere sosyal medyanın gücünü bir kez daha göstermektedir. Filmleri aratmayan bu tanışma öyküsü sosyal medya üzerinden tesadüfen birbirleriyle herhangi bir ortak pay bulunmadan başlayan ve Cheyeme adlı Brezilyalı biyoloji bölümü son sınıf öğrencisinin İslamiyeti benimsemesiyle “Sara“ ismini alıp Harran da yapılan bir düğünle dünya evine girmesiyle sonuçlanmıştır. Düğününde sempatik tavır ve davranışlarıyla dikkat çeken Sara yöresel kıyafetler giyerek eline kına yakılıp Arap müzik ve oyunlarıyla etrafına dağıttığı gülücüklerle iletişim kurmaya çalışmıştır. Şaşkınlığının yanı sıra mutlu olduğu gözlenen Brezilyalı gelin, konuşarak anlayamadığı aile bireyleriyle vücut diliyle iletişim kurarak anlaşmaya çalıştı.²⁶

²⁵ <https://www.haberler.com/sosyal-medyada-tanısip-dunya-evine-girdiler-8790835-haberi/>, 8/07/2018

²⁶ <https://www.haberler.com/harranli-mahmut-ile-sara-muradina-erdi-8900753-haberi/>, 22/06/2018.

2. BÖLÜM

EVLİLİK VE DİN

Din; ilk insan ile başlayıp günümüze kadar devam eden bir ‘‘kurum’’dur.²⁷ İnsanların anlayamadıkları, karşısında güçsüz kaldıkları doğa ve toplum olaylarını, doğaüstü gizemsel nitelikli güçlerle açıklamayı yönelme olgusudur.’’²⁸

Bu iki tanım, dinin sözlük açıklamasıdır. Buna göre din, insan ve Tanrı arasındaki ilişkinin bütünüdür. Bu bütünlemenin çözümlemesini yapacak olursak ‘‘din’’ kavramının tanımlarını iki başlık altında toparlayabiliriz. Özsel tanımlar ve işlevsel tanımlar.²⁹ Özsel tanımlamalar, dinin birey için ne anlama geldiğini açıklamaya çalışır. İman, kutsal, maneviyat gibi kavramlar dinin özüyle ilgilidir. Özsel tanımlamalar ya da yaklaşımlar Tanrının varlığı, evrenin yaratılması, kutsalın ne olduğu, dinin neden var olması gerektiği gibi sorunsalların üzerine eğilir. Alman din bilimcisi Rudolf Otto(1869-1937)’un ‘‘Din kutsalın tecrübesidir.’’ ifadesi ise özsel tanımlamalara güzel bir örnektir. Din ile ilgili diğer tanım grubu ‘‘işlevsel tanımlar’’dır. Bu grup içerisindeki izahlar, isimlendirmeler dinin insan üzerindeki etkisine, gündelik yaşama, bireysel ve toplumsal uygulamalara değinir. İnsan davranışları üzerinden bir din tanımlaması yapar. Bu tanıma da en iyi örnek Durkheim’in ‘‘Din, bir cemaatin meydana gelmesini sağlayan ayinler ve inançlar sistemidir.’’ tanımlamasıdır.

Yapılan bu tanımlamalara dayanarak şunu söyleyebiliriz: ‘‘Din insanla yaratıcı güç arasındaki ilişki, iletişim, rabita ve bunların günlük yaşama akseden fiziksel uygulamalarıdır. Günümüzde din kavramının pek çok yönü üzerinde durulmaktadır. En evvelinde dinin tanımı ne olması gerektiği, gerçek dinin hangisi olduğu gibi sorunsallar çözülmeye çalışılmaktadır.

İlahiyatçılar, felsefeciler, sosyologlar ve tarihçiler tarafından yapılan çalışmalar neticesinde dinlerin genel özelliklerini şu maddelerle sıralayabiliriz:

²⁷ Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Alparslan Küçük, *Dinler Tarihi*, Ankara, Berikan yayınevi, 2009, s.19.

²⁸ Marshall Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat yayınları, 1999, s.156.

²⁹ Abdurrahman Kurt, ‘‘Sosyolojik Din Tanımları ve Dine Teolojik Bakış Sorunu,’’ *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.2, (2008), s.73-93.

1.Dinler Tek Tanrılı (monoteizm) ve Çok Tanrılı (politeizm) olmak üzere ikiye ayrılır.

2.Tabiatüstü varlık ya da varlıklara inanç vardır.

3.Kutsal olanla olmayan ayrımı.

4.Dini ayin ve uygulamalar

5.Tanrı ile insan arasındaki araçlar

6.Evren (kainat) görüşü

7.Tanrı tarafından gönderilen kanunname.

8.İnsan birey ve toplum.

9.Dini duygular

10.Sosyal bir gruba mensubiyet

11.Dini ayinler, törenler, ritüeller, uygulamalar.³⁰

Bu genel özellikler ışığında din, yaratıcı ile yaratılan arasında bir tecrübedir. Din kavramının ortaya çıkması için sırasıyla “yaratıcı, ilahi kurallar ve kul” üçlemesi gereklidir. Dinler, yaratıcının yarattıkları üzerindeki hükümleri ve istekleri olarak da yorumlanabilir. Her din kendi teolojisi gereği evrenin yaratılışından sonuna kadar açıklama getirir. İnsanların iyiliği için onlara yol gösterir. Dinin insan ile yaratıcı arasındaki bir iletişim, bir vasıta olduğunu söylemiştik. İnsanı ilgilendiren her konu doğal olarak toplumu da ilgilendirmektedir. Üstelik dinin hem birey hem de toplum üzerinde etkisi ve yaptırımı vardır. Böyle olunca dinin kültürü etkilemesi de doğal bir olgu olarak görülmelidir.

Kültür, sosyal bilimlerin hepsinin ilgilendiği çok geniş ve detaylı bir kavramdır. Toplumların paylaştığı ve gelecek kuşaklarına aktardığı maddi manevi tüm unsurlardır. Latince bir kelime olan kültürün toprağı tarıma elverişli hale getirme anlamı vardır.³¹Dinlerin, kültür ve medeniyetlerin oluşumunda veya şekillenmesinde ki gücü bazı özelliklerinden kaynaklanır. Her şeyden önce din tek tek bireyler üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.³² Bu ifadeler dinin insanlar için istediklerine çok yakındır. O halde din ve kültür arasında yakın bir ilişkiden söz edilebilir.

³⁰ William P. Alston, *Religion*, çev: Günay Tümen, Ankara, 1970, s.166-167.

³¹ İbrahim Arslanoğlu, “Kültür ve Medeniyetler Kavramları,” *Hacı Bektaşî Veli Araştırmaları Dergisi*, S.15, (2000), s.3.

³² Mehmet Bayyığıt, Ejder Okumuş, Vejdi Bilgin, Celalettin Çelik, Mustafa Tekin, Arif Korkmaz, *Din Sosyolojisi*, Konya, Palet yayınları, 2013, s.119.

T.S Eliot din ile kültür ilişkisi için şu ifadeyi kullanır: “Kültür, aslında herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş şeklidir. Din kültüre muhtaç olduğu çevreyi temin eder ve insanlığı bunalımdan kurtarır.”³³ Bu ifadelerden yola çıkarsak din ve uygulamasının insanların pratik yaşamına katkısının ve etkisinin reddedilmesi mümkün değildir.

Dinin toplumların yaşamındaki izleri her alanda görülebilir. İnanan birimin yaşamının merkezinde din ve Tanrı vardır. Yemeden içmeden cenazenin defnine, iktisadi işlemlerden eş seçimine kadar din odaklı bir hayatı seçer. Bu çalışmanın konusu itibariyle evlilik ve din ilişkisini kültür çerçevesinde de ele almak gereklidir.

2.1. Semavi Dinlerde Evlilik

Din kavramın tanımlarına daha önce yer vermiştik. Bu tanımlardan hareketle dinlerin merkezinde, kutsal varlık olan yaratıcı veya yaratıcılar olduğu sonucuna varılabilir. Dünya üzerindeki dinler bu noktada ikiye ayrılır: Semavi (İlahi, göksel, İbrahimi) dinler ve semavi olmayan dinler. Semâ, Arapça kökenli bir sözcük olup; ‘gök, gökyüzü’ anlamı vermektedir.

Tek tanrılı ya da çok tanrılı dinler fark etmeksizin yaratıcı kutsal varlığın gökyüzü ile ilişkisi olduğu kabul edile gelmiştir. İslam terminolojisinde semavi dinlerden kasıt; tek tanrılı, tevhide dayalı, peygamberinin Allah tarafından gönderildiği kabul edilen üç büyük dinden biridir. Yahudilik (Musevilik), Hıristiyanlık, İslamiyet.

Hayatın her alanında var olan dinlerin evlilik gibi önemli bir olguya müdahalede ve yönlendirmede bulunmaması gibi bir durum söz konusu olamaz. İnsanlık tarihinin başlangıcından beri evlilik ve eş seçme hemen hemen tüm toplumlarda dini kaideler gözetilerek gerçekleştirilmiştir. Semavi dinlerin kitaplarında ve peygamberlerinin öğretilerinde evliliğe belli kurallar çerçevesinde izin verilmiştir, hatta evlenmek teşvik edilmiştir. Çünkü dinlerin amaçlarından en büyüğü insanı kötülüklerden uzak tutmaktır. Bunu sağlamanın en ideal yolu ise inançlı anne babaların bir arada bulunduğu evlilik kurumudur.

³³ Arslanoğlu, s.3.

2.1.1. Yahudilikte Evlilik

Yahudilik, İbrani kavmine indirilmiş bir inanç sistemidir. Yahudiler ya da Museviler, inançlarının Hz. İbrahim ile başladığına inanırlar. Musevilik ifadesi ise, İbranileri Mısır'dan çıkararak ve Yahudiliğin en bilinen peygamberi Hz. Musa'nın adından gelmektedir. Yahudilik dünyadaki diğer dinlerin aksine tek bir millete özgü bir din olarak kabul edilmiştir. Çünkü İbrani kaynakları ve geleneği soyun devamının anneden geldiğini savunur. Bu nedenle annesi Yahudi olmayan bireyler, Musevi sayılmaz ve bu dine geçmesi mümkün olamaz. Museviler, kendilerinin her şeyin yaratıcısı ve sahibi Yehova tarafından seçilmiş ırk olduğuna da inanırlar. Seçilmiş ırkın devam ettirilmesi ve saf tutulması adına Yahudilikte eş seçimi ve evlilik, katı kurallara bağlanmıştır. Bu kurallar 'tora' adı verilen Yahudi geleneklerine ve 'Talmud' adı verilen dini metinlere dayanır. Yahudiliğin dini kitabı Tevrat'ta da Yehova'nın insanlara emrettiği ve haram kıldığı konular vardır.

Yahudilik, pek çok meselede olduğu gibi evlilik konusunda da tutucudur. Kadın ve erkeğin birbirini tamamlamak üzere, birbirine arzu duyan iki cins olarak yaratıldığını kabul eder. Bu iki cinsin birlikte olmasının meşru yolu ise evlenip aile kurmalarıdır.³⁴ Evlilik dışı birlikteliğe izin verilmez. On Emir'den yedincisi 'Zina etmeyeceksin' ifadesidir. Evlilik dışı cinsel münasebet her dinde olduğu gibi Yahudilikte de haramdır. Şartları el verdiği halde evlenmeyen erkek ve kadına, Musevi kültürünü devam ettirmediği için eleştiri getirilir. Hatta Talmud'da evlenmeyen erkek için 'yarım adam' tabiri kullanılır.³⁵ Yahudi inancında evliliğin geçerli olup olmadığına karar verecek yetki 'haham'lardadır. Musevi kültürünün bir sonucu olarak evlilikte söz hakkı tamamen erkeğin elindedir. Erkek, kadın ve çocukları üzerinde hâkimiyet kurmalıdır. Bununla birlikte Yahudi bir erkek, karısını ve ailesini korumalı, gözetmelidir.

Kendi devamı için evliliği teşvik eden hatta emreden Yahudilik, öz kültürün bozulmaması adına Yahudilerin farklı bir dine mensup biriyle evlenmesine imkân vermez. Bu durum Talmud'da anlatıldığına göre Babil Sürgünü olarak adlandırılan o

³⁴ Sabri Malçok, Okan Büyükşahin, Ömer Faruk Yılmazlı, Tayfun Şahin, İzzettin Çoltu, *Semavi Dinlerde Aile Evlilik Anlayışı ve Eşlerin Birbirine Karşı Tutumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi İdari ve İktisadi Bilimler Sosyal Hizmetler Bölümü, Yalova, 2014, s.3.

³⁵ Malçok, Büyükşahin, Yılmazlı, Şahin, Çoltu, s.4.

tarihi vakadan sonra daha kesin hale gelmiştir.³⁶ Tevrat'ta geçen şu cümleler dikkate değer: “Siz hainlik ettiniz ve İsrail'in günahını arttırmak için yabancı kadınları aldınız. Ve şimdi atalarımızın Allah'ı, Rabb'e suçunuzu itiraf edin, O'na hoş olanı yapın; memleketin kavimlerinden ve yabancı kadınlarından ayrılın.”³⁷

Bu konuyla ilgili başka bir ifade ise şu şekilde: “Onlarla hısımlık etmeyeceksin, kızını onun oğluna vermeyeceksin, onun kızını da oğluna almayacaksın. Çünkü o, senin oğlunu benim ardımca yürümekten saptıracak ve başka ilahlara kulluk edecekler ve Rabb'in öfkesi size karşı alevlenecek ve seni çabuk yok edecek.”³⁸

Yahudilik, başka dinden bireylerle evlenmeyi yasaklarken dini ve ırki sakıncaları gerekçe gösterir.³⁹ Evlenmeyi meşru durumlar dâhilinde olumlayan Yahudilik, boşanmaya ise sıcak bakmaz. Boşanma meşru kabul edilmiş olsa da evliliğin devamı için erkek ve kadından fedakârlık yapması beklenir. Bununla birlikte boşanma hakkı erkektedir. Erkek, kadın üzerinde mutlak otorite kabul edilmiş ve kadının boşanma hakkı elinden alınmıştır.

Bu izahları toparlayıp bir sonuca varacak olursak; Musevi inancında Tanrı'nın emirleri doğrultusunda yapılan evlilik kutsal bir sözleşme kabul edilmiştir. Aksi durumlarda ise erkek ve kadın toplum nazarında hoş karşılanmamaktadır. Yahudilikte, evlenmeye ve aile kurmaya kültürün ve dinin sürekliliği açısından büyük önem verilmiştir.

2.1.2. Hıristiyanlıkta Evlilik

Filistin kökenli olan ve dünyada en fazla mensubu bulunan Hz.İsa'nın öğretileri üzerine kurulmuş bir inançtır. Bu inancın temeli sevgi'dir. Sevgi temelli olan bu dinde Tanrı'nın Kilise ile bağına işaret eden sakrament nikahtır. Tanrı katında öyle kutsal ve dokunulmaz olarak kabul edilmekte ki zira en fazla mensubu olan mezhebi Katolik kilisesi boşanmayı reddetmektedir.

³⁶ H. İbrahim Acar, “Evlenme Engeli Olarak Din Farkı”, *AÜİFD*, S.17, (2002), s.85.

³⁷ Ezra (10/10-11)

³⁸ Tesniye (7/ 1-6)

³⁹ Acar, s.85.

İki insanın Tanrı'nın huzurunda evlenmesi onları Tanrı katında tek bir varlık yapar.⁴⁰Diğer semavi dinlerde olduğu gibi Hristiyanlık'ta da meşru yolla evlenmek ve birliktelik kurmak övülmüş; zina yapmak ve cinsellikte aşırı kaçmak yasaklanmıştır. İncil'de "Herkes evliliğe saygı gösterecektir. Evlilik yatağı günahla lekelenmesin. Çünkü Tanrı fuhuş yapanları, zina edenleri yargılayacak." ifadeleri geçmektedir.⁴¹İncil'de evliliğin kaynağı olarak şu ayet gösterilir: "Âdem, İşte, bu benim kemiklerimden alınmış kemik, etimden alınmış ettir" dedi. "Ona 'kadın' denilecek, çünkü o adamdan alındı." Bu nedenle adam, annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak, ikisi tek beden olacak." Tanrı, erkeği ve sonra da onu tamamlaması için kadını yarattı.

Evlilik, 'erkeğin yalnız kalmasının iyi olmayışına' çaredir."⁴²Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere kadın ve erkek birliktelik kurmak için yaratılmıştır. Hal böyle olunca erkeğin ve kadının birbirlerine karşı sorumlulukları da ortaya çıkmaktadır. İncil, mutlu bir evliliğin şartlarının başında eşlerin karşılıklı sadakat göstermesini tembihler. "Ey kadınlar, Rab' be bağımlı olduğunuz gibi, kocalarınıza bağımlı olun. Çünkü Mesih bedeninin kurtarıcısı olarak kilisenin başı olduğu gibi, erkek de kadının başıdır."⁴³

Ey kocalar, Mesih kiliseyi nasıl sevip onun uğruna kendini feda ettiyse, siz de karılarınızı öyle sevin"⁴⁴"Aynı biçimde kocalar da karılarını kendi bedenleri gibi sevmelidir. Karısını seven kendini sever. Hiç kimse hiçbir zaman kendi bedeninden nefret etmemiştir. Tersine, onu besler ve kayırır; tıpkı Mesih'in kiliseyi besleyip kayırdığı gibi."⁴⁵ bu ayetlere dayanarak evliliğin bekası için eşlerin birbirlerine bağlanmaları ve zinadan kaçınmaları gerekmektedir.

Hristiyanlık açısından boşanma kavramına bakacak olursak şu ayetleri göz önünde bulundurmak faydalı olacaktır. "İsrail'in Tanrısı Rab, 'Ben boşanmadan nefret ederim' diyor."⁴⁶"Şöyle ki, onlar artık iki değil, tek bedendir. O halde

⁴⁰ Asife Ünal, *Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'te Evlilik*, Ankara, Kültür Bakanlığı yayınları, 2006, s.19.

⁴¹ İbraniler (12/13)

⁴² Yaratılış (2/18)

⁴³ Efesliler (5/ 22-23)

⁴⁴ Efesliler (5/25)

⁴⁵ Efesliler (5/28-29)

⁴⁶ Malaki (2/ 16)

Tanrı'nın birleştirdiğini, insan ayırmasın.”⁴⁷Bu ayetler ışığında Hıristiyanlığın boşanmaya sıcak bakmadığını söylemek son derece doğru bir saptama olacaktır. Çünkü kadın ve erkeğin bir kabul edilmesi, kilise ve İsa'nın birliği gibi tasavvur edilmiş; bu birliğin bozulmasının dine ve kutsal kiliseye zarar vereceği öngörülmüştür.

2.1.3. İslam da Evlilik

Evlilik yoluyla kurulan aile bağının toplumun huzuru ve refahı için elzem bir konudur. Aile ve evlilik, tüm semavi dinlerde olduğu gibi İslamiyet'te de üzerinde önemle durulan iki kavramdır. Kuran'ı-Kerim'de evlilikten bahseden yirmi beş ayet mevcuttur. Bu ayetlerin altına, raviler aracılığıyla bize ulaşan hadisleri eklediğimiz de İslam'ın evlilik ve aile kavramlarına verdiği önem biraz daha belirgin hale gelmektedir.

İslamiyet evlenmeyi teşvik eden bir dindir. Nisa Suresi 32. ayet bunun kanıtıdır: “Sizden bekâr olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.”⁴⁸Ya da “İçinizden bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin.”⁴⁹ ayetleri bu hususa netlik kazandırmaktadır. Ayrıca İslam peygamberinin “Ey gençler topluluğu! Kim bir kadını geçindirmeye imkân bulursa, evlensin!”⁵⁰hadisi de evlenmeyi teşvik eden bir tavsiyedir.

Allah, yüce kitap Kur'an'da insanları kadın ve erkek olarak çift yarattığını belirtiyor: “Hem her şeyi çift yarattık ki, düşünesiniz.”⁵¹Yine Kur'an'da geçen “Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.”⁵², “Yerin bitirdiği şeylerden, insanların kendilerinden ve (daha) bilemedikleri (nice) şeylerden, bütün

⁴⁷ Matta (19/ 6)

⁴⁸ Nisa (4/32)

⁴⁹ Nur (24/32)

⁵⁰ Muhammed ibn İsmail el Buharî, *Sahih-i Buhari*, çev: Mehmet Sofuoğlu, Ankara, Ötüken yayınları, 2013.

⁵¹ Zariyat (51/49)

⁵² Rum (30/21)

çiftleri yaratanın şanı yücedir.”⁵³, “O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısımlık meydana getirendir. Rabbin her şeye hakkıyla gücü yetendir.”⁵⁴ ve “Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan; ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde bir gözetleyicidir.”⁵⁵ ayetlerinde görüldüğü üzere insanlar da pek çok varlık gibi eşi ile çifti ile halk edilmiştir. Allah ayrı fitratta yarattığı bu çift varlıkların ilahi sisteme uygun şekilde birleşmesini istemektedir.

Yaratıcı, insanı ve insanın içinde yaşayacağı âlemi yarattı. İnsan için âlemin şartlarını uygun hale getirdi. “Allah, size evlerinizi huzur ve dinlenme yeri yaptı. Hayvanların derilerinden gerek göç gününüzde, gerek ikamet gününüzde kolayca taşıyacağınız evler; onların yünlerinden, yapağlarından ve kıllarından bir süreye kadar yararlanacağınız ev eşyası ve geçimlikler meydana getirdi.”⁵⁶“Allah, yarattıklarından sizin için gölgeler yaptı ve dağlarda da sizin için barınaklar var etti. Sizi sıcaktan koruyacak elbiseler ve savaşta sizi koruyacak zırhlar verdi. Böylece Allah, müslüman olasınız diye üzerinizde olan nimetini tamamlıyor.”⁵⁷ Fiziksel ve ruhsal özellikleri oldukça farklı olan kadın ve erkeği birbirine ısındırmak ve onları ‘bir’ haline getirmek için bazı hisleri de insanların belleğine yerleştirdi. “Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.”⁵⁸ Bu ayetler ışığında Allah’ın yoktan var ettiği ve sayısız nimetlerle donattığı kadın ve erkeklerin bir araya gelmesini arzuladığını tespitine bir kez daha ulaşılmaktadır. Evliliğin ve ailenin, bireyin ve toplumun refahının kaynağı olduğu savını hadislerle de desteklenebilmektedir.

İslam literatüründe Hz. Muhammed’in bizlere yol gösteren sözlerine ve çeşitli konulara açıklık getiren izahlarına, uyarılarına ‘hadis’ denmektedir. Müslüman bir

⁵³ Yasin (36/36)

⁵⁴ Furkan (25/ 54)

⁵⁵ Nisa (4/1)

⁵⁶ Nahl (16/80)

⁵⁷ Nahl (16/ 81)

⁵⁸ Rum (30/21)

kimsenin bir konuda uygulama yapmadan önce öncelikle ayetlere sonrasında da hadislere başvurması en doğru yol olarak kabul edilmektedir. Bu bilginin ışığında Hz. Muhammed'in evlilikle ilgili söz ve fiilleri de İslam dini açısından oldukça önemlidir. "Evlenen kimse, imanının yarısını tamamlamış olur. Kalan yarısı için de Allah'tan korksun."⁵⁹"Birbirini sevenler için nikah kadar güzel bir şey görülmemiştir."⁶⁰Görülüyor ki Allah ve resulü, evliliğe ve aile kurmaya büyük önem vermiştir.

İslamiyet açısından en ideal birliktelik, dinin ve toplumun tanıdığı evlilikle gerçekleşenidir. İslami hükümlere uygun şekilde gerçekleşen bir evlilik toplum nazarında hoş karşılanmakta ve takdir edilmektedir. Çünkü evlilik, insanın fitratında bulunan bazı fiziksel ihtiyaçların karşılanabileceği en insancıl yoldur. İnsan; nefes alıp verme, yeme-içme, yediklerini sindirme ve boşaltma gibi fiziksel ihtiyaçlarla birlikte yaratılmıştır. Bunların yanında belirli bir yaşa geldiğinde vücudundaki doğal değişimlere bağlı olarak birtakım cinsel ihtiyaçları da ortaya çıkmaktadır.

Psikoloji bilim dalının ortaya koyduğu çalışmalardan bilmekteyiz ki; insan temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı durumlarda ruhsal olarak menfi hallere bürünebilmektedir. İnsanoğlunun sınırlı aklıyla ulaşabildiği bu sonucu Allah zaten bildiğinden insanı 'kadın ve erkek' olarak birbirlerinin ihtiyaçlarına cevap verecek uzuvlarla yaratmıştır.

İnsanlar, karşı cinsle birlikte olup bu ihtiyaçların tatmini sağlayabilecek şekilde var edilmiştir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, hayvanlar hatta bitkiler bile ihtiyaçlarını temin için karşı cinsiyle münasebette bulunmakta. Peki, insan ile diğer canlıları ayıran sınır hangisi? Nerede başlıyor? Bu sorunun konumuzla ilgili cevabı tabii ki 'evlilik' kurumudur. Dinin ve toplumun tanıdığı evlilik çatısı altında bir araya gelen bir erkeğin ve bir kadının belirli ihtiyaçlarını gidermesinde herhangi bir engel kalmamıştır. Hatta evli çiftlerin birleşmesi ve çoğalmasını İslam peygamberi tarafından teşvik edilmiştir.

⁵⁹ Nureddin el Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'lfevaid*, 20 cilt, İstanbul: Ocak yayınları, 2012.

⁶⁰ Muhammed İbn-i Mace, *Sünen-i İbn-i Mace Tercüme Ve Şerhi*, çev: Haydar Hatipoğlu, Kahraman Neşriyat, Ravza Yayınları, İstanbul, 2002.

İslam dininin Evlilik dışı ilişkileri doğru ve meşru kabul etmemesinin birçok sebep ilintileri vardır. Nikah bağı olmadan gerçekleşen ilişkilerde din ve devlet tarafından, kadın veya erkeğin birbirlerine karşı herhangi bir sorumlulukları yoktur. Günümüzde bu durumun sayısız örneklerine rastlanmaktadır Bir tarafın diğerini suiistimal ettiği durumlarda yaptırımlar sınırlı kalmaktadır. Suiistimale uğrayan taraftaki bu genellikle kadınlar olmakta psikolojik rahatsızlıklara sebebiyet vermektedir. Ayrıca dinin ve devletin tanımadığı ilişkiden doğacak çocuğun bakımı, toplum tarafından kabulü çok zorlaşmaktadır.

Zina, bir bireyin dini açıdan onay verilmemiş bir birliktelik yürütmesinin adıdır. İslam terminolojisinde ‘zina’ diye adlandırılan bu olumsuz davranış biçimi çekirdek aileden başlayarak toplumun huzuruna zarar vermektedir. Karı koca arasındaki güven ilişkisini zedeleyerek evlilik kurumunun devamlılığını sekteye uğratmaktadır. Hâlbuki bir çocuğun iyi yetişmesi, kendisi ve toplum için faydalı uğraşlarda bulunması mutlu ve huzurlu aile ortamında büyümesine bağlıdır. Evlilik yapısının zina sebebiyle dağılması toplumu ve insanlığı ileriye taşıyacak nesillerin yetiştirilmesine mani olmaktadır. Evlilik dışı birlikteliklerin başka bir sakıncası da cinsel yolla bulaşan hastalıkların kolaylıkla yayılmasına imkân vermesidir. Toplum sağlığının bozulmasına yol açmasıdır. Birey ve toplum açısından bunca zararı bulunan bu davranış pek tabii ki İslam dinince yasaklanmıştır. İsrâ Suresi 32. ayette: “Zinaya da yaklaşmayın, çünkü o pek çirkindir ve kötü bir yoldur.”⁶¹ buyurulmuştur. Zina, Kur’an-ı Kerim’de suçsuz yere insan öldürmekle bir tutuluyor: “Yine onlar ki, Allah ile beraber başka bir tanrıya yalvarmazlar, Allah’ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan günahını bulur.”⁶² Gerçekten de eşi zina eyleminde bulunan kimselerin saf ve halis duyguları katledilmektedir. “Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleri ile ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana biat ederlerse onların biatlerini al ve onlar için Allah’tan mağfîret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.”⁶³ ayetinde de evlilik dışı birliktelik; hırsızlık, şirk, iftira ve cinayet gibi büyük günahlar arasında

⁶¹ İsrâ (17/32)

⁶² Furkan (25/ 68)

⁶³ Mümtehine (60/28)

zikredilmiştir. Hz. Muhammed, mümin bir kimsenin zinadan sakınması gerektiğini bildirmiştir. “Zina eden kişi zina ettiği sırda (tam ve olgun) mü'min olarak zina etmez.”⁶⁴Bu hadisten anlaşılacağı üzere iyi bir müslüman zinaya yaklaşmamalıdır.

İslam dini her konuda olduğu gibi evlenme gibi ciddi bir meselede de izlenecek yolu ve aşılmayacak sınırları belirlemiştir. Evliliğin hazırlık aşamasından bitirilmesinde izlenecek usule kadar her noktayı aydınlatmıştır. İslam dini açısından ideal evliliğin belirli şartları vardır. Bu şartlar aşağıda sıralanmaktadır.

Yaş

Kur'an-ı Kerim'de evlilik ile ilgili kesin bir yaş belirtilmemiştir. İslam hukukuna ve geleneğine göre evlilik yaşının belirlenmesinde en önemli unsur kişinin beden ve akıl gelişiminin tamamlanmış olmasıdır. Zira İslam insancıl ve mantıklı olmayan uygulamaları emretmemiştir. İslam alimlerin çoğu evlilik yaşı hakkında yorumda bulunurken Talak suresinin 4. ayetini ve Nisa suresinin 6. ayetini dayanak edinmişlerdir.

Talak Suresi 4. Ayette: “Kadınlarınızdan âdetten kesilmiş olanlarla, henüz âdet görmeyenler hususunda tereddüt ederseniz, onların bekleme süresi üç aydır. Hamile olanların bekleme süresi ise, doğum yapmalarıyla sona erer. Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona işinde bir kolaylık verir.”⁶⁵ifadeleri yer alır. Kur'an da geçen ayette ise: “Yetimleri deneyin. Evlenme çağına (buluğa) erdiklerinde, eğer reşit olduklarını görürseniz, mallarını kendilerine verin. Büyüyecekler (ve mallarını geri alacaklar) diye israf ederek ve aceleye getirerek mallarını yemeyin.”⁶⁶ uyarıları yapılmıştır.

Bu iki ayetten hareketle Allah'ın evlilik için, insanların belli bir idrak seviyesine ulaşmasını istediği yorumu rahatlıkla yapılabilir. Kur'an'da evlilik yaşının kesin verilmemesinde de bir mantık vardır. Zira insanların gelişim hızları farklıdır. Bir insanın beden gelişiminin tamamlanması coğrafi şartlara, iklimsel özelliklere, genel beslenme alışkanlıklarına ve genetik yapıya bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

⁶⁴ Muhammed ibn İsmail el Buharî, *Sahih-i Buhari*, çev: Mehmet Sofuoğlu, Ankara, Ötüken yayınları, 2013.

⁶⁵ Talak(65/ 4)

⁶⁶ Nisa(4/6)

Kız ve erkek çocuğunun ergenliğe ulaşma hızları da çok farklıdır. Genel olarak kız çocukları, daha ergen buluş çağına girmektedir.

İslam'a göre bir kız çocuğu hayız dönemine girince evliliğe hazır hale gelmektedir. Fakat bu demek değildir ki hayız gören bir kız çocuğu hemen evlendirilebilir. Bazı durumlarda 9-10 yaşında kız çocukları hayız görebilmektedir. Buna dayanarak bu yaştaki bir çocuğu evlendirmek akla, insanlığa dolayısıyla da İslam'a aykırıdır. Çünkü Allah, evlilik için akl-ı selimi uygun görmüştür. Bir ebeveyn çocuğunu evlendirmeden önce, çocuğu evliliğe hazırlamalıdır. Kendini ve bir başkasını geçindirecek imkân ve bilince ulaşmasını beklemelidir.

Akd

Akd, bağlanma, düğümleme, sözleşme, kararlaştırma anlamlarında kullanılır. İslam'a göre evlilik hukuki bir bağı olan, özgür irade ile gerçekleşmesi gerekli bir sözleşmedir.⁶⁷

Kur'an evliliği bir sözleşme olarak nitelemiştir. "Onlar sizden kuvvetli bir sözleşme ile anlaşmışlardır."⁶⁸ Ayette geçen bu ifadeye göre evlilik karşılıklı anlaşmaya dayalı bir bağ kurma işidir. Kur'an-ı Kerim'e dayandırılarak ortaya konmuş İslam hukukuna göre evlilik akdinin kendi içerisinde yerine getirilmesi gereken şartları vardır.⁶⁹

Evlilik akdinde tarafların iradesi

İslam hoşgörü ve hürriyet dinidir. Hiç kimse istemediği bir eylemi yapmaya zorlanamaz. Evlilik gibi karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir yapının oluşma sürecinde asla ama asla zorlama olmamalıdır. Allah, "Dinde zorlama yoktur."⁷⁰ buyurmuştur. Kadın ve erkeğin beyanına dayanarak nikah işlemi gerçekleşmelidir.

⁶⁷ Edlira Lluqaçaj İncekara, *Kur'an'a Göre Kadın Ve Evlilik*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2011, s.33.

⁶⁸ Nisa (4/21)

⁶⁹ Bu hususta sıralanan şartlar ve açıklamaları Edlira Lluqaçaj İncekara'nın "Kur'an'a Göre Kadın Ve Evlilik" adlı yüksek lisans tezinden derlenmiştir.

⁷⁰ Bakara (2/256)

Tarafların bizzat hazır bulunması ya da meşru temsilcilerinin hazır bulunması

İslami bir evliliğin geçerli olması için tarafların özgür iradesi ile nikâh anında hazır bulunması gereklidir. Herhangi bir tarafın bizzat bulunmadığı durumlarda, yine tarafın özgür iradesi ile seçtiği bir temsilci hazır bulunmak durumundadır. Bu iki durumun gerçekleşmemesi halinde nikâh kıyılmaz, kıyılrsa dahi tarafları bağlamaz.

İcap ve kabul şartı

İslami usullere göre gerçekleşen bir nikâh anında, nikâhı kıydıran otoritenin taraflardan usulen kabul alması şarttır. Tarafların nikâhı ve evliliğin getirdiği sorumlulukları kabul etmesi; evliliğin getirdiği yeni yaşam tarzına icap etmesi beklenir.

Velinin onayı

Anne babanın, çocukların yetişmesindeki payları yadsınamaz. Çocuğun dünyaya gelmesi, büyütülmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi, iyi bir eğitim alması ve İslami ahlakı kazanması evliliğin ana babaya yüklediği en önemli görevler arasındadır. Bu yüzden evlenecek bireylerin bu sorumlulukları yerine getirebilecek olgunlukta olması istenen şartlardan birisidir. Hatta Kur'an'da "İçinizden bekar olanları evlendiriniz."⁷¹ ayeti geçmektedir. Hal böyleyken bir kimsenin evlilik öncesi ebeveynlerinin onayı alması usulen gereklidir. Bu konuyla ilgili birkaç hadisi hatırlatmakta fayda var. Hz. Muhammed: "Velinin izni olmayan hangi kadın nikah kıyarsa onun nikahı batıldır!"⁷² buyurmuşlardır.

Şahit şartı

Nikah esnasında evlenecek bireylerin yanında şahitlerinin de hazır bulunması gereklidir. Böylece karşılıklı beyana dayanarak kurulan evlilik akdi sağlamlaştırılmış olmaktadır. Taraflardan birisi akdinden vazgeçerse diğer tarafın mağdur olmaması adına şahitler zorunlu tutulmuştur. Alelade bir alış verişte bile şahit bulundurmaya tavsiye eden Allah, birden çok bireyi etkileyen evlenme olayında da şahit

⁷¹ Nur(24/ 32)

⁷² Ebu Davud, Nikah 20.

istemektedir: “...alışveriş yaptığınızda şahit tutun. Ne yazan, ne de şahit zarara uğratılsın. Eğer bunu yaparsanız (zarar verirsiniz) şüphe yok ki bu, sizin yoldan çıkmanız demektir. Allah'tan korkun. Allah size gerekli olanı öğretiyor. Allah her şeyi bilmektedir...”⁷³ Nikâh esnasında şahitlerin bulundurulması evliliğin ilanını ve toplum tarafından kabulünü de kolaylaştırmaktadır.

Evliliğin ilanı şartı

Evlilik birden fazla bireyi etkileyen bir yapıdır, toplumun merkezindedir. Meşru bir evliliğin toplumun belli bir kesimine bildirilmesi gereklidir. Bu kesimde en azından tarafların yakın akrabaları ve tanıdığı kimselerden oluşur. Nikâh işlemi gerçekleşikten sonra bunun çeşitli vasıtalarla ve törenlerle duyurulması usul şartlarından birisidir. Bu konuyla ilgili hadisler mevcuttur: “Nikâhı ilan edin, onu mescitlerde kıyın ve onun üzerine defler çalın.”⁷⁴ “Helâl ile haramın arasını def ve ses ayırır.”⁷⁵

Evlilik için ilan şartı aranması helal olan yasaklanmış olan zinanın ayırtının yapılmasıdır. Çünkü evli olma hali devlet ve toplum nazarında bilinir olma halidir. Hukuksal olarak evlilik taraflarının birbirinden hak iddia etmeleri durumunda kurdukları evliliğin kanıtlanması gerekecektir. Dini nikâh sırasında şahitlerin varlığı bu kanıtlama durumu içindir. Nikâh akdinin kanıtlanmaması durumunda taraflar, boşanma hukukundan, miras haklarından, çocukların velayetinden faydalanamayacaktır.

Mehir Şartı

Mehir, nikâh sırasında erkeğin kadına vermeyi taahhüt ettiği maddi değeri olan para, ziynet ya da mülkün genel adıdır. Mehirin verilmesindeki amaç kadının, yeni dahil olduğu ailede ve çevrede kendini güvencede hissetmesidir. Çünkü evlendikten sonra anne ve babasının sorumluluğu kendisinden kalkar. Eşinin vefat etmesi veya boşanma halinde mehir kendisinin tasarrufunda bulunabileceği bir varlık halini alır. Allah mehir konusunda kesin kurallar koymuştur: “Kadınlara mehirlerini cömertçe verin, eğer ondan gönül hoşluğu ile size bir şey bağışlarsa onu afiyetle

⁷³ Bakara (2/282)

⁷⁴ Tirmizi, Nikâh, 6.

⁷⁵ Tirmizi, Nikâh, 6.

yişin.”⁷⁶ “Kocalı kadınlar da haramdır; ... Bunlardan hangilerinden nikâh ile yararlanırsanız mehirlerini belirlediğiniz miktarda verin. Mehri belirledikten sonra gönül rızası ile başka bir şekilde uyuşmanızın bir günah yoktur. Allah bilir, doğru karar verir.”⁷⁷

Mehir verilirken miktar belirlenmemiştir, erkeğin imkânları doğrultusunda en yüksek değerde mehir hazırlaması uygun görülmüştür: “Kadınları, mehirlerini belirleyinceye kadar el sürmeden boşarsanız, bunun size günahı yoktur. Onlara yararlanacakları bir şey verin. İmkânı olan, gücü ölçüsünde, darlık içinde olan da gücü ölçüsünde, marufa uygun olarak, onları yararlandırın. Bu, güzel davrananlar üzerine bir borçtur.”⁷⁸

İslamiyet, evlilik kurumunun sağlam temellere dayandırılması adına daha işin başlangıcında şartlar istemiştir. Bu şartları yerine getirmeye gönüllü birisi kurduğu yuvayı kolaylıkla dağıtamayacaktır. Zaten İslami yaşayış tarzı da evliliğin devamlılığından yanadır. Evliliğin sonlandırılması taraftarı değildir.

Sonuçta evlilik birden çok bireyi etkileyen bir yapıdır. “Vaktiyle siz birbirinizle haşır-neşir olduğunuz ve onlar sizden sağlam bir teminat almış olduğu halde onu nasıl geri alırsınız!”⁷⁹, “Hırçınlık etmelerinden korktuğunuz kadınlara önce öğüt verin, sonra yataklarda onlara sokulmayın ve nihayet onları buldukları yerden başka bir yere gönderin. Bunun üzerine saygılı davranırlarsa, artık onların aleyhine başka bir yol aramayın.”⁸⁰, “Eğer bir kadın, kocasının huysuzluğundan yahut kendisine sırt çevirmesinden endişe ederse, aralarını barışıp anlaşma girişimiyle düzeltmelerinde kendileri için bir sakınca yoktur ve barış hep hayırlıdır.”⁸¹ ve “Eğer karı-kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin.

Bunlar barıştırmak isterlerse Allah aralarını bulur; şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır.”⁸² ayetleri kadına ve erkeğe boşanma kararı

⁷⁶ Nisa(4/4)

⁷⁷ Nisa(4/24)

⁷⁸ Bakara (2/236-237)

⁷⁹ Nisa (4/21)

⁸⁰ Nisa (4/34)

⁸¹ Nisa (4/128)

⁸² Nisa (4/35)

almadan önce iyice düşünüp taşınmayı salık veriyor. Ayrıca boşanmaya yaklaşan çiftlerin yakınlarına uyarıda bulunarak arabuluculuk yapılmasının daha hayırlı olacağını bildiriyor. Fakat bir arada yaşamanın mümkün olmadığı; evlilik kurumunun kişiye zarar verdiği durumlarda boşanma hak görülmüştür. Zira Allah zulmetmeyi sevmez.

Kur'an'da boşanma ile ilgili çokça ayet bulunmaktadır. Boşanmanın hangi şartlarda gerçekleşeceği belirlenmiştir. Bunlardan en başta geleni zina halidir. Eğer eşlerden biri zina yaparsa boşanma hak sayılır: “Onlara verdiklerinizin bir kısmını alıp götürmek için onları, sıkıştırmayın. Şayet apaçık bir edepsizlik yaparlarsa başka!”⁸³ “Ey peygamber; kadınları boşadığınız zaman onları iddetleri içinde boşayın ve iddeti sayın. Rabb'iniz Allah'tan korkun. Onları evlerinden çıkarmayın. Kendileri de çıkmassınlar. Ancak apaçık bir edepsizlik yaparlarsa (fuhuş) başka.”⁸⁴ İslam'da boşanmanın başka bir şartı da eşlerden birisinin İslami kurallara göre yaşamamasıdır. Böyle bir durumda kişiye düşen; eşini güzellikle uyarmaktır. Karşı tarafın tavrında bir değişim olmaması halinde de boşanma hak sayılır: “Ey iman edenler, eşlerinizden ve çocuklarınızdan bazıları size düşmandır. Onlardan sakının!”⁸⁵ Meşru boşanmanın şartlarından birisi ise eşlerden birisinin dünyevi hayata fazla meyilli olmasıdır.

Dininin gerekliliğini yerine getirmeyen bir anne ya da baba toplumun birer ferdi olacak çocuklarına kötü örnek olabileceğinden boşanma hali zaruri olabilir. Hatta Allah, Hz. Muhammed'in eşleri üzerinden tüm Müslümanlara uyarıda bulunmuştur: “Ey Nebi! Eşlerine söyle 'Eğer siz, dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size müt'a (mehrini) vereyim ve sizi güzellikle salayım. Eğer siz, Allah'ı ve ahiret yurdunu istiyorsanız Allah, sizden güzel hareket edenlere büyük mükâfat hazırlamıştır.’”⁸⁶

Kur'an'a göre boşanmanın sayısı ikidir. Yani Müslüman bir çift boşandıktan sonra tekrar bir araya gelebilir, tekrar boşanabilir ve son kez bir araya gelebilir. Fakat üçüncü boşanmadan sonra böyle bir çift için tekrar nikâhlanmak “hülle” yolu dışında

⁸³ Nisa (4/19)

⁸⁴ Talak (65/1)

⁸⁵ Tegabün (64/ 14)

⁸⁶ Ahzab (33/ 28-29)

haram sayılmıştır. Çünkü evlilik değerli bir kurumdur ve bu değer azaltılması sakıncalıdır. “Boşanma iki kezdir. Bunun ardından ya iyilikle tutmak ya da güzelce serbest bırakmak gerekir... Erkek yine boşarsa, artık bundan sonra kadın, başka bir kocaya varmadan kendisine helâl olmaz. O evlendiği adam da bunu boşarsa, Allah'ın sınırları içinde duracaklarına inandıkları takdirde, eski karı-kocanın tekrar birbirlerine dönmelerinde kendilerine bir günah yoktur.”⁸⁷ İslam hukuku çerçevesinde boşanmanın ardından bir süre beklemek en doğrusudur. Bu sürenin terminolojideki adı ‘iddet’ tir.

İddet, yaklaşık üç aydır. Boşanmayı izleyen birkaç ayda kadının gebe kalması muhtemeldir. Eğer bir kadın boşanmanın ardından ‘iddet’ süresinin bitmesini beklemeden evlenirse doğacak çocuğun hangi babadan olduğu bilinemeyecektir. “Boşanmış kadınlar, üç adet görme ve temizlik süresi bekleyip kendilerini gözetlerler. (Hamile olup olmadıklarına bakarlar) Eğer Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanıyorlarsa, karınlarında çocuk bulunduğunu saklamaları kendilerine helâl olmaz. Kocaları da bu arada barışmak isterlerse, onları geri almaya herkesten daha çok hak sahibidirler.”⁸⁸

Hz. Muhammed de boşanmanın pek hayırlı bir vaka olmadığını vurgulamıştır: “Allah Teâlâ'ya helallerin (mubahların) en sevimsizi boşanmaktır.”⁸⁹ Allah, evliliğin sınırlarını belirlediği gibi boşanmanın da hudutlarını çizmiştir. Her ne kadar evliliğin devamı tavsiye etse de belli şartların zaruri kıldığı durumlarda boşanmaya müsaade etmiştir.

İslamiyet'in evliliğin her hususuna hâkim olduğuna değinmiştik. Evliliğin toplumun ve neslin sürekliliğine zarar vermemesi adına evliliğe engel durumlar belirlenmiştir. İslam hukukuna göre evliliğe geçici ve sürekli engeller konulmuştur. Evlenme akdinin gerçekleşmesi için, tarafların irade beyanı, akdin şahitlerin huzurunda yapılması gibi birtakım şekil şartlarından önce, esasa ilişkin birtakım; şartlar daha aranmaktadır. Bunlar ise tarafların farklı cinsten olması, akde rıza ve muvafakatleri gibi müsbet şartlar ileyine esasa ilişkin olmak üzere tarafların taşımamaları gereken birtakım vasıflardır. Taraflarda bulunmaması gereken bu menfi

⁸⁷ Bakara (2/229)

⁸⁸ Bakara(2/228)

⁸⁹ Ebu Davud, Talak, 5.

şartlara nikâh engelleri "mevaniu'z-zevac" denilmektedir. Bu menfi şartların bulunması, evlenme akdinin geçersizliğini (fesat) veya hükümsüzlüğünü (butlan) gerektirmektedir. Evlenme akdinin in'ikadı için esas ile ilgili bu şartlara riayet etmek zorunludur. Bilindiği gibi İslam aile hukukunda birtakım sebepler, akdin tesis edilmesine mani bir hal teşkil ederken, bir takım sebep ve durumlar ise evliliğin devamına engel teşkil etmektedir.⁹⁰

İslam hukukuna göre evliliğe sürekli olan haller, evliliğin gerçekleşmeyeceği hallerdir. Bu hallerin en önemlisi kan hısımlığıdır. Aralarında sürekli olarak kan bağı bulunan erkekler ve kadınlar birbiriyle evlenemez. Sürekli evlenme engeli anne-oğul, baba-kız, kardeşler gibi süreklilik belirten kan bağı ilişkisini kapsar. Bu kapsamın dayanağı Nisa Suresi'nin 23. Ayetidir: "Size şunlarla evlenmek haram kılındı: Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeş kızları, kız kardeş kızları, sizi emziren sütanneleriniz, süt kız kardeşleriniz, karılarınızın anneleri, kendileriyle zifafa girdiğiniz karılarınızdan olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınız, -eğer anneleri ile zifafa girmemişseniz onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur- öz oğullarınızın karıları, iki kız kardeşi (nikâh altında) bir araya getirmeniz. Ancak geçenler (önceden yapılan bu tür evlilikler) başka. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir."⁹¹ Bu ayete göre bir erkeğin evlenemeyeceği kadınları şu şeklide sıralamak gerekir.⁹²

1. Annesi
2. Anne ve babasının anneleri (yani büyükanneleri)
3. Kızları ve kız torunları
4. Kız kardeşleri
5. Kız kardeşlerinin kızları
6. Erkek kardeşinin kızları
7. Teyzeleri
8. Halaları

⁹⁰ Şamil Dağcı, "İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri," *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1999, s.192.

⁹¹ Nisa(4/23)

⁹² Evliliğe engel durumlar, İslam kaynaklarında erkek üzerinden belirlendiği ve sistemleştirildiği için biz de çalışmamızda bu yöntemi kullanmak durumundayız.

Bu şekilde sıralanan kızlar ve kadınlar bir erkeğe haramdır. Soydan olmayıp, süt ile de olsa yine haramdır. Zina ile de olursa, yine haramdır. Sadece oğlunun sütkardeşi olan kız ile ve erkek kardeşin sütannesi ile evlenmek caizdir.

Akrabalık sadece kan bağına dayanmadığı için bir erkeğe nikâh akdinden sonra haram olan kadınlar da vardır. Bu kadınları da sıralayalım:

1. Karısının annesi (Kayınvalidesi)
2. Kayınvalidesinin ve kayınpederinin anneleri
3. Üvey kızları
4. Gelinleri
5. Üvey anneleri

Bir erkeğin yukarıda sıralanan kadınlarla evlenmesi de dinen caiz değildir. Amca kızı, dayı kızı, hala kızı, teyze kızı ve kardeşlerinin eşleri ile evlenmesi ise haram kılınmamıştır. Fakat bunlarla evlenme hususunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Müslüman bir erkeğe sütkardeşliği yoluyla da haram kılınan kadınlar vardır. Bunlar:

- 1- Süt annesi
- 2- Süt annesinin annesi
- 3- Süt kızı, süt oğlunun ve süt kızının kızları,
- 4- Süt anneden olan kızlar
- 5- Süt anneden olan kız ve erkek kardeşlerinin kızları
- 6- Süt halası
- 7- Süt teyzesi

Burada zikredilenler bir erkeğin hiçbir zaman evlenemeyeceği kızlar ve kadınlardır. Bir erkeğin eşinin boşaması veya eşinin ölmesi bile bu durumu değiştirmez. Çünkü İslam'a göre evlilik çiftin, bir olmasıdır. Evlenme durumunda kadının annesi, büyükannesi olan kadınlar erkeğin de öz akrabası olarak kabul edilir. Bunların dışında bir erkeğin evlenmesinin sürekli olarak yasaklandığı başka kadınlar da vardır. Bunlar:

Ehl-i kitap olmayan kadınlar: Müslüman erkek veya kadın, müşriklerle evlenemez. Müşrik kapsamına puta tapanlar girdiği gibi aya, güneşe, ateşe ve tabiat güçlerine tapanlarda girer. Hiç bir dine bağlı olmayan ateistler de yasak kapsamındadır. Çünkü evlilik karşılıklı sevgi ve saygıya dayanır. Eşlerin farklı inançlara sahip olması en nihayetinde sıkıntılara sebep olacağından bu kişilerin evlenmesine müsaade verilmemiştir. Hristiyan veya Yahudi bir kadınla ise evlilik caizdir. Bu sınırlamanın kaynağı Kur'an'dır: "İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Allah'a ortak koşan kadın hoşunuza gitse de, mü'min bir cariye Allah'a ortak koşan bir kadından daha hayırlıdır. İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan erkeklerle, kadınlarınızı evlendirmeyin. Allah'a ortak koşan hür erkek hoşunuza gitse de; iman eden bir köle, Allah'a ortak koşan bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar ateşe çağırırlar, Allah ise izniyle, cennete ve bağışlanmaya çağırır. O, insanlara ayetlerini açıklar ki, öğüt alıp düşünsünler."⁹³

Üçüncü kez boşanan kadın: İslam'da boşanma hakkı üç olarak belirlenmiştir. Bir erkek karısını üçüncü defa boşadıktan sonra hülle yoluyla bile olsa onunla tekrar evlenemez. Bu kısıtlama da Bakara Suresi'nde yer almaktadır: "Eğer erkek karısını (üçüncü defa) boşarsa, kadın, onun dışında bir başka kocayla nikâhlanmadıkça ona helâl olmaz. (Bu koca da) onu boşadığı takdirde, onlar (kadın ile ilk kocası) Allah'ın koyduğu ölçüleri gözetebileceklerine inanıyorlarsa tekrar birbirlerine dönüp evlenmelerinde bir günah yoktur. İşte bunlar Allah'ın, anlayan bir toplum için açıkladığı ölçüleridir."⁹⁴

İslam hukukuna göre bir erkeğin geçici olarak evlenemeyeceği kadınlar da belirlenmiştir. Bu kadınlarla evlenmenin yasak olduğu durumlar belli şartlar dâhilinde kalktığında yapılan evlilik caiz olur. Bu durumlar ise şunlardır:

İddet süresini doldurmamış kadınlar: Evliliği sona eren kadının yeniden evlenebilmesi için beklemesi gereken süreye iddet denir.⁹⁵ İddet süresi ölüm, boşanma ve gebeliğe göre değişir. Bir kadın kocasını kaybettikten sonra dört ay on gün beklemelidir. "İçinizden ölenlerin geride bıraktıkları eşleri, kendi kendilerine

⁹³ Bakara(2/221)

⁹⁴ Bakara(2/ 230)

⁹⁵ <http://www.fetva.net/yazili-fetvalar/iddet-iddet-bekleme-ne-demektir.html>, 12 Haziran 2018.

dört ay on gün (iddet) beklerler. Sürelerini bitirince artık kendileri için meşru olanı yapmalarında size bir günah yoktur. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”⁹⁶

Gebelik iddeti ise doğuma kadardır. “Kadınlarınızdan âdetten kesilmiş olanlarla, henüz âdet görmeyenler hususunda tereddüt ederseniz, onların bekleme süresi üç aydır. Hamile olanların bekleme süresi ise, doğum yapıyorlarsa sona erer. Kim Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona işinde bir kolaylık verir.”⁹⁷

Boşanma durumunda iddetin süresi üç hayız dönemidir: “Boşanmış kadınlar kendi kendilerine üç ay hâli (hayız veya temizlik müddeti) beklerler. Eğer Allah’a ve ahiret gününe inanıyorlarsa, Allah’ın kendi rahimlerinde yarattığını gizlemeleri onlara helâl olmaz. Kocaları bu süre içinde barışmak isterlerse, onları geri almağa daha çok hak sahibidirler. Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru hakları vardır. Yalnız erkeklerin kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”⁹⁸

İddet süresinin mevcut olmasının gayet mantıklı bir sebebi vardır. Eğer bir evlilik bir şekilde sonlanmış ve kadın o sırada gebe ise hemen evlenmesi durumunda çocuğun babasının kim olduğu tartışmalı olacaktır. Burada hem kadını hem de çocuğu koruma amacı vardır. Doğacak çocuğun kimin mirasına tabii olacağı belirlenmelidir.

Hâlihazırda nikâh altında bulunan kadının kız kardeşleri: İki kız kardeşin birlikte aynı erkekle nikâhlanması hâlinde, önceki tarihli nikâh geçerli, sonraki geçersiz olur. Ayette şöyle buyrulur: “İki kız kardeşi birlikte olmanız da haram kılındı. Ancak cahiliye devrinde geçen geçmiştir.”⁹⁹

Dört kadınla evli olan erkek, bir beşincisiyle evlenemez: Ancak bu eşlerden birinin ölümü veya boşanma hâlinde bu engel kalkar. Allah Teâlâ şöyle buyurur: “Eğer yetim kızlar hakkında adaletli davranmamaktan korkarsanız, sizin için helâl olan diğer kadınlardan ikişer, üçer ve dörder olmak üzere nikâh edin. Eğer bu şekilde de adalet yapamayacağınızdan korkarsanız o zaman bir tane ile yahut malik

⁹⁶ Bakara(2/ 234)

⁹⁷ Talak(65/ 4)

⁹⁸ Bakara(2/ 228)

⁹⁹ Nisa(4/23)

olduğunuz cariye ile yetininiz. Bu (tek eş veya cariye) sizin haktan eğrilip sapmamanıza daha yakındır.”¹⁰⁰

Başkası ile evli olmaktan doğan engel: Bir kadın için evli bulunmak, başka bir erkekle yeniden evlenmek için bir engel teşkil eder. Allah Teâlâ şöyle buyurur: “Savaş tutsağı olarak sağ ellerinizin mâlik olduğu kadınlar müstesna olmak üzere, diğer bütün kocalı kadınlarla (evlenmeniz de size haram kılındı). (Bu haramlar) üzerinize Allah'ın farzı olarak yazılmıştır.”¹⁰¹

İslam dininin evliliğin tüm huşularına hâkim olduğunu ve bu konuyla ilgili boşluk bırakmadığını daha önce söylemiştik. Yukarıda sıralanan maddeler bu durumu daha da açıklayıcı hale getirmektedir.

Evliliğin sürekliliğin sağlanması ve huzurunun temini için eşlerin birbirine karşı sorumlulukları ve birbirleri üzerinde hakları vardır. İslamiyet’te evlilik başlığı altında bu bahsi açmakta fayda olduğu kanaatindeyiz. Sağlıklı bir evlilik, karşılıklı saygı ve sevginin olduğu, görevlerin yerine getirildiği bir yapı olarak kabul edilir. İslamiyet, böyle bir evliliğin kurulması ve sürdürülmesi adına eşlerin vazifelerini dahi belirlemiştir. Bu vazifeleri 3 ana başlık altında toparlayabiliriz:

2.2.Karı-kocanın karşılıklı vazifeleri

Karşılıklı saygı: Sağlıklı bir evlilikte eşlerin birbirilerine ve aile kurumuna saygı duyması, değer vermesi elzemdir. Aile içindeki görev dağılımı ve eşten beklentiler saygı ilkesi göz önüne alınarak gerçekleştirilmelidir.

Karşılıklı sevgi: Sevgi, belki de evliliğin temelidir. Zira insanın sevmediği birine katlanması, onunla zaman geçirmesi, ortak faaliyetlerde bulunması zordur. Hayatın getirdiği olumsuzluklarda eşe destek olmak en başta eşini sevmekle mümkündür.

Hoşgörölü ve anlayışlı olmak: Evlilikte eşlerin her görevini yerine getirmesi mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda eşe hüsn-ü zanda bulunmak iyi bir Müslüman’ın ve iyi bir eşin yapması gerektirir.

¹⁰⁰ Nisa(4/3)

¹⁰¹ Nisa (4/24)

Sorumlulukların bilincinde olmak: Çalışmamızın birkaç yerinde bir kimsenin evlilik ehliyetine sahip olması için kendisini ve ailesini geçindirebilecek bilince erişmesinin gerekli olduğunu belirtmiştik. İyi bir eş bu bilinçle evlilik hayatını devam ettirmelidir. Hanenin ve hane halkının maddi-manevi ihtiyaçlarını giderme sorumluluğu evliliğin devam şartları arasındadır.

Ahlâk: Kalem Suresi 4. Ayette Allah, Hz. Muhammed'e hitaben "Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."¹⁰²buyuruyor. Zira İslam, insana yakışan tüm eylemleri teşvik eden, insanlıkla bağdaşmayan fiilleri yasaklayan bir dindir. Müslüman bir kadın ve erkeğe düşen İslam ahlakıyla ahlaklanmak ve bunu evliliği içinde yaşatmaktır. Zira halis nesiller böyle yetişecektir. Bir kadın veya erkek; eşine, çocuklarına yalan söylememeli, onları ihmal etmemeli, onlara saygı göstermeli ve sevgisini belli etmelidir. Ahlâk, insan hayatında önemli ve belirgin bir niteliktir. İnsanlara, özellikle de eşe ve çocuklara karşı güzel ahlâklı olmak, insanın kişiliğinde derin bir etki bırakır; toplumu ve aile ortamını sefa ve samimiyetle doldurur.

Rıfk ve müdara: Eşlerin birbirine karşı görevlerinden biri de, rıfk ve müdaradır. Şöyle ki; eşimizin kusurları, eksiklikleri ve hoşlanılmayan davranışları karşısında sert bir tepki göstermemeli ve şiddete başvurmamalıyız; tam tersine, şefkat ve samimiyetle yaklaşmalıyız. Çünkü kadının da, erkeğin de sözlerinde ve davranışlarında karşı tarafın hoşlanmayacağı eksikliklerinin olması doğaldır. Ne var ki müdara etmek, eşimizin kusurları ve eksiklikleri karşısında umursamaz olmamız anlamına gelmez. Müdaranın anlamı, eşimizin kusuru veya eksikliğini gidermeye çalışırken onun kapasitesini göz önünde bulundurmamız, yapabileceğinden fazlasını ondan beklemememiz ve istenmeyen özellikleri karşısında büyük insanlara yakışan bir davranış sergilememizdir.

İffetli ve namuslu olmak: Günümüz toplumunda bu özellik, genellikle kadınlardan beklenir. Ancak hadislerin bu husustaki bakış açısı daha geniştir. Hadislerde, iffetli olmak, karı kocanın karşılıklı görevlerinden biri ve en üstün ibadet olarak sayılmıştır. Hadislerde, karı kocaya, birbiri için süslenerek iffetlerini korumada birbirine yardımcı olmaları tavsiye edilmiştir. İffetli olmak; eşin kirli

¹⁰² Kalem (68/ 4)

insanlardan korunması, aile bağının güçlenmesi, eşin güvenini kazanmak vs. gibi faydaları beraberinde getirir.

Birbirini anlamak: Ailevî sorunların birçoğunun temelinde eşlerin birbirini anlaması yatmaktadır. Eşinin içinde bulunduğu şartları ve yaşadığı sıkıntıları anlayan bir kimse, onun iyiliklerini daha iyi derk eder ve zahmetlerinin kadrini bilir. Eşini anlamayan bir kimse, onun bütün çabalarını görmezlikten gelir, kusurları ve eksiklerini gözünde büyütür; zahmetlerinin kadrini bilmediği ve onu teşvik etmediği gibi, iğneli ve kinayeli sözleriyle de onu incitir ve yaşama sevincini ondan alır. Gurur ve kibirden kurtulmak, birbirinin ruh hâllerini ve sıkıntılarını bilmek, eşlerin birbirini anlaması yolunda atılacak ilk adımlardır.

2.2.1. Erkeğin vazifeleri:

Eşini ve ailesini korumak: “Allah’ın, (iki cinse) birbirinden farklı özellik ve lütuflar bahşetmesi ve mallarından harcama yapmaları sebebiyle erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudurlar.”¹⁰³ buyrulmuştur. Erkek, yaratılış olarak kadından daha güçlüdür. İslam’a göre bir erkeğin ailesi üzerinde yönetme hakkı ve sorumluluğu vardır. Bu hak ve sorumluluk ailenin mutluluğunu sağlamak üzere kullanılmalıdır.

Eşe ve çocuklara zulmeden bir koca bunu dine bağlamamalıdır. Erkeğin, hanenin amiri olması istediği her şeyi yaptıracağı anlamına gelmez. Erkeğin sorumlulukları, sadece ailenin geçimini sağlamakla sınırlı değildir. Aile fertlerine doğru yolu göstermek, eğitim ve terbiyelerine nezaret etmek, onlara iyiliği emretmek, ahlâkî yönden sapmalarına engel olmak vs. erkeğin önemli vazifelerindedir. Dikkat edilmesi gereken husus ise şudur: Erkeğin aile müdüriyetinde başarılı olması, ancak aile fertlerinin gönüllerine taht kurmasıyla mümkündür.

Ailesinin geçimini sağlamak: İnsanlık tarihi sanayi çağına kadar tarıma, hayvancılığa ve ticarete dayalıydı. İnsanların geçimlerini sağlamak en yaygın olarak bu yollarla mümkündür. Ağır fiziksel aktiviteler gerektiren bu işlerde doğal olarak erkekler daha fazla çalışmaktadır. Bir erkek evlendikten sonra karısının varsa

¹⁰³ Nisa (4/34)

çocuklarının, varsa anne babasının rızkını kazanmakla sorumludur. Müslüman bir erkek harama yaklaşmadan dünyalık kazanmalı ve ailesini bundan faydalandırmalıdır. Evlilik süresince evin ve ev ahalisinin düzenli olarak giderilmesi gereken ihtiyaçları vardır. Bunların temininde öncelikle erkek sorumludur. Günümüzde kadınların da erkekler kadar iş hayatında görüldüğü su götürmez bir gerçek olsa da bu durum erkeğin sorumluluğunu azaltmaz.

2.2.2. Kadının vazifeleri:

Evi idare etmek: Dinsel ve toplumsal gelenekler kadına, ev işleri olarak isimlendirilen fiilleri yüklemiştir. Erkeğin ev dışında geçirdiği zamanın fazla olması, kadının ev işlerini üstlenmesine yol açmıştır. Kadın, sanılanın aksine bu işleri yapmak zorunda değildir. Ne İslam hukuku ne de anayasa kadına böyle bir zorunluluk yüklememiştir. Ama bir kadının ailesinin refahı adına bu türden işleri görmesi daha hayırlıdır.

Ailenin maddi ve manevi değerlerini korumak: Kadının kocası hakkındaki en büyük vazifesi, erkeğin evdeki namusu ve vekili olarak davranışları ve sözleriyle ailenin harimini ve değerlerini korumaktır. Böyle bir kadın, hem kocasının malını korur, israfa ve lükse kaçarak kocasının servetini zayi etmez hem de tehlikeler karşısında aile haysiyetini ve kocasının şerefini korur.

İslamiyet'te evlilik başlığı altına yapılan bu tanımlamalar, açıklamalar, örneklendirmeler göstermektedir ki İslam dini evlilik kavramına oldukça önem vermiştir. Evlenme ile alakalı pek çok Kur'an ayeti ve peygamber hadisinin olması bu savı doğrulamaktadır. İslam hukuku ve geleneği evliliğin tüm safhalarını düzenlemiş, insanların rahat ve huzurlu evlilikler yapabilmesi için sırat-ı müstakime götürecek yöntemler ve uygulamalar getirmiştir. Bir evliliğin nasıl başlayacağı, nasıl idame ettirileceği, nasıl sona erdirilmesi gerektiği ve hatta boşanmadan sonraki süreçte neler yapılacağı bile dini sınırlarla belirlenmiştir. İslam dini, toplum huzurunun sağlanması adına evlenmeyi teşvik etmiş, hatta bazı durumlarda zorunlu kılmıştır.

Yukarıda yapılan izahlar yoruma açık olmakla birlikte ideal bir evliliğin temelinde eşlerin karşılıklı sevgi, saygı ve anlayışının bulunması gerektiği fikrindeyiz. Üstelik bu temel dini hassasiyetler gözetilerek atılmalıdır.

2.3. Evlilik Türleri ve Ritüelleri

Evlilikle ilgili ritüeller ve uygulamalar dönemlere ve toplumlara göre değişiklikler göstermektedir. Bu değişiklikler, toplumun kültürel, sosyolojik, dini, ekonomik değişimlerine göre yön almaktadır. Günümüz Türkiye'sinde de pek çok evlilik çeşidi ve uygulaması görülmektedir. Bu başlık altında evlilik türleri sıralanıp açıklanmaya çalışılacaktır.¹⁰⁴

2.3.1. Görücü Usulü Evlilik

Türk-İslam topluluklarında en çok görülen evlenme türlerinden birisidir. Yüzyıllar boyunca evliliklerin büyük bir çoğunluğu bu şekilde gerçekleşmiştir demek yanlış olmaz. Bu evlenme biçiminde, kadın ve erkeğin kendileri değil de anne, baba ya da tanıdıkların ön ayak olması fikri hâkimdir. İlk olarak oğullarına uygun bir eş adayı arayan erkek tarafı, tanıdıklar vasıtasıyla münasip görülen gelin adaylarını belirler. Bunun sonucunda kız tarafına niyet belli edilir, kız tarafının onayı istenir. İki taraf da uygun gördüğü takdirde evlilik ritüelleri başlatılır. Bu evlilik türüne, İslam âlimleri de icazet vermiştir. Bu evlilik türünün başlangıcında erkeğin ve kadının birbirini en az bir kere uzaktan da olsa görmesi en doğrusu kabul edilir. Hatta bu hususla ilgili bir hadis bile rivayet edilmiştir: “Sizden biriniz bir kadınla evlenmek istediği zaman ona bakmasında bir günah yoktur. Çünkü evleneceğinden dolayı ona bakıyor.”¹⁰⁵

2.3.2. Kızı Kaçırarak Evlenme

İslam'da evlilik şartları arasında ebeveynlerin rızasının alınmasını zikretmiştik. Bu onayın alınamaması sonucunda erkeğin, evleneceği kızı kaçırması durumunda gerçekleşen evlilik türüdür. Bu evlilik türünün temelinde kızın gönlü olmasına rağmen, ailesinin çeşitli sebeplerle karşı çıkması yatar. Bazı vakalarda ise

¹⁰⁴ Bu başlıklandırmalar Lütfi Sezen'in “Türkiye’de Evlenme Biçimleri” adlı makalesinden derlenmiştir.

¹⁰⁵ Ebu Davud, Nikah, 19.

kızın da rızası yoktur. Evliliğin bu yöntemle gerçekleşmesi ailelerin arasını açmakta ve çeşitli çatışmalara sebebiyet vermektedir.

2.3.3. Başlık Parası Vererek Evlenme

Anadolu'da bazı bölgelerde halen yaşamakta olan evlilik türüdür. Evliliğin gerçekleşmesi için erkek tarafının, kız tarafına belli miktarda para, altın, canlı hayvan gibi değerli varlıklar vermesidir. Başlık parası ritüelinin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Başlık parasının denkleştirilememesi sebebiyle evlilikler gerçekleşmemektedir. Kız kaçırma vakalarının çoğu bu sebebe dayanmaktadır. Başlık parasının kızın evlilik öncesi masraflarına harcandığı durumlarda ise evlilik maddi olarak kolaylaşmaktadır.

2.3.4. Oturak Alma Evlilik:

Daha çok İç Anadolu'da görülen bu türden evlilik, kızın bohçasını alarak evleneceği erkeğin evine yerleşmesiyle gerçekleşir.

2.3.5. Baş Örtüsü Kaçırma Yoluyla Evlilik:

Erkeğin, evlenmek istediği kıza ait bir başörtüsünü, kuşağını ya da elbisesinin bir parçasını alıp kaçmasıdır. Bu uygulamayla kızın ailesi evliliğe onay vermeye zorlanır.

2.3.6. Beşik Kertmesi Evlilik:

Erkek ve kız çocuğunun daha beşikteyken birbirlerine nişanlanmasıdır. Genellikle babaların çok sevdikleri akraba ya da tanıdıkları arasında gerçekleştirdiği bir ritüeldir. Çocukların rızası alınmadığı takdirde olumsuz bir evlenme biçimi olarak görülür. Orta Asya Türk kültüründe bile örnekleri vardır.

2.3.7. Taygeldi Evlilik:

Kocasını kaybetmiş bir kadının veya erkeğin önceki eşlerinden olan çocuklarını da alarak yeni biriyle evlenmesidir.

2.3.8. Kuma Getirme Evliliği:

Hâlihazırda evli olan bir erkeğin başka bir kadını nikâhlayarak yeniden evlenmesidir. Çeşitli sebeplerle gerçekleşebilir. Genellikle kadının hamile kalamadığı ya da çocuk doğuramadığı durumlarda kuma getirme evliliği yapılır. Bazı durumlarda ise bir erkek birden çok kuma evliliği yapabilir. Dinimizde uygun şartlar sağlandığında bu tür evliliğe izin verilmiştir. Bu şartların başında; üzerine kuma getirilecek kadının rızasının alınması gelmektedir. İkinci olarak da erkeğin tüm eşlerinin ve tüm çocuklarının maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayabilecek olması şartı aranır.

2.3.9. Berder (Bedel) Evliliği:

Ülkemizin Doğu ve Güneydoğu'sunda daha çok görülen evlilik türüdür. Evlilik çağına gelmiş bir oğlu ve kızı olan bir aile, kendileri ile aynı durumda olan bir aileyle anlaşarak kızlarını karşı tarafın oğluna; karşı tarafın kızını da kendi oğullarına nikâhlar. Başlık parasını ortadan kaldırdığı durumlar söz konusudur. Bazen kız kaçırma sonucu gerçekleşen anlaşmazlıkların sonlandırılması adına da bu yönetime başvurulur.

2.3.10. Kepir (Yaban Değişimi) Evliliği

Berder usulü evliliğe benzemektedir. Fakat ailelerin rızası dışında gerçekleşir. Evlenmek isteyen iki erkeğin aralarında anlaşarak kız kardeşlerini birbirilerine teslim etmesi şeklinde gerçekleşir.

Kepir evliliğinin diğer adı da 'yaban değişimi' dir. Çünkü kızların teslim edilmesi olarak adlandırdığımız durum, kızların rızası olmadan تنها bir yerde başka bir erkek tarafından zorla işgal edilmesidir.

2.3.11. Ölen Kardeşin Karısıyla Evlenme

Anadolu'da zaman zaman görülen bir evlilik çeşididir. Sosyo-ekonomik temellere dayanan bir evliliktir. Kocasını ölen bir kadının, kocasının erkek kardeşlerinden birisi ile evlendirilmesi şeklinde meydana gelir. 'Namusun ve mirasın aile içerisinde kalması' fikri, bu evliliğin dayanak noktasıdır.

2.3.12. Baldızla Evlilik

Yukarıdaki evlilik türünün tersidir. Dul kalan bir erkeğin, karısının kız kardeşiyle evlenmesidir. Bu evliliğin dayanak noktası ise; teyzenin çocuklara daha iyi bakabilecek durumda olmasıdır.

2.3.13. İçgüveyi Evliliği

Damadın evlendikten sonra, eşinin ailesiyle aynı çatı altında yaşamını sürdürdüğü evliliğdir. Genellikle maddi durumu iyi olan ve tek kızı bulanan ailelerde görülen evlilik çeşididir.

2.3.14. Yetim Evliliği:

Anne babasını küçük yaşta kaybetmiş bir erkeğin veya kızın yine bir yetimle evlendirilmesidir. Bu evliliğin gerçekleşmesinde akrabaların ön ayak olması ve yardımlarda bulunması etkili olur.

2.3.15. Yakın Akraba Evliliği:

Kadın veya erkeğin yakın akrabalarından birisiyle evlenmesidir. Türkiye’de en yaygın görülen evlilik türüdür. Mirasın bölünmemesi, kültürün kaybedilememesi, çocukların akrabalar arasında kendi gelenek ve göreneklerine göre yetiştirilmesi kaygıları bu evliliğin sayıca çok görülmesinin başlıca nedenleridir.

2.3.16. Oldu Bitti Evlilik

Kızın veya erkeğin evlilik dışı ilişki yaşayıp karşı tarafı evliliğe zorlamasıdır. Zor durum da kalan kız ya da erkek tarafı evliliği gönülsüz de olsa kabul etmektedir.

2.3.17. Para Karşılığı Evlenme

Başlık parası ödenerek gerçekleşen evliliğin bir benzeridir. Daha çok küçük yaşta kızların para veya bir mülk karşılığında yaşlı, engelli birisiyle zoraki evlendirilmesidir. Bu tür evliliklerde kız daha çok bir hizmetçi olarak görülmektedir.

2.3.18. Kan Parası Karşılığı Evlenme

Cinayete kurban giden birisinin ailesine kan parası olarak ödenecek miktarın karşılanamadığı durumlarda kızın karşı tarafa verildiği durumlarda gerçekleşen evlilik çeşididir.

2.3.19. Öç Alma Karşılığı

Aralarında husumet bulunan ailelerin, karşı tarafın onurunu kırmak adına kızlarını kaçırarak evlenmesidir. Kadının ve ailenin onurunu hiçe sayan gayet olumsuz bir evlenme biçimidir.

2.3.20. Çok Eşli Evlilik

Kuma evliliğine benzer. Anayasada yasaklanana kadar sık görülen bir evlilik biçimidir. Erkeğin ilk eşinden sonra birden çok kadınla daha evlilik yapmasıdır. Cumhuriyet kanunlarıyla birlikte yasal olarak sonlandırılmıştır. Dini nikâh kıyılarak yapılan çok eşli evlilikler bugün dahi belli bölgelerde görülmektedir.

2.3.21. Anlaşmalı Evlilik

Normal şartlarda birbirine uygun olmayan bir kadın ve erkeğin çeşitli sebeplere dayanarak karşılıklı rızayla anlaştığı evlilik biçimidir. Örneğin maddi durumu iyi ama yaşlı bir erkeğin kendisinden genç bir kadınla anlaşarak evlenmesi çok sık görülen bir evlilik türüdür. Genç kadın ekonomik sebeplerle bu evliliği kabul etmektedir.

2.3.22. Hileli Evlilik

Genelde devlet kurumlarını aldatmaya yönelik gerçekleştirilen evliliklerdir. Sadece kâğıt üzerinde vardır. Kadın ve erkeğin birlikte yaşaması söz konusu değildir. Yurtdışında çalışma izni alabilmek veya ölen birinin emekli maaşından istifade edebilmek gibi sebeplerle yapılır.

2.3.23. Rastlantı Evliliği

Bir tesadüf sonucu tanışan çiftlerin, bu tesadüfü romantikleştirerek evlilik alameti varsayıp evlenmesidir. Normal evliliklerdeki ritüeller ve uygulamalar göz ardı edilebilir. Acele ile gerçekleşen evliliklerdir.

2.3.24. İlan Yoluyla Eş Seçme (Evlenme)

Bir dönem oldukça yaygınlaşmış bir evlilik biçimidir. Çevresinde kendisine uygun bir eş adayı bulamayan bireylerin gazete, dergi, el ilanları gibi iletişim araçlarını kullanarak evlenmeye uygun erkek veya kadın aradığını bildirmesiyle gerçekleşir. İlanı veren kişi, kriterlerini ve kendi durumunu kısaca belirttikten sonra bir adres veya telefon numarasını ilana ekler.

2.3.25. Tercihli Evlilik

Aile büyüklerinin tercihine bırakılmış evliliktir. Görücü usulünden farklı ailelerin ve evlenecek bireylerin birbirini daha önceden tanınmasıdır.

2.3.26. Yabancıyla Evlilik

Yurtdışına işçi olarak giden vatandaşların gittikleri ülkenin vatandaşlarıyla yaptığı evlilik türüdür. Bu evlilikte asıl amaç ikinci bir ülke vatandaşlığı kazanmaktır. Almanya'ya işçi gönderilen dönemde pek çok örneği görülmüştür.

2.3.27. Farklı Mezhep Evliliği

Müslümanlar arasında birden çok mezhep yaşamaktadır. Çoğu evlilik bireyin kendi mezhebinden biriyle gerçekleşse de bazı durumlarda başka mezhebi benimsemiş kişilerle de evlilikler görülebiliyor. Din ve hukuk açısından bir sakınca olmamasına rağmen farklı mezhep evlilikleri genellikle sorunlara yol açmaktadır. Hayatlarını evlilikle birleştirmek isteyen kadın ve erkeğin ailesi, akrabaları, çevresi çeşitli nedenlerle bu evliliği zorlaştırabilmektedir.

2.3.28. Metres Edinerek Evlenme

Evli bir erkeğin, karısından gizli bir şekilde başka bir kadınla birlikte yaşamasıdır. Anayasaya göre bu evlilik geçersizdir, dini açıdan ise açıkça zinadır. Aile ve toplum yapısını tehdit eden bir yaşam şeklidir.

2.3.29. Mut'a Evliliği

Sözde, dini nikâh kıyılarak gerçekleşen kısa süreli bir evliliktir. İran ve yakın coğrafyasında sık görülür. Bir iki gecelik birliktelikten sonra nikâh bozulur. İmanlı ve mantıklı bir Müslüman'ın onaylamayacağı bir uygulamadır.

2.3.30. Dul Evliliği

Eşlerini kaybetmiş erkek ve kadının kendisi gibi dul biriyle evlenmesidir. Yaşı geçmiş ama hiç evlenmemiş birinin dul biriyle yaptığı evlilikler de aynı kabul edilir.

2.3.31. Tanışıp Anlaşarak Evlenme

Kadın ve erkeğin kendi imkânlarıyla tanıştığı, kendi istekleri ile gerçekleştirdiği evliliklerdir. Modern toplumlarda en çok görülen evlenme biçimidir. Kadının iş hayatına daha çok girmesiyle ve üniversite okuyan gençlerin sayısının artmasıyla bu türden evlenmelerin sayısı hızla artmaktadır. Öyle ki günümüzde görücü usulü evlenme bile çağdışı sayılmaktadır.

2.3.32. Televizyon Evliliği

80'li yılların ortalarından itibaren televizyonların Türk aile yaşamının içerisinde hızlı şekilde yer etmesiyle karşılaşılan evlilik türüdür. Çeşitli televizyon programlarında bir araya gelen kadın ve erkeklerin evlenmesi olarak özetlenebilir. Toplumun büyük kesimi tarafından eleştirilse de bu programların izlenme oranlarının yüksek olması bir ikilemi ortaya çıkarmaktadır.

2.3.33. Sosyal Medya Evliliği

Dr. Lütfi Sezen'in 2005 yılında yayımladığı ve bizimde yukarıdaki izahları sunarken faydalandığımız çok değerli çalışmasında yer almayan bir evlilik türü artık hayatımızda: Sosyal medya evliliği. Zira 2005 yılından sosyal medya kavramı emekleme aşamasındaydı. Henüz böyle bir evlenme biçiminden bahsedilmesi beklenemezdi. 2017 yılı itibariyle bu evlilik türü hakkında araştırmalar ve tezler oluşturulmaya başlandı bile. Bizim çalışmamızın merkezinde de bu konu var. Sosyal medya evliliği, internet siteleri aracılığıyla tanışan ve iletişim kuran çiftlerin birlikteliklerini evlilikle sonlandırmasıdır. Bu çalışmada bu şekilde gerçekleştirilen evliliklerin tüm boyutları ve sonuçları belirlenmeye çalışılmıştır.

Yukarıda en sık görülen evlilik türleri sıralanmaktadır. Bu evlilik türlerinin istatistikleri de ayrıca dikkat gerektiren bir husustur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan ve düzenli periyotlarda yayınlanan sayısal veriler tablolar halinde aşağıda verilmiştir.¹⁰⁶

Tablo 4: Türkiye’de 2001- 2016 yılları arasında yapılan evlilik sayısı ve kaba evlenme hızı

Yıl	Evlilik Kaba Sayısı	Evlenme hızı (%)
2001	544 322	8,35
2002	510 155	7,73
2003	565 468	8,47
2004	615 357	9,10
2005	641 241	9,37
2006	636 121	9,18
2007	638 311	9,10
2008	641 973	9,04
2009	591 742	8,21
2010	582 715	7,97
2011	592 775	7,99
2012	603 751	8,03
2013	600 138	7,88
2014	599 704	7,77
2015	602 982	7,71
2016	594 493	7,50

¹⁰⁶ <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 23 Nisan 2018

2001 yılından 2016 yılına kadar çıkarılan bu istatistiksel sonuçlar dalgalı bir seyir izlemektedir. Son Dört yıla bakıldığında zaman ise düzenli olarak evlenme hızının düştüğü dikkat çekmektedir. İl bazında baktığımız zaman ise TÜİK verilerine göre ise: Kaba evlenme hızının 2017 yılında en yüksek olduğu il, binde 9.6 ile Kilis oldu.

Kilis'i binde 8.29 ile Adıyaman ve binde 8.2 ile Şanlıurfa izledi. Kaba evlenme hızının en düşük olduğu il ise binde 4.14 ile Gümüşhane oldu. Bu ili binde 5.26 ile Kastamonu ve binde 5.39 ile Bayburt izledi.¹⁰⁷

2.3.34. Evlilik Ritüelleri

Evlilik, her toplumda, her dönemde var olmuş bir kavram olduğundan bu kavramla alakalı uygulamalar, ritüeller farklılık göstermektedir. Özellikle kadim milletlerde bu ritüellerin sayısı oldukça fazladır. Türk toplumunda dini kaideleri de gözetilen evlilik uygulamalarının sayısı ve çeşidi oldukça fazladır. Genel hatları aynı şekilde gerçekleştirilen bu ritüeller bölgeden bölgeye farklılaşabilmektedir. Yine de Türkler arasında yaşatılan evlilik ritüelleri genel başlıklar altında toplanabilir. Geleneksel usullerle gerçekleşen bir evlenme sürecini oluşturan temel aşamalar sırasıyla şunlardır:¹⁰⁸

Gelin Adayını Belirleme: Türk kültüründe evliliğin ilk adımı eş seçimiyle başlar. Bu adımı ise oğullarına uygun kız arayan erkek tarafı atar. Gelenek, erkek tarafına böyle bir görev yüklemiştir. Kız tarafının arayışta olması hoş karşılanmaz.

Gelin adayını araştırma işi, başta annesi olmak üzere erkeğin yakınları tarafından yapılır. Yakın çevreyle başlanan bu arayış en uygun aday bulma amacıyla dikkatlice sürdürülür. Zira evlilik ciddi bir müessesedir. Kişinin dünya ve ahiret akıbetini doğrudan etkilemektedir. Erkeğe uygun bir gelin adayını belirledikten sonra, kız tarafına aracılarla niyet belli edilir, kız tarafı onay verirse kız isteme aşamasına geçilir.

¹⁰⁷ <https://www.evrensel.net/haber/346736/evlenen-ciftlerin-sayisi-2017-yilinda-yuzde-4-2-azaldi>, 23 Nisan 2018.

¹⁰⁸ Çınar Yenilmez, *Aile Yapısı Ve İlişkileri*, Anadolu Üniversitesi Ders Kitabı, 1.baskı, Eskişehir, 2012, Ünite 5-6.

Kız İsteme: Bu aşamada geleneksel aile yapısının gereği olarak ailelerin erkekleri devreye girer. Geleneksel evliliklerde bazen evlenecek erkek ve kız birbirini ilk defa bu safhada görür. Erkek tarafı çeşitli hediyelerle, kız tarafına misafir olur. Hal hatır sorulduktan sonra genellikle erkeğin babası, amcası, dedesi gibi bir büyüğü tarafından kalıplaşmış ifadelerle esas konuya geçilir. “Allah’ın emri Peygamberin kavli” ile kız babasından istenir. Bu noktada evliliğin dini bir emir telakki edildiği anlaşılmaktadır Kız tarafı çoğunlukla hemen bir cevap vermez, biraz müddet ister. Nihai cevap daha sonra verilir. Kız isteme merasiminin de kendi içinde ritüelleri vardır. Konuşmanın genel konularla başlaması, hal hatır sorulması, gelin adayının kahve hazırlayıp ikram etmesi gibi. Geleneklere göre gerçekleşmeyen kız isteme merasimi sorunlar meydana getirebilir.

Söz Kesme: Kız isteme aşamasından sonra sıra “söz kesmeye” gelir. Söz kesmede evlilik kararı ve onayı sözle pekiştirilir. Verilen bu sözle evlilik kararı resmiyet ve ciddiyet kazanır. Zaten İslam hukukunda evliliğin şartlarından birisi de ‘karşılıklı akd’ kavramdır. Söz kesme anından aile bireylerinin ve yakınların bulunması bu akdin bağlayıcılığını arttırır. Geleneksel olarak söz kesme töreninde çeşitli ikramlarda bulunulur, sembolik bir yüzük takma töreni yapılır.

Nişan: Evlilikten önceki son büyük ritüel nişanlanmadır. Evlenecek çiftin birbiriyle sözleştiğini duyurmak maksadıyla bir tören düzenlenir. Bu töreni çoğunlukla kız tarafı üstlenir. Düğünden daha sade bir şekilde gerçekleşir. Evlenecek kızın çeyizinin tamamlanması bu aşamada gerçekleşir.

Çeyiz Serme: Çeyiz, evlenmek üzere olan bir gelin adayının evliliğinde kullanacağı her türden maddi eşyanın adıdır. Düğünden önce çeyiz serme töreni yapılır. Kız tarafının kızlarına verdiği değeri gösterme fırsatı olarak görülebilir. Ayrıca bu sergileme, dost ve akrabaların, eksikleri görüp alacakları armağanları belirlemelerine de yardımcı olur. Henüz yaşça küçük kız çocuklarının evliliğe hazırlanması ve sıcak bakması için de işlevseldir.

Nikâh: Evliliğin dinen ve hukuken geçerli olmasının en önemli koşulu nikâhtır. Asırlar boyunca dini nikâh bu koşulu sağlamıştır. Anayasal düzene geçişle devlet tarafından kabul edilen nikâh türünün adı resmi nikâh olmuştur. Toplumumuzda en makbul olanı iki nikâhın da kıyılmasıdır. Dini nikâh kıyılmadığı

takdirde gayet menfî bir eylem olan zina hali ortaya çıkar. Resmi nikâhın yapılmaması da mal paylaşımı, miras hukuku, çocuğun velayeti gibi önemli konularda problemler ortaya çıkarmaktadır.

Nikah aslen bir ritüel değil bir şarttır. Yine de gerçekleştirilmesi esnasında bazı geleneksel uygulamalar oluşmuştur. Dini nikâh sırasında şahitlerin bulunması, mehirin duyurulması, evlenecek kadın ve erkekten üç defa olur alınması gibi. Resmi nikâh sırasında da iki şahidin bulunması dini normların resmi hukuka etkisidir.

Nikâhın kıyılması evliliğin başlangıcıdır. Kadın ve erkeğin eş olma durumu dinen ve kanunen başlamıştır. Nikâhtan sonra gerçekleştirilen ritüellerde vardır.

Kına Gecesi: Geleneklerimizde en yaygın evlilik geleneklerinden biri de kına gecesidir. Düğünden önce yapılan bu tören kız evinde gerçekleştirilir. Törene akrabalar, komşular ve kızın arkadaşları çağrılır. Maniler ve türkülerle kızın eline kına yakılır. Kına gecesinin hem hüznü hem de neşeli bir havası vardır. Bazı yörelerde, benzer bir tören oğlan tarafında da yapılmaktadır. Erkeğin evinde yapılan bu törene yalnızca erkek davetliler katılır.

Düğün: Bir evliliğin duyurulması dinen tavsiye edilmiştir. “Nikâhı ilan edin, onu mescitlerde kıyın ve onun üzerine defler çalın.”¹⁰⁹ “Helâl ile haramın arasını def ve ses ayırır.”¹¹⁰ hadisleri bu ifadeyi destekler. Günümüzde çok çeşitli düğün uygulamaları var olmakla beraber geleneksel bir düğün; mevlit okunması, davetlilere yemek yedirilmesi, yöresel müzikler eşliğinde yöresel oyunlar oynanması ve takı töreni gibi safhalarla yapılır.

Düğünler, evliliğin duyurulması ve iki ailenin birleşmesinin kutlanması için iyi bir fırsattır.

Gelin Alma: Bazı yörelerde evlilikle ilgili ritüeller düğün sonrasında da devam eder: Düğün töreninin sona ermesinden sonra özel giysiler içinde olan gelin, baba evinden dualarla alınarak, özel olarak süslenmiş atla ya da arabayla yeni evine doğru yola çıkar. Gelin alma törenleri hüznü ve sevincin bir arada yaşandığı özel anlardır.

¹⁰⁹ Tirmizi, Nikâh, 6.

¹¹⁰ Tirmizi, Nikâh, 6.

Gerdek veya Zifaf Gecesi: Evlilik töreninin son aşamasını oluşturur. Gelinle damadın cinsel birlikteliği yaşadıkları bu ilk geceye gerdek gecesi(zifaf gecesi) denir. Bu gece hem evlenen gençler hem de ailesi için önemlidir. Bu gecenin başarısı erkek için cinsel gücün, kadın için ise bakireliğin kanıtlanması olarak algılanır. Bu gecenin beklentilere uygun geçmesi sonucu kutlamalar yapılır. Bu gecenin ardından çiftin her yönüyle karı-koca oldukları kabul edilir.

Toplumumuzda evlilikler genel olarak bu törenlerin bir kaçını veya hepsini içerir. Şartlara ve yörelere göre değişiklikler mevcuttur. Tüm bu açıklamalar gösteriyor ki evlilik ve evliliğe bağlı uygulamalar Türk toplumu için gayet önemlidir. Evliliğin tüm ritüellerinde dinin ve geleneğin haşrettiği bir deneyim yaşamaktadır. Toplumumuzda evlilik dini bir gereklilik olarak telakki edilmiş, bu emre uymak için yapılacaklar bir bayram havasına büründürülmüştür. Buraya kadar ki açıklamalar bize evliliğin Türk toplumunda ne denli önemli görüldüğünü, bireysel olmaktan çıkıp nasıl sosyal bir olay niteliği kazandığını ortaya koymaktadır. Tüm bunlar ailenin önemine verilen değerle eş değer olarak düşünülmelidir. Ancak gözden kaçırılmaması gereken nokta, evlenme sürecindeki aşamaların niteliğinin, kültürel değerlerin yanı sıra maddi olanaklarla da ilişkili olduğudur. Buna bağlı olarak yöresel farklılıkların yanı sıra, aynı yörede farklı uygulamaların olması da doğal bir sonuçtur.

2.4. Evliliğin ve Ailenin Evrimi ile İlgili Genel Değerlendirme

Sosyal hayatın önemli bir kurumu olan aile üzerinde pek çok tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalar aileyi çeşitli gruplamalar içine yerleştirmektedir.¹¹¹Aile için sosyal bir grup, sosyal bir birlik sosyal bir örgüt, topluluk, kurum, yapı ifadeleri kullanılmıştır. Maclver ve Page'e göre ailenin tanımı şudur: "Cinsel ilişkiye dayanan, çocuk sahibi olmayı amaçlayan grup."¹¹²Nimkoff'a göre: "Karı-koca-çocuklardan kurulu ya da sadece karı-kocadan kurulan az ve ya çok devamlılık gösteren topluluk."¹¹³Winhc'e göre ise : "Neslin devamı fonksiyon için oluşmuş

¹¹¹ Birsen Gökçe, "Aile Ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme," *Hacettepe Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, S. 1-2, 1978, s.46.

¹¹² R. M. Maciver-Charles H. Page, *Cemiyet I*, çev.:Doç.Dr. Arniran Kurtkan, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, İstanbul, 1994, s.258.

¹¹³ Samuel Koenig, *Sosyoloji-Toplum Bilimine Giriş*, çev: S. Sucu, O. Aykaç, Ütopya Kitabevi yayınları, İstanbul, 2000, s.129.

toplumsal yapı”¹¹⁴Birsen Gökçe’nin tanımı şudur: “Ana-baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalarından meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal birlik.”¹¹⁵Yapılan tanımlar üzerinden aile hakkında şu çıkarımları yapabiliriz. Aile toplumsal yapının temelidir. Aile neslin devamı için gereklidir. Aile insanlar için elzem, doğal bir yapıdır. Birsen Gökçe ailenin karakteristik özelliklerini şöyle veriyor:¹¹⁶

- 1.Aile evrenseldir.
- 2.Aile duygusal bir temele dayanır.
- 3.Ailenin şekillendirme özelliği vardır.
- 4.Ailenin kapsamı sınırlıdır.
- 5.Aile sosyal yapıda çekirdek özelliği taşır.
- 6.Aile üyelerinin sorumlulukları vardır.
- 7.Aile sosyal kurullarla örülüdür.
- 8.Aile sürekli ve aynı zamanda geçici bir tabiata sahiptir.

Din bağlamında ailenin tanımlanması ve özellikleri irdelenmesi gereken başka bir husustur. Kur’an-ı Kerim’de aile ile ilgili 57 ifade geçmektedir. Yüce kitap aileyi ebedi bir anlaşma olarak görür. Allah Rum suresi 31. Ayetle “Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp da sevgi ve merhamet peyda etmesi de O’nun delillerindedir. Doğrusu bunda iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır”¹¹⁷ buyuruyor. Bu ayetten hareketle aile kurumunun insanlar için fitrat zorunluluğu olduğu sonucuna ulaşabilmekteyiz.

Ku’an’da “Ey inananlar, kendinizi ve ailenizi ateşten koruyunuz”¹¹⁸ diyerek özellikle anne-babanın sorumlulukları olduğunu vurguluyor. Nitekim Birsen Gökçe’nin çalışmasında ailenin karakteristik özellikleri arasında sorumluluk kavramı da yer almıştır. İslami çerçevede aile hayırlı, imanlı nesiller yetiştirmek için gereklidir. Anne-babanın çocuğa karşı sorumlulukları vardır. İslami inanişaya göre yaratılan ilk insan Hz. Âdem’dir ve ona eş olacak Hz. Havva yaratılmıştır. Bu inaniş hemen hemen tüm dinlerde aynen geçerlidir. Demek ki yaratılmış insanlar için yaratıcı güç evliliği ve aile hayatını istemektedir.

¹¹⁴ Koenig, s.129.

¹¹⁵ Gökçe, s.48.

¹¹⁶ Gökçe, s.49-51.

¹¹⁷ Rum (30/31)

¹¹⁸ Tahrir (66/ 6)

İnsanlığın bilinebilen ilk dönemlerinden beri aile ve evlilik kurumlarının korunduğu ve desteklendiği bilinmektedir. İnsanlığın başlangıcı bile Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın kurduğu birlikteliğe dayanır. Tarih boyunca tüm topluluklar varlıklarını ilk baba ve ilk anne diyebileceğimiz kadın ve erkeğe dayandırmıştır. Kurulan ilk devletlerin monarşi ve teokratik temellerinde aile vardır. Bir hükümdarın meşru olmayan birleşmelerinden meydana gelen çocuklarına devlet yönetme hakkı pek tanınmamıştır.

Pek çok medeniyette evlilikler toplum için zaruri görülmüştür. Evlenmelerin çok büyük bir çoğunluğu ise ailelerin söz sahibi olduğu evliliklerle gerçekleşmiştir. 20.yy'ın ortalarına kadar evliliklerin tamamına yakını görücü usulü gibi geleneksel yöntemlerle yapılıyordu. Bu durum Ortadoğu ve Asya toplumlarında çok daha açık şekilde görülmektedir. Günümüzün en popüler evlenme biçimi ise tanışarak, anlaşarak evlenmedir. Artık evlenecek bireyler kendi ölçütlerini belirledikten sonra bunlara uygun eş aramaktadırlar. Gelecek yıllar ne gösterir bilinmez ama önümüzdeki dönemlerin en sık yapılan evliliklerin sosyal medya ile bağlantılı olacağını söylemek çok iddialı olmayacaktır. Gelecekte sosyal yapının unsurları teknolojik gelişimlere ayak uyduracağı öngörülmektedir.

Toplum olarak geçirdiğimiz süreçlere bağlı olarak birçok konuda sosyal ve kültürel değişimler yaşamaktayız. Aile kurumunun yapısı da değişmiştir. Arkeolojik ve sosyolojik kanıtlar ışığında insanlar sosyal gruplar kurmaya meyillidir. İnsanların bilinçli olarak kurduğu ilk yerleşimler M.Ö. 10.yy'a kadar tarihlenmektedir. İlk yerleşimler zamanla büyümüş kentleşme ve şehirleşme başlamıştır. Girift yapının arasında yalnız kalmak istemeyen insan, evlilik ve aile kavramlarıyla yaşamını, neslini devam ettirmiştir. Bu sebeplerle moderniteye kadar evlilikler geniş aile kavramıyla birlikte kabullenilmiştir. Aynı evde üç hatta dört nesil bir arada bulunabiliyordu. Kırsal ve tarıma dayalı yaşam tarzı bunu gerektiriyordu. Karı koca, çocuklar, büyükanneler ve büyükbabalar yaşamı ortaklaşa idame ettiriyordu. Karı koca evin geçiminden sorumluyken ihtiyarlar gelecek nesillerin yetiştirilmesine katkı sağlıyordu. Bu durum değişti. Artık aile yapısını oluşturan evlilikler geniş aile değil, çekirdek aile oluşturuyor.

Günümüzde aile denince anne, baba ve çocuk akla gelmektedir. Bu değişimin gerekçeleri vardır. Öncelikle insanların bireyselleşmesi en temel gerekçedir. Özel yaşam, özel hukuk, şahsi alan gibi kavramlar sık kullanılmaya başlanmıştır. Şehirleşme yaygınlaştıkça geniş ve bahçeli evlerden, apartman dairelerine geçildi. Her gün beraber yemek yiyip sohbet etmek yerini bayramdan bayrama görüşmeye bıraktı. Aile kurumu da bir çok şey gibi modernizenin altında ezilmeye başladı. Çünkü her sosyal yapı, bu yapıyı meydana getiren sosyal müesseselerin, insan ilintilerinin ve bunların karşılıklı münasebetlerinden doğan sosyal değerlerin birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri bir bütündür.¹¹⁹

Kavram olarak geniş bir yelpazeye sahip ola ailenin aynı zamanda da farklı perspektif ve konulara göre farklı tanımlamaları vardır. Bunları; aile üyeleri arasındaki ilişkiler ve etkileşim yönünden sosyal bir grup, sosyal ve ekonomik bir birlik, sosyal yaşamın temel göstergelerinden biri olarak örgüt, üyelerin birçok ihtiyacını karşılaması ve yürütülmesinde sistemleştirilmiş birçok kuralları bulunan sosyal bir kurum ve sosyal bir yapının ana unsurlarından biri olarak farklı kategorilerde ele alındığını görmekteyiz.

Türkiye koşullarını göz önünde bulunduran Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu aileyi, kan bağılılığı evlilik ve diğer yasal yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunana ve çoğunlukla aynı evde yaşayan fertlerden oluşan, fertlerin cinsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, fertlerin topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birim olarak tanımlamıştır.¹²⁰ Evlilik toplumun temeli olan aile kavramının başlangıcıdır. Doğru evliliklerin oluşmasında en önemli unsur, kişilerin eş seçme kararlarında bilinçli olmalarıdır. Evlilik hayat arkadaşının seçimi rastgele verilecek bir karar olamayıp, bireyin hayatında aldığı en önemli kararlardan birisidir. Bu önemli karar için insan öncelikle kendini tanımalı, kişilik özelliklerinin farkında olmalıdır. Ne istediğini bilmelidir ve eş seçimini buna göre yapmalıdır. Toplumumuzda evlenme biçimi, eş seçimi değişmektedir.

¹¹⁹ Mübeccel Belik Kıray, *Seçme Yazılar*, İstanbul, Bağlam yayınları, 1999, s.95.

¹²⁰ T.C. Başbakanlık Kadın Ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, *Özel İhtisas Komisyonu Raporları*, Ankara, 1994, s.10.

Toplumumuzca ve dinimizce kadın-erkek rollerinin işleyişinde bazı farklılıklar vardır. Eşlerin birbirlerini seçimlerini aile tipleri, yerleşim yerleri, eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik özellikler, eğitim seviyesi, yaş, dini ve kültürel değerler belirlemektedir. Toplumun sosyal medya ve evliliklerine karşı yargıları önemlidir. Günümüzde sosyo-ekonomik nedenlere bağlı olarak evlenme yaşı gittikçe artmaktadır.

3. BÖLÜM

BİLİŞİM ÇAĞI VE EVLİLİK

3.1. Bilişim Çağı ve Gençliği

Kemal Sayar ve Berna Yalaz, Sanal Aşk adlı kitabında bilişim gençliği ile ilgili şu gözlemlere yer verir:

“Bir lokantada dostlarımızla hoşbeş edip yemek yiyoruz. Az ötemizde bir masada karı koca akıllı telefonlarına gömülmüş, neredeyse birbirleriyle hiç konuşmuyorlar. Bir öteki masada çocuk eline tutuşturulan İpad’den çizgi film izliyor. Bizim masada bir arkadaşımız Twitter’den vakit bulduğu anlarda bizimle göz teması kuruyor ve sohbetimize katılıyor. Başka bir zamanda, başka bir yerde Facebook başında sabahlayan bir kadın, çocukluk aşkına yeniden kavuşmanın heyecanı ile muhatabına bol şiirli mesajlar gönderiyor. Ekran karşısında sabahlayanlardan bir başkası, hiç tanımadığı bir erkekte bugüne dek işitmediği güzellikte iltifatlar alıyor ve gönlünün usul usul bu kişiye kaydığını hissediyor. Yine aynı anlarda bir üniversite öğrencisi, gönderdiği Watsapp mesajıyla, kız arkadaşıyla olan beş yıllık ilişkisini bitiriyor. Birbirleriyle evde nadiren konuşabilen bir başka çift, anlaşmazlıklarını watsapp ortamına taşıyor ve orada kavgaya devam ediyor. Facebook’a koyduğu

“post”ları “like” eden İstanbullu bir kadına yavaş yavaş ilgi duyuyor Urfalı adam, onu daha çok tanımak, hatta mümkünse yüz yüze tanışmak istiyor” (9).¹²¹

Bilişim, kelimesinin eş anlamlısı enformatik olmakla birlikte insanların teknik, ekonomik ve toplumsal iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin, düzenli ve akla uygun bir biçimde özellikle bilgisayarlar ve benzeri elektronik aygıtlar aracılığıyla işlenmesi birimidir. Bilişim, teknoloji ve bilginin birlikte kullanılarak yeni bilgiler üretilmesidir.

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren ortaya çıkan hızlı teknolojik gelişmelerin beraberinde yüksek seviyede sosyo-ekonomik yenilenme sürecini taşımasıyla, insanoğlu yeni bir çağın oluşmakta olduğunun farkına vardı; Bilgi Çağı. Nasıl; orta çağ, feodal-tarım toplumunu, sanayi çağı, sanayi toplumunu ve sosyal sınıf kavramını ortaya çıkardıysa; bilgi çağı da kendi toplumunu oluşturmaya başladı. Bu yeni topluma ortak kanı olarak bilgi toplumu dendi.

Kimileri bu hızlı toplumsal değişim aşamasını sanayi toplumunun ileri bir seviyesi olarak değerlendirse de meydana gelmekte olan değişimin, var olanın devamı olmaktan çok, ilerde ve farklı nitelikte olduğunun kabulü daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Sanayi toplumu ile bilgi toplumu arasındaki ilişkinin yadsınamaz düzeyde olmasına karşın, bu ilişkiyi matematiksel önermeler açısından gerektirme ve neden sonuç ilişkisiyle açıklamak mümkün olmaktadır. Günümüzde iletişim, özellikle kitle iletişim araçlarının etkinliğinin giderek artması ve toplumun her kesimini az ya da çok etkilemesi nedeniyle çağın en önemli bilim dalı durumuna gelmiştir.

Disiplinler arası bir niteliğe sahip olan iletişim; sosyoloji, psikoloji, dilbilim, antropoloji, felsefe, teknoloji, siyaset bilimi ve diğer sanat dallarıyla sürekli etkileşim halindedir. Genel bir tanımlama yapacak olursak iletişim, “kaynaktan gönderilen mesajın (ileti) uygun kanallar aracılığıyla alıcıya gönderilmesi” dir. Bu etkin süreçte

¹²¹ Kemal Sayar, Berna Yalaz, *Sanal Aşk*, Kapı yayınları, İstanbul, 2016, s.9.

önemli olan; duygu, düşünce ya da herhangi bir bilginin uygun yöntemler ve araçlar kullanılarak başkalarına aktarılmasıdır.¹²²

Çağımızda kişilerarası iletişim giderek önemini kaybetmekte ve kitle iletişimi büyük popülarite kazanmaktadır. Bu popülaritenin artışında radyo, sinema, televizyon, gazete vb. gibi kitle iletişim araçlarının yanı sıra yeni medya çağının oluşumunu sağlayan internet teknolojisi ve mobil teknolojiler çok önemli bir konuma sahiptir. Genel olarak bakıldığı zaman; yeni çıkan her kitle iletişim aracının bir önceki kitle iletişim aracından çok daha büyük bir etkileme potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Ancak; periyodik ya da uzun süreli olarak incelendiğinde her kitle iletişim aracının az ya da çok belirli bir etkileme gücünün bulunduğu açıktır.¹²³

Genç ve gençlik üzerine yapılan tanımlara bakıldığında, gençliğin bir yaş kategorisi olarak daha çok biyolojik ve kronolojik bir açıklamaya tabi tutulduğu görülür. Gençlik dönemini, Birleşmiş Milletler Örgütü (BM) 12-24 yaş aralığını öngörmüştür. Türkiye ise BM'in belirlediği 12-24 yaş arasını gençlik dönemi olarak benimsemiştir. Gençlik dönemi böylece ergenlik yaşına girmeye başlamakta ve 18 yaşından sonra da görece olarak yetişkinlik dönemine adım atmış olmakla sonlanmaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak nitelenen gençlik çağı, kendine özgü yaşam tarzı, düşünme yapısı, dili kullanma ve iletişim kurma biçimi ile farklı bir dönemdir. Söz konusu fizyolojik değişiklikler ve buna bağlı olarak gelişen toplumsal değerlendirmeler gencin asi davranışlar, ani değişik hareketler ve kararsızlıklar göstermesine yol açmaktadır.¹²⁴ İnternet, bir taraftan kullanıcıları belirli bir kimliğe ve kültüre davet ederken bir taraftan da etkileşime olanak tanıyan yapısıyla, katılımcıların kendilerini yeniden tanımladıkları ve sosyal ilişkilere katıldıkları bir kimlik mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sitelerdeki chat (sohbet) odalarında ve arkadaş arama linklerinde kullanıcılar kendilerine yeni kimlikler oluşturarak sanal mekâna dâhil olmaktadır¹²⁵.

¹²² Ali Murat Kırık, "Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Medya Ağlarında Gençlerin Konumu," *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, S.1, (2017), s.231.

¹²³ Kırık, s.231.

¹²⁴ Aylin Görgün Baran, "Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış," *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, S.1, (2013), s.10.

¹²⁵ Mehmet Güzel, "Küreselleşme," *İnternet ve Gençlik Kültürü*, *Küresel İletişim Dergisi*, S.1, (2006), s.13.

Bir bakıma internet küresel sistemin kültürel mecrası halini aldı. İnternet sınırsız, korunaklı, özgürlükler alanı, hiyerarşinin olmadığı ve yenilikçi olarak nitelenen yapısıyla gençler için bir çekim merkezi oldu. Gençler, yenilik arayışları, özgürlük istekleri, gizleyebildikleri kimlikleriyle kendilerini ifade ettikleri ve toplumsal baskılardan uzak herhangi bir sorumluluk taşımak zorunda olmadıkları kimlikleriyle yeni aidiyet alanlarını internet üzerinde gerçekleştirme imkânı buldular.

3.2. Modern Çağın Yalnızlık Problemi

Modernizm, bir dinamizmi, değişimi, dönüşümü, savaşımları içermektedir; aydınlanmış bireylerin ilişki ve örgütlenmelerinin kurumlaştırdığı ussal bir dünya düzenini esas almaktadır.¹²⁶Modernizm, yeni bir dünya görüşünü, kültürel bir gelişmeyi, yeni bir yaşam tarzını belirtmektedir. Modernizm, Ortaçağ'ın düşünüş tarzı ve yaşam kalıplarına bir tepkinin ürünüdür. Modernizm; olguculuk (pozitivizm), akılcılık, insanın özerkliği ve bilginin evrenselliği ilkelerini benimseyen bir akımdır.¹²⁷

Modern öncesi toplumlarla, modern toplumlar arasında yaşantı olarak, sosyal ilişkilerin içeriği, insanlar üzerindeki etkileri ve biçimleri arasında farklar vardır. Modern öncesi toplumlarda iletişimler yüz yüzedir. Teknoloji çok gelişmemiştir, ulaşım zordur. İnsanlar daha çok yaşadıkları yerlerde bulunmakta, bütün hayatları da burada geçmektedir. İnsanlar yaşadıkları yerlerdeki diğer insanları da tanımaktadırlar. Oysa modern toplumlarda insanlar yüz yüze gelmeseler de dünyanın başka bir yerinde yaşayan insanlarla teknoloji aracılığıyla ilişkilerini devam ettirebilmektedir.¹²⁸

Modern öncesi toplumlarda insanlar genellikle aynı mekânda doğar, büyür ve ölürlerdi. Günümüzde ise insanlar doğdukları yerde büyümek, iş kurmak, evlenmek, yaşlanmak, ölmek, aynı mekânda yaşamlarını sürdürmek yerine; hayat boyu okumak için, işten işe geçmek, terfi etmek için mekan değiştirmektedirler. Bu durumda kişiler

¹²⁶ Murat Yıldırım, "Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi," *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S.1, (2010), s.705.

¹²⁷ Yıldırım, s.704.

¹²⁸ Filiz Gün, *Kent Kültüründe Yalnızlık Duygusu*, (Yüksek Lisans Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, Ankara, s.7.

arası ilişkileri oldukça zorlaştırmıştır. Anlık, kısa süreli, araçsallaştırılmış, yüzeysel biçimsel ilişkilerin yaşanmasına neden olmuştur. ¹²⁹

Modern dünya sağladığı maddi kolaylıkların yanında manevi zorluklarını da getirmiştir. Ulaşım, iletişim, üretim, tüketim o kadar kolaylaşmış durumdadır ki insanlar bunların zorla sağlandığı günleri hayal dahi edememektedir. Sevilen birinden haber almanın haftalarca, aylarca, senelerce mümkün olamadığı bir dünyada yaşamının ne demek olduğunu bilişim çağı insanına anlatabilmek bile başlı başına bir zorluktur. Peki, insanların refahını arttıran bunca gelişmeden sonra bireyler ve toplumlar mutlu mu? İnsanlar, iletişimin saliselere indiği bir dünyada yeterince sosyal mi? Bizim baktığımız noktadan bu iki sorunun cevabı da hayır. Modern toplumlar kalabalıklar arasındaki yalnız bireylerden müteşekkil hale gelmiştir. Bu iddiamızın kanıtları geleneksel ve modern yaşam tarzının çakıştığı noktalarda görülebilmektedir.

Yalnızlık tanımlanması güç, karmaşık ve sıkıntı verici bir durumdur. Yalnızlık bir durum ve aynı zamanda bir duygudur. Bütün duygularda insanın fizyolojik, psikolojik özelliklerinin yanı sıra içinde yaşadığı toplumun sosyo-kültürel yapısından etkilenmektedir.¹³⁰Yalnızlık, nedenine ve belirtilerine göre değişik isimlerle tanımlanır. Derin yalnızlık, depresyonun eşlik ettiği bir durumken sosyal ya da ilişkisel yalnızlık bireyin kendini bir topluma, gruba ait hissedememesi ve yaşadığı toplumda kendini yabancı hissetmesi olarak tarif edilir.¹³¹Yapılan tanımlar, yalnızlık tecrübesinin farklı yönlerine dikkat çekmekle birlikte, bazı ortak noktalara da işaret etmektedir. Bu ortak noktalardan biri, yalnızlık yaşantısının oldukça öznel bir yaşantı olmasıdır. Yalnızlık tecrübesi toplumdaki birçok kişi tarafından yaşanılrsa da, her birey yalnızlığı kendi öznel gerçekliği içinde yaşamakta ve yansıtmaktadır. Bu bağlamda yalnızlık, tek başına olma ya da sosyal soyutlanma ile eş anlamlı değildir. Bireyler tek başınayken yalnızlık yaşamayabiliyorken, kalabalıklar içindeyken kendilerini oldukça yalnız hissedebilirler. Diğer bir ortak nokta, yalnızlığın hemen hemen her zaman nahoş, olumsuz bir yaşantı olmasıdır. Yalnızlık, bazen bireyin kemâle ermesine ve orijinal eserler ortaya çıkarmasına bir vesile ve

¹²⁹ Gün, s.8.

¹³⁰ Gün, s.5.

¹³¹ M. Ruhat Yaşar, "Yalnızlık," *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1,(2007), s.238.

onu özgürlüğüne kavuşturan pozitif bir unsur olsa da istenilmeyen yalnızlık durumu, bireyde duygusal zorlanmaya neden olan nahoş duyguların yaşanmasına sebep olmaktadır. Bir diğer ortak nokta, bireyin mevcut ilişkileri ile sahip olmak istediği ilişkileri arasındaki farkın bir kaygıya dönüşecek düzeyde olması ve bunun da yalnızlığa sebebiyet vermesidir.¹³²

Bir zamanlar evlenmeden, yalnız yaşamının Hıristiyan papazlara, İslam mutasavvıflarına veya Budist keşişlerine ait bir yaşam tarzı olduğu inancı hâkimdi. Bugün ise tek yaşamak saygınlık ve kendine güvenin alameti olarak anılıyor. Gençler “evlenmeden önce hayatımı yaşamalıyım” gibi mottolarla yetişiyor.

Geniş aile içerisinde yaşayan, yaşamın getirdiği sorunları yükleneyeceği paydaşları bulunan, hüznünü ve mutluluğunu paylaşabilen birey nihayetinde mutlu olur. Bunlardan mahrum insan ise mutsuzdur. Bugünün en büyük ruhsal hastalığının yani “depresyonun” kaynağını burada aramak gereklidir. Modern insan yalnızdır, mutsuzdur, streslidir ve depresyondadır. Üretime ve tüketime dayalı toplumlarda bireyin iç sıkıntılarını açığa vuracağı başka bireyleri bulması zorlaştı. İnsanlar birbirilerine zaman ayırmamaya, başkalarının sorunlarına müdahale etmemeye başladı. Dertleşmek, sadece kendi sıkıntılarını karşıya anlatmak şeklinde gerçekleşiyor. Empati kurmak zorlaşmış, önyargılar genişlemiş ve yaygınlaşmış halde. Başkalarının dertleri küçümseniyor, görmezden geliniyor. Şahsın kendisini ilgilendiren sıkıntılar abartılıyor, çözümsüzmüş gibi lanse ediliyor. Hal böyleyken bir insanın kendisini sosyolojik ve psikolojik olarak başkalarına açması zorlaşıyor. Bazı durumlarda çok normal olarak görülmesi gereken problemler herkesten gizlenerek daha da büyüyor ve kişiyi daha da olumsuz etkiliyor. Çoğu durumda bir telefon uzaklığındaki kişiler ulaşılamaz, konuşulamaz olarak algılanıyor. Bugünün gerçekliği budur. İletişim araçlarının gelişmesi, artması, ucuzlaması insanların yalnızlaşmasını engelleyemedi.

Modern insanın yalnızlaşması, onun başka alışkanlıklar kazanmasına yol açmıştır. Çünkü bir ekranın arkasından dünyada olup bitenleri izlemek, yorumlamak daha kolay, daha sağlıklı ve daha az sarsıcıdır. İnternet ve sosyal medya,

¹³² Muhammet Kızılgöçer, “Modern Psikolojide ve Tasavvufta Yalnızlık,” *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, (2012), s.134.

eleştirilme, kınanma, dışlanma, ötekileştirilme korkusu olmadan kendimizi dışarıya açmanın yoludur. Bu sebeptendir ki internet ve sosyal medya kullanımı son 10 yılda inanılmaz oranlarda artmıştır. Milyonlarca değil milyarlarca insan sosyal medya kullanıcısıdır. Yalnızlaşan bireyler sanal dünya aracılığıyla sosyalleşme ihtiyacını giderme yolunu keşfetmiştir. Reel dünyada arkadaş edinemeyen, sosyalliği sınırlı yaşayan kişiler sanal dünyada sıkıntılarını aşarak çevre edinmeyi, bir gruba dahil olma tatminini bastırmayı benimsemiştir.

Sosyalliğini internet aracılığıyla yaşamaya alışan insanlar, sevme sevilme ihtiyaçları için de yine bu mecralarda gidermeye başlamıştır. Sosyal medya ve evlilik siteleri tam da bu ihtiyaçları gidermek için var olmuştur.

Bu bahsi toparlamak gerekirse insanlar, sosyalleşme ve karşı cinsle ilişki kurma ihtiyaçlarıyla yaratılmış canlılardır. Modern sanayi toplumlarının getirdiği değişiklikler bu ihtiyaçların giderilmesini zorlaştırmaktadır. Bu yüzden ki insanlar, sosyal medya sitelerine yönelmektedir. Yalnızlıklarını bu şekilde aşmaya çalışmaktadır. İnternetin doğrudan eleştiriye kapalılık özelliği, yalnız bireyin kendisini olduğu gibi ya da hiç olmadığı gibi ifade etmesine imkan vermekle iletişimi kolaylaştırmaktadır. Bu sebeplerle kendini yalnız hisseden veya karşı cinsle iletişim kuramayan kişiler sosyal medya araçlarıyla benlik bilinçlerini sürdürmeye çalışmaktadır. Sosyal medyanın hızla gelişmesinin temel sebebi fikrimizce budur.

3.3. Gençlerin Evlilikten Beklentileri

Sosyal öğrenme kuramına göre, bireyin geçmiş yaşantıları sırasında aldığı pekiştireçler, geleceğe yönelik beklentilerini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle belli bir alandaki beklentiyi, geleceğe yönelik dilek ve arzularından çok bireyin kendisine yönelik algılan biçimlendirmektedir.¹³³Toplumsal kalıp yargılarına göre herhangi bir insanla ilgili beklentilerin neler olacağı doğrudan cinsiyete bağlıdır. Buna göre erkeklerden güçlü olmaları, ailelerini geçindirmeleri, çevre üzerinde belirli bir etkinlik ve kontrol sağlamları; kadınlardan ise sabırlı, anlayışlı olmaları, evi çekip çevirmeleri, insan ilişkilerini düzenlemeleri beklenmektedir. Gençlerin

¹³³ Yasemin Akman, "Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Meslek, Evlilik Ve Geleceğe Yönelik Beklentileri," *Hacettepe Üniversitesi Dergisi*, S. 7, (1992), s.125.

evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarını, onların çocuk olarak yaşadıkları aile ortamının yaygın olarak etkilediği varsayılmaktadır.

Gençlik tanımlarının yan sıra gençleri içinde buldukları koşul, erişim olanakları ve yaşamlarını idame ettirdikleri yer yönünden sınıflandırmak ve tanımlamak mümkündür;

- Kasaba-gecekondu-kent gençliği
- Durağan (değişen) değişmiş toplum gençliği
- Üretici-tüketici-çocukluk
- Okuyan-okul dışı gençlik¹³⁴

Gençlerin yüzleştiği veya potansiyel olabilecek sorunları; geleneksel ve güncel sorunlar olmak üzere kategorize etmek mümkündür. Söz konusu olan sorunlar yapısal durumu incelendiğinde görülüyor ki, kimi sorunlar gencin yapısından, geleneksel durumundan veya soruna taraf teşkil eden doğasından kaynaklı, bazıları ise mevcut durumda yaşanan ve gündem parametrelerini belirleyen durumlardan kaynaklı olabilmektedir.¹³⁵

Günümüz gençlerinin yaptıkları evliliklerde duygusallığın etkisinde kalma oranları yüksek olup toz pembe hayallerle gerçekçi olmayan beklentilerle evliliğe adım atmaktadırlar. Önemli olan evlilikle ilgili gerçekçi beklentilere sahip olmaktır. Çünkü eşler arasındaki uyumun belirleyicilerinden en önemlisi evlilikten ne bekledikleridir. Gün geçtikçe hem kız hem erkeklerin evlilikten beklentileri değişmektedir.

3.4. Mantık Evliliği ve Aşk Evliliği Söylemi

Mantık evliliği daha çok kişilerin sosyo-ekonomik durumları, kültürel değerleri ve aile yapılarını göz önünde bulundurarak eş seçimi yapıp gerçekleştirilen evliliklerdir. Mantık evliliklerinde, eşler birbirlerinin kişisel amaçlarını ve başarılarını desteklerler. Hayata ve evliliklerine dair idealleri vardır.

¹³⁴ Emel Danişoğlu, *Gençlerin Sosyal Güvenliği ve Gençlik Politikaları*, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 1992, s.24.

¹³⁵ Halim Baş, "Türkiye'de Genç Nüfus: Sorunlar Ve Politikaları," *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.27, (2017), s.27.

Aşk evliliği, aşkın her türlü soruna yeterli olacağını eşlerin birbirlerinin içsel özelliklerinden çok fiziksel özelliklerine dikkat ederek yapılan evliliklerdir. Bu tür evliliklerde sorunlar görmezden gelinip sevginin her şeye yeteceği düşüncesi vardır. Aşk her şeye değerdir. Birbirlerine uyamayan düşünceler, görüşler, aile yapıları ve kültürler önemsenmez. Aşk evliliği yapan çiftlerde doyurucu bir evlilik ilişkisi kurmalarına yardımcı olan temel unsurları sevgileridir.

4.BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Araştırmanın bu bölümünde araştırma için geliştirilmiş olan ölçme araçlarıyla verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar sunulmuştur.

4.1.İnternet ile Evlenmenin Değişkenlere Göre Dağılımı

Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	% Yüzde
Erkek	40	57,1
Kadın	30	42,9
Toplam	70	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin demografik dağılımları incelendiğinde; %57,1' i erkek, %42,9' u kadın olduğu belirlenmiştir.

Bu dağılım sosyal medya evliliklerine ilk bakışta cinsiyet farklılığının nasıl şekillendiği hususunda bir fikir verecek dağılımdır. Ülkemizin toplumsal yapısı erkek egemen bir görünümde olduğu için bu tür araştırmalarda kadın katılımcıların

daha çekingen davrandıkları ve hakkında konuşulacak olan konunun alışılmış evlilik dışında toplumda yadırganabilecek bir evlilik türü olduğu zaman bu çekingenliğin daha da arttığı bilinen bir davranış şeklidir. Bu nedenle araştırmamıza katılan katılımcıların % 42.8'ini kadınların oluşturması oldukça yüksek bir kadın katılımcı oranıdır. Bu oran ile elde edilen verilerde sosyal medya evliliklerine kadınların bakışının oldukça sıhhatli tespit edilebileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	Sayı	Yüzde(%)
18-24	36	51,4
25-34	25	35,7
35-44	9	12,9
Toplam	70	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %51,4' ü 18-24 yaş, %35,7' si 25-34 yaş, %12,9'u 35-44 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Sosyal medya evlilikleri dünyada ve ülkemizde oldukça yeni sayılabilecek bir evlilik biçimidir. İnternetin ve buna bağlı olarak da sosyal medyanın gelişimi dikkate alındığında katılımcıların yüzde 51,4'ünün 18-24 yaş aralığında olması çok doğal ve beklenen bir sonuçtur. Yaş aralıkları dikkate alındığında 35-44 yaş aralığında sadece %12,9 katılımcı oranı sosyal medyanın daha çok genç ve yetişkin bireylerde kullanma sıklık ve oranlarının daha fazla olduğu kanaatine bizleri ulaştırmaktadır. Hem bilgisayar ve sosyal medya kullanımının o yaş aralığında daha az olması hem de o yaşlardaki bireylerin bu evlilik biçimine daha mesafeli olması oranların düşük çıkmasında etkilidir.%12,9 oranındaki katılımcıların ise büyük çoğunluğunun 2. evlilikleri olduğu tahmin edilmektedir. Bu doğrultudaki etkenler göz önüne alındığı zaman çıkan oranların makul ve sıhhatli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Sayı	Yüzde(%)
Evli(Nikahsız İmam Nikahlı)	7	10,0
Evli (Nikahlı)	22	31,4
Söz-Nişan	32	45,7
Dul (Boşanmış)	9	12,9
Toplam	70	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %10' u evli (nikahsız, imam nikahlı), %31,4' ü evli (nikahlı), %45,7' si söz-nişan, %12,9' u dul (boşanmış) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Ortaokul ve Dengi Mezunu	16	22,9
Lise Ve Dengi Mezunu	30	42,9
Üniversite/Yüksek Okul	24	34,3
Toplam	70	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %22,9' u ortaokul ve dengi mezunu, %42,9' u lise ve dengi mezun, %34,3' ü üniversite/yüksek okul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Bu dağılım araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumları hakkında bizlere bilgi vermektedir. Eğitim durumuyla sosyal medyayı kullanma oranı arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %42,9'unun lise ve dengi okullar mezunu olmaları oldukça dikkat çekmektedir. Modern çağdaki evlilik çeşitleri göz önüne alındığı zaman görücü usulü, akraba evlilikleri vs gibi evliliklerin oranlarının azalması ayrıca iş hayatına ya da sosyal hayata dahil olamayan özellikle bayan katılımcıların sosyal medyaya eğilimlerinin daha fazla olması sebebiyle şaşırtıcı bir sonuç olmamıştır.

Tablo 9: Katılımcıların Anne Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Anne Mesleği	Sayı	Yüzde(%)
Serbest Meslek	19	27,1
Özel Sektör	17	24,3
Ev Hanımı	34	48,6
Toplam	70	100,0

Katılımcıların anne meslekleri incelendiğinde %27,1' i serbest meslek, %24,3' ü özel sektör, %48,6' sı ev hanımıdır.

Tablo 10: Katılımcıların Baba Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Baba Mesleği	Sayı	Yüzde(%)
Esnaf/Tüccar	10	14,3
Memur	8	11,4
Serbest Meslek	17	24,3
Özel Sektör	6	8,6
Çiftçi	14	20,0

Diğer	15	21,4
Toplam	70	100,0

Katılımcıların baba meslek gruplarına göre dağılımları incelendiğinde, %14,3' ü esnaf/tüccar, %11,4' ü memur, %24,3' ü serbest meslek, %8,6' sı özel sektör, %20' si çiftçi, %21,4' ü diğerdir.

Tablo 11: Katılımcıların Gelir Durumu Gruplarına Göre Dağılımı

Gelir Durumu	Sayı	Yüzde(%)
0-1000 TL Arası	12	17,1
1000-2000 TL Arası	19	27,1
2000-4000 TL Arası	24	34,3
4000-6000 TL Arası	11	15,7
8000 TL Ve Üstü	4	5,7
Toplam	70	100,0

Katılımcıların gelir durumu dağılımları incelendiğinde, %17,1' i 0-1000 TL arası, %27,1' i 1000-2000 TL arası, %34,3' ü 2000-4000 TL, %15,7' si 4000-6000 TL, %5,7' si 8000 TL ve üzeri olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Ailelerinin Yaşadıkları Yerlere Göre Dağılımı

Ailenizin Yaşadığı Yer	Sayı	Yüzde(%)
Şehir Merkezi	42	60,0
Köy	28	40,0
Toplam	70	100,0

Katılımcıların ailelerinin yaşadıkları yere göre dağılımları incelendiğinde, %60'ının ailesi şehir merkezinde yaşamaktayken, %40' ı köyde oturduğu belirlenmiştir.

Tablo 13: Katılımcıların Ailelerinin Yaşayan Kişi Sayısına Göre Dağılımı

Ailede Yaşayan Kişi Sayısı	Sayı	Yüzde(%)
3-5	26	37,1
6-8	26	37,1
9-11	18	25,7
Toplam	70	100,0

Katılımcıların ailelerinde yaşayan kişi sayısına göre dağılımları incelendiğinde %37,1' i 3-5 kişi, %37,1' i 6-8 kişi, %25,7' si 9-11 kişi oldukları belirlenmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Ebeveyn Durumlarına Göre Dağılımı

Ebeveynlerin Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Sağ	61	87,1
Vefat Etmiş	9	12,9
Toplam	70	100,0

Katılımcıların ebeveyn durumlarına göre dağılımları incelendiğinde %87,1'inin sağ, % 12,9'unun vefat etmiş olduğu belirlenmiştir.

Tablo 15: Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Okur-Yazar Değil	38	54,3
Okur Yazar	10	14,3
Ortaokul Ve Dengi Mezunu	13	18,6
Üniversite/Yüksekokul Mezunu	9	12,9
Toplam	70	100,0

Katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde %54,3' ü okur-yazar değil, %14,3' ü okuryazar, %18,6'sı ortaokul ve dengi mezunu, %12,9' u üniversite/yüksek okul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Yukarıdaki tablo ile elde edilen sonuçlar bilişim çağı dediğimiz bu çağda bireyin annesi tarafından denetlenmesi olasılığını azalttığını görmekteyiz. Annenin iletişim araçları ve sosyal medya dediğimiz popüler alanlara mesafeli olması ve bu alanları kullanma ve takip etme alanlarının bulunmaması çocukları üzerindeki etkilerinin azalmasına olanak sebep olmuştur.

Tablo 16: Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Okur-Yazar Değil	21	30,0
Okur Yazar	16	22,9
İlkokul Mezunu	16	22,9
Lise Ve Dengi Mezunu	7	10,0
Üniversite/Yüksekokul Mezunu	10	14,3
Toplam	70	100,0

Katılımcıların, baba eğitim durumları incelendiğinde %30' u okur-yazar değil, %22,9' u okuryazar, %22,9' u ilkokul mezunu, %10' u lise ve dengi mezunu, %14,3' ü üniversite/yüksek okul mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların baba eğitim oranlarına baktığımız zaman anne okur-yazar yüzdelerine oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonucun bizlere doğudaki kız-erkek okuryazar oranlarındaki

farklılığı akıllara getirmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunun Doğu ve Güneydoğudaki katılımcılardan oluşması ortaya çıkan sonuçlarla yakından ilişkilidir. Bu oranlar bize ebeveynlerin çocuklarını takip etme ya da internet başında geçirilen zamanlarını anlama sosyal medyada arkadaşlıklarını takip etme anlamında çok sağlıklı olamayacakları kanaatini uyandırmaktadır.

Tablo 17: Ebeveynlerin Evlilik Çeşidi Durumlarına Göre Dağılımı

Ebeveynlerin Evlilik Çeşidi	Sayı	Yüzde(%)
Görücü Usulü	38	54,3
Aşk Evliliği	10	14,3
Yakın Akraba Evliliği	13	18,6
Berdel Evliliği	9	12,9
Toplam	70	100,0

Ebeveynlerine evlilik çeşitleri incelendiğinde, ebeveynlerin %54,3' ü görücü usulü, %14,3' ü aşk evliliği, %18,6' sı yakın akraba evliliği, %12,9' u berdel evliliği yaptığı belirlenmiştir.

Tablo 18: Katılımcıların Annelerini Tanımlama Şekline Göre Dağılımı

Annenizi Nasıl Tanımlarsınız	Sayı	Yüzde(%)
Aşırı Koruyucu	39	55,7
Aşırı Serbest	7	10,0
Otoriter	11	15,7
Demokratik	13	18,6
Toplam	70	100,0

Katılımcıların %55,7' si annesi aşırı koruyucu, %10' u aşırı serbest, %15,7' si otoriter, %18,6' sı demokratik olarak betimledikleri belirlenmiştir.

Bu dağılım araştırmaya katılan bireylerin annelerini tanımlama şekillerini göstermektedir. Katılımcıların %55,7'sinin annesini aşırı koruyucu olarak tanımlaması dikkat çekmektedir. Çünkü yapılan bir çok araştırmaya göre; aşırı derecede koruyucu olan ailelerde yetişen çocuklar, bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal problemleri olan bir kişi olabilir.¹³⁶ Böyle bir ortamda yetişen bireyin duygularını rahatlıkla ifade etmesi ya da çevresindeki karşı cinsle ilişkilerinde sağlıklı iletişime geçememesi gibi problemlerle karşılaşması şaşırtıcı olmamaktadır.

¹³⁶ Haluk Yavuzer, "Yaygın Ana-Baba Tutumları" Ana-Baba Okulu, İstanbul, 1990, s.117.

Tablo 19: Katılımcıların Babalarını Tanımlama Şekline Göre Dağılımı

Babanızı Nasıl Tanımlarsınız	Sayı	Yüzde(%)
Aşırı Koruyucu	23	32,9
Aşırı Serbest	6	8,6
Otoriter	20	28,6
Demokratik	12	17,1
İlgisiz	9	12,9
Toplam	70	100,0

Katılımcıların, %32,9' u babalarını aşırı koruyucu, %8,6'sı aşırı serbest, %28,6' sını otoriter, %17,1' i demokratik, %12,9' u ilgisiz olarak betimlemişlerdir.

Bu araştırmaya katılan katılımcıların babalarını tanımlama şekilleri dağılımı yukarıdaki tabloda verilmiştir. Katılımcıların %32,9'unun aşırı koruyucu, %28,6'sının ise otoriter olarak babalarını tanımlamaları dikkat çekmektedir. Bir taraftan üzerine titrenilen çocuk öteki taraftan baskının sonucunda ürkek, çekingen olarak yetişen bir çocuk sonucu araştırmamızın sonuçlarına bakıldığı zaman oldukça doğru noktalara değinildiğini göstermektedir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk duygularını ifade etmekten çekinen, hata yapmaktan korkan, kendini anlatamayan bir birey olarak karşımıza çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Benlik kavramı üzerinde yapılan araştırmalarda, anne babasının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin benlik kavramı düzeylerinin; anne-babasını aşırı koruyucu, otoriter ve ilgisiz algılayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.¹³⁷

Tablo 20: Katılımcıların Herhangi Bir Dini Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Herhangi Bir Dini Eğitim Aldınız mı?	Sayı	Yüzde(%)
İmam Hatip Mezunuyum	15	21,4
Kur'an Kursunda Okudum	35	50,0
Herhangi Bir Dini Eğitim Almadım	20	28,6
Toplam	70	100,0

Katılımcıların, %21,4' ü imam hatip mezunu, %50' si Kur'an kursunda okumuş, %28,6' sını herhangi bir dini eğitim almadığı belirlenmiştir.

Bu dağılım, özellikle doğu toplumlarında adeta bir gelenek haline gelen bir uygulamanın da sonucunu gözler önüne sermektedir. Okullar tatil olunca bazen arkadaş, çoğu zaman ailenin isteğiyle Kuran-ı Kerim kurslarına gitmeyi

¹³⁷ Mevlüt Kaya, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Tasarımı, (Yüksek Lisans Tezi), Samsun, s.92.

gerektirmektedir. Bu kurslar çoğunlukla iki ay sürmekte ve edinilen ya da öğrenilen derslerin yarım kalmasıyla bir sonraki sezona bırakılmaktadır.

Daha çok ilk ve ortaokul dönemlerinde daha çok rağbet gören bu kurslar çocukların yaşlarının ilerlemesiyle ilgi ve eğilimlerindeki farklılıklar sebebiyle ilerleyen dönemlerinde bireyin ilgi göstermemesi süreciyle tanımlanan bir dönemdir.

Tablo 21: Katılımcıların Dini Yaşantısı Durumlarına Göre Dağılımı

Dini Yaşantınız Nasıldı?	Sayı	Yüzde(%)
İbadetlerimi Düzenli Olarak Yaparım	9	12,9
Fırsat Buldukça İbadet Eden Biriyim	44	62,9
Dini Yaşantım Zayıf	17	24,3
Toplam	70	100,0

Katılımcıların, %12,9' u ibadetlerini düzenli olarak yapar, %62,9' u fırsat buldukça ibadet eder, %24,3' ü dini yaşantısı zayıf olarak belirlenmiştir.

Tablo 22: Katılımcılara Göre Ahlaklı Olan İnsanda Bulunması Gereken Özelliklerine Göre Dağılımı

Size Göre Ahlaklı Olan İnsanın Özellikleri Nelerdir?	Sayı	Yüzde(%)
Dindarlık	17	24,3
Doğruluk	34	48,6
Haram Yememek	19	27,1
Toplam	70	100,0

Katılımcılara göre ahlaklı insanda olması gereken özellikleri incelendiğinde %24,3' ü dindarlık, %48,6' sı doğruluk, %27,1' i haram yememek olarak belirlenmiştir.

Tablo 23: Katılımcıların Tesettür Konusundaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Tesettür Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?	Sayı	Yüzde(%)
Tesettür Konusunda En Çok Kadınlar Dikkat Etmelidir	20	28,6
Edepli Giyindikten Sonra Tesettür Fazla Önemli Değil	25	35,7
Gönül Ehli Olan Zahir Bakmaz	25	35,7
Toplam	70	100,0

Katılımcıların tesettür konusundaki düşünceleri incelendiğinde, %28,6' sını tesettür konusunda en çok kadınlar dikkat etmelidir, %35,7' si edepli giyindikten sonra tesettür fazla önemli değil, %35,7'si gönül ehli olan zahire bakmaz şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 24: Katılımcıların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı

Namaz Kılıyor Musunuz?	Sayı	Yüzde(%)
Bayram Namazı,Cuma Ve Ara Sıra Vakit Namazı	30	42,9
Sadece Bayram Namazı Ve Cuma Namazı Kılarım	6	8,6
Hiç Kılmam	20	28,6
Evet Beş Vakit Kılıyorum	14	20,0
Toplam	70	100,0

Katılımcıların, %42,9' u bayram namazı, Cuma namazı ve ara sıra vakit namazı kılar, %8,6' sını sadece bayram ve Cuma namazı kılar, %28,6' sını hiç kılmaz, %20' si beş vakit namaz kıldıkları belirlenmiştir.

Tablo 25: Katılımcıların Oruç Tutma Durumlarına Göre Dağılımı

Oruç Tutuyor Musunuz?	Sayı	Yüzde(%)
Sadece Ramazan Orucunu Mazeretim Olmazsa Eksiksiz Tutarım	62	88,6
Hiç Oruç Tutmam	8	11,4
Toplam	70	100,0

Katılımcıların, %88,6'sını sadece ramazan orucunu mazeretim olmazsa eksiksiz tuttuğu, %11,4'ünün hiç oruç tutmadığı belirlenmiştir.

Tablo 26: Katılımcıların Kullandıkları Sosyal Medya Sitelerine Göre Dağılımı

Hangi Sosyal Medya Siteleri Kullanıyorsunuz?	N	%
Messenger	38	17,6
Facebook	57	26,4
Twitter	24	11,1
İnstagram	52	24,1
Swarm	11	5,1
Tinder	3	1,4
Evlilik Siteleri/İslami Evlilik Siteleri	7	3,2
Snapchat	16	7,4
Diğer	8	3,7

Toplam	216*	100,0
*Çoklu sorular olduğundan soruya cevap veren toplam kişi sayısı örneklem sayısını geçmektedir.		

Araştırma kapsamındaki hangi sosyal medya siteleri kullanmakta olduğu incelendiğinde %17,6' sını Messenger, %26,4' ü facebook, %11,1' i Twitter, %24,1' i instagram, %5,1' i Swarm, %1,4' ü Tinder, %3,2' si Evlilik Siteleri/İslami Evlilik Siteleri, %7,4' ü Snapchat, %3,7' si diğer olarak belirlenmiştir.

Tablo 27: Katılımcıların Sosyal Medyada Paylaşılan Özel Bilgilerine Göre Dağılımı

Sosyal Medya Hesaplarından Özel Bilgilerinizden Hangilerini Paylaşıyorsunuz?	N	%
Cep Numarası	13	11,0
Meslek	34	28,8
Ev Adresi	10	8,5
Yaşadığınız Şehir	54	45,8
İşyeri	7	5,9
Toplam	118*	100,0
*Çoklu sorular olduğundan soruya cevap veren toplam kişi sayısı örneklem sayısını geçmektedir.		

Katılımcıların, %11' i cep numarasını, %28,8' i mesleklerini, %8,5' i ev adresini, %45,8' i yaşadıkları şehri, %5,9' u işyerleri bilgilerini sosyal medya üzerinden paylaştıkları belirlenmiştir.

Tablo 28: Katılımcıların Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımın Göre Dağılımı

Sosyal Medyada Yaptığınız Paylaşımlar Nelerdir?	N	%
Fotoğraf ve Video Paylaşımı	53	26,9
Yer Bildirimi	31	15,7
Takip-Yorum	42	21,3
Bilgi, Şiir, Güzel Söz	43	21,8
Güncel Bilgi	28	14,2
Toplam	197*	100,0
*Çoklu sorular olduğundan soruya cevap veren toplam kişi sayısı örneklem sayısını geçmektedir.		

Katılımcıların, %26,9' u fotoğraf ve video, %15,7' si yer bildirimini, %21,3' ü takip-yorum, %21,8' i bilgi, şiir, güzel söz, %14,2' si güncel bilgi olarak sosyal medya paylaşımları yaptıkları belirlenmiştir.

Tablo 29: Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Amacına Göre Dağılımı

Sosyal Medyayı Hangi Amaçla Kullanıyorsunuz?	N	%
Sosyal Arkadaş Edinmek İçin	26	16,1
Güncel Haberleri Takip Etmek İçin	47	29,2
Paylaşım Yapmak İçin	36	22,4

Alışveriş Yapmak İçin	9	5,6
Duygusal Anlamda Bir Arkadaşlık Kurmak İçin (Eğer Cevabınız Evet İse Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız)	43	26,7
Toplam	161*	100,0
*Çoklu sorular olduğundan soruya cevap veren toplam kişi sayısı örneklem sayısını geçmektedir.		

Katılımcılar sosyal medyayı %16,1' i sosyal arkadaş edinmek için, %29,2' si güncel haberleri takip etmek için, %22,4' ü paylaşım yapmak için, %5,6'sı alışveriş yapmak için %26,7' si duygusal anlamda bir arkadaşlık kurmak için kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 30: Katılımcılara Göre Evliliğin İfade Ettiği Değere Göre Dağılımı

Evlilik Sizin İçin Neyi İfade Ediyor?	N	%
Aşk	37	52,9
Güven	11	15,7
Huzur	9	12,9
Nesli Devam Ettirme	13	18,6
Toplam	70	100,0

Katılımcılara göre evlilik ifade ettiği duygu incelendiğinde %52,9' u aşk, %15,7' si güven, %12,9' u huzur, %18,6' sı nesli devam ettirmek olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun araştırmaya katılan katılımcıların %51,4'ünün 18-24 yaş aralığında olması yaş aralıkları dikkate alındığı takdirde beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Çünkü bu yaşlarda aşk, sevgi, kalp çarpıntısı gibi duygu boyutu mantık boyutundan daha önemlidir. İkinci boyutu ise bu yaş aralığındaki bireylerin ilk evlilikleri olduğu varsayımından yola çıkılırsa, aşkın bütün problemlerin üstesinden geleceğine inanılmaktadır.

Tablo 31: Katılımcıların Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurdukları Kişilerde Aradıkları Kriterlerin Dağılımı

Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurduğunuz Kişilerde Hangi Kriterleri Arıyorsunuz?	N	%
Fiziksel Özellik	48	24,5
Meslek	18	9,2
Yaş	48	24,5
Eğitim Durumu	28	14,3
Yaşadığı Şehir	17	8,7
Kültürel Düzey	20	10,2
Karizma/Popülarite	12	6,1
Diğer	5	2,6
Toplam	196*	100,0

*Çoklu sorular olduğundan soruya cevap veren toplam kişi sayısı örneklem sayısını geçmektedir.

Tanışmak için arkadaşlık kurulan kişilerdeki kriterler incelendiğinde %24,5' i fiziksel özellik, %9,2' si meslek, %24,5' i yaş, %14,3' ü eğitim durumu, %8,7' si yaşadığı şehir, %10,2' si kültürel düzey, %6,1' i karizma/popülarite, %2,6' sı diğer kriterleri aradıkları belirlenmiştir.

Tablo 32: Katılımcıların Evlenecekleri Kişide Aradıkları Faktörlere Göre Dağılımı

Evleneceğiniz Kişide Aşağıdaki Faktörlerden Hangisi Önemlidir?	N	%
Din	41	21,8
Dil	21	11,2
İrk	8	4,3
Kültür	32	17,0
Cemaat	3	1,6
Aile Yapısı	39	20,7
Mezhep	2	1,1
Ekonomik Düzey	14	7,4
Güzellik Yakışıklılık	28	14,9
Toplam	188*	100,0

*Çoklu sorular olduğundan soruya cevap veren toplam kişi sayısı örneklem sayısını geçmektedir.

Evlenilecek kişide önemli olan faktörler incelendiğinde %21,8' i din, %11,2' si dil, %4,3' ü ırk, %17' si kültür, %1,6' sı cemaat, %20,7' si aile yapısı, %1,1' i mezhep, %7,4' ü ekonomik düzey, %14,9'u güzellik/yakışıklılık faktörlerini önemsedikleri belirlenmiştir.

Tablo 33: Katılımcıların Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebeplerine Göre Dağılımı

Duygusal Arkadaşlık Kurmanızın Sebebi Nedir?	N	%
Çevremde Bana Uygun Biri Olmadığı İçin	13	19,1
Bana Heyecanlı Geldiği İçin	10	14,7
Kendimi Daha Rahat İfade Ettiğim İçin	18	26,5
Kendimi Yalnız Hissettiğim İçin	7	10,3
Özgüvenim Eksik Olduğu İçin	2	2,9
Popüler Olduğu İçin	3	4,4
Diğer	15	22,1
Toplam	68	100,0

Duygusal arkadaşlık kurma sebepleri incelendiğinde %19,1' i çevremde bana uygun biri olmadığı için, %14,7' si bana heyecanlı geldiği için, %26,5' i kendimi daha rahat ifade ettiğim için, %10,3' ü kendimi yalnız hissettiğim için, %2,9' u özgüvenim eksik, %4,4' ü popüler olduğu için, %22,1' i diğer olarak belirlenmiştir.

Sosyal medya üzerine yapılan birçok araştırma sosyal medyayı kullanan bireylerin daha çekingen ya da gerçek hayatlarında kendilerini ifade edememeleriyle ilgili problemleri olduğu sonucuna ulaşmaktadır.

Katılımcıların %26,5'inin kendini daha rahat hissettiğini ifade etmesi sosyal medyanın bu çekingenlik ya da utangaçlığa bir çözüm olduğu söylenebilir. %19,1'inin ise çevresinde uygun bir birey bulamadığından ötürü tercih ettiğini ifade etmesi özellikle öğrenim durumu ve yaşantı tarzıyla yakından ilişkili olmakla beraber bu bireylerin kriterlerindeki değişkenliğe sebebiyet verdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 34:Katılımcıların Düşüncelerine İlişkin Bulgular

		Evet	Hayır
Eşinizi sosyal medya üzerinden ilişki kurmadan önce tanıyor muydunuz?	N	23	47
	%	32,86	67,14
Eşinizle aynı ortamı paylaşıyor muydunuz?	N	27	43
	%	38,57	61,43
Eşimizle aranızda herhangi bir ortak payda var mıydı?	N	48	22
	%	68,57	31,43
Sosyal medyada hesaba ekleyen siz miydiniz?	N	38	32
	%	54,29	45,71
Konuşmayı başlatan siz miydiniz?	N	39	31
	%	55,71	44,29
Sosyal medyada konuşmanın daha rahat ve hızlı geliştiğini düşünüyor musunuz?	N	58	12
	%	82,86	17,14
Sosyal medyada kişinin yaptığı paylaşımların kişi hakkında doğru bilgiler verdiğini düşünüyor musunuz?	N	39	31
	%	55,71	44,29
Sosyal medya üzerinden başlayan bu süreç güven problemine sebep oldu mu?	n	36	34
	%	51,43	48,57
Modern çağda bu yöntemle tanışmayı ve evlenmeyi uygun buluyor musunuz?	n	45	25
	%	64,29	35,71
Eşinizle sosyal medya üzerinden tanıştığınızı çevrenize rahatça ifa edebiliyor musunuz?	n	35	35
	%	50,00	50,00
Evlilik ritüellerinin hepsini gerçekleştirdiniz mi?	n	43	27
	%	61,43	38,57
Bu yöntemle tanışmayı tavsiye eder misiniz?	n	45	25

	%	64,29	35,71
Sosyal medya sitelerini şuan kullanıyor musunuz?	n	50	20
	%	71,43	28,57
Mutlu musunuz?	n	51	19
	%	72,86	27,14
Bu tanışma şekli etrafınız tarafından yadırganıyor mu?	n	34	36
	%	48,57	51,43
Sosyal medya aracılığıyla tanıştığınızı çocuklarınıza anlatmayı düşünüyor musunuz?	n	49	21
	%	70,00	30,00
Sosyal medyanın evliliğinize zemin oluşturacağını hiç düşündünüz mü?	n	8	62
	%	11,43	88,57
Bu yöntemle çevrenizde evlenen başka kişiler var mı?	n	55	15
	%	78,57	21,43

Araştırmaya katılan kişilerin %32,86' sı eşiyile sosyal medya ile ilişki kurmadan önce tanıştıklarını bildirmişken %67,14' ü daha önceden aralarında herhangi bir bağın bulunmadığını ifade etmektedirler. Bu sosyal medya'nın farklı ortamlarda bulunan bireylerin iletişim ağlarıyla yeni bir arkadaşlık kurma amacına hizmet ettiği kanısına ulaştırmaktadır. Bu katılımcıların %38,57' si eşleriyle aynı ortamı paylaşırken, %61,43' ü aynı ortamı paylaşmamaktadır. Bu sonuç bizlere aynı iş ya da okul ortamlarında bulunmadıkları ancak yine de birbirlerinden tamamen habersiz olduğu sonucuna da ulaştırmamaktadır. Çünkü %68,57' si eşleriyle ortak paydaya sahip oldukları sadece %31,43' ünün aralarında herhangi bir bağın olmadığını ifade etmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun erkek olduğu göz önüne alındığı takdirde, %54,29' unun sosyal medyada hesaba ekleyenlerin kendileri olduğunu ifade etmesi doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların %45,71' i ise herhangi bir sosyal medya hesabından kendilerinin eklendiklerini ifade etmektedirler. %55,71' i konuşmayı kendileri başlatmışken, %44,29' u karşı tarafın konuşmayı başlattığını ifade etmektedir. Katılımcıların %82,86' sı gibi büyük bir oranda sosyal medyada konuşmanın daha hızlı ve rahat geliştiğini düşünürken, %17,14' ü bu şekilde olmadığını desteklemektedir. Bu sonuçla sosyal medyanın yani sanal ortamın bireylerde jest ve mimikler, ses tonu olmadan kendini diledikleri gibi ifade etmelerinin rahatlık payında katkısı yadsınamaz.

Katılımcıların %55,71' i sosyal medyada kişinin yaptığı paylaşımların kişi hakkında doğru bilgiler verdiğini düşünürken, %44,29' u doğru bilgi olmadığını düşünmektedir. Birçok sosyal medya kullanıcısı literatüründe stalklama kavramını sıkça kullanmaktadır. Bu kavram yeni tanışılan ya da merak edilen bireylerin sosyal medya hesaplarının derinlemesine incelenmesini ifade etmektedir. Çünkü yapılan

paylaşımların birey hakkında eğlenceli, duygusal, kültürlü, entellektüel gibi kanaatler ulaştırdığı yapılan birçok sosyal medya araştırmalarında ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların %51,43' ü sosyal medya üzerinden başlayan sürecin güven problemine sebep olduğunu düşünürken %48,57' si ise güven problemi oluşmadığını bildirmişlerdir. Güven problemi yaşanmasının temel etkenlerinden biri sosyal ağlarda sahte hesap anlamında kullanılan "fake" hesap olma düşüncesidir. Çünkü insanlar rahatlıkla bir başkasının fotoğraf, video, ya da paylaşımlarını kullanabilmektedir. Bir başka problem de insanların bu hesaplarda olduklarından çok olmak istedikleri biri gibi tavır ve davranışlar sergilemeleridir. Bu ağlar aracılığıyla tanışma-görüşme bilişim çağının doğal bir sonucu gibi karşılayan araştırmaya katılan bireylerden %64,29' u modern çağda bu yöntemle tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulurken, %35,71' i uygun bulmamaktadır. Bu yöntemle tanışmayı uygun görmelerine rağmen katılımcıların %50' si eşiyse sosyal medya üzerinden tanıştığını rahatça ifade edebildiklerini ifade etmektedir. Bunun temel sebebi ise daha çok kapalı toplum yapısından kaynaklanmakta ve toplumumuzun örf, adet ve gelenekleriyle örtüşmeyen bir yöntem olmasından kaynaklanmaktadır.

Ailenin ya da çevresindeki kişilerin eleştirilerine maruz kalmaktan çekinen katılımcılardan %50' si rahatça ifade edemediğini belirtmektedir. Evlenen çiftlerin %61,43' ü evlilik ritüellerinin hepsini gerçekleştirmişken %38,57' si ritüellerin hepsini gerçekleştirmemiştir. Bu sonuç evliliğin aile tarafından onaylandığı ya da çiftler açısından mutlu bir birleşme olduğunun taçlandırılması ve ya da çevreye olan bir duruş olduğu kanaatini uyandırmakta ve evliliğin diğer evlilik çeşitlerinden herhangi bir farkı olmadığı kanaatine ulaştırmaktadır. Katılımcıların %64,29' u bu yöntemle tanışmayı tavsiye ederken, %35,71' i tavsiye etmemektedir. Aynı zamanda bu sonuç doğal olarak katılımcıların bu yöntemle evlilik gerçekleştirmelerinden duydukları memnuniyeti göstermektedir.

Araştırmamıza katılan bireylerin %71,43' ü sosyal medya sitelerini şuan kullanıyorken, %28,57' si kullanmadıklarını ifade etmektedir. Ancak artık sadece yapılan paylaşımları takip etmek ve ya kendilerinin paylaşım yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ancak doğrudan tanışma-görüşme amaçlı olan swarm, tinder gibi sosyal ağların kullanmadıklarını sıkça ifade etmişlerdir. Farklı sebeplerden dolayı sosyal

ağları kullanmaya başladıkları saptanan katılımcıların aralarında bulunan “duygusal arkadaşlık” kurma amacıyla ortak paydada buluşmaları ve sonuç olarak bu ilişkileri bir birlikteliğe dönüştürmeleri ile aynı tarafta toplanan bu katılımcıların %72,86’ sı kendilerini mutlu olarak ifade ederken, %27,14’ ü mutlu olmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %48,57’ si bu tanışma şekli yüzünden yargılanmaktayken, %51,43’ ü yargılanmamaktadır. Katılımcılar sosyal medya aracılığıyla tanışmayı çevrelerine anlatmaya çekingen davranışlar da %70’ i sosyal medya aracılığıyla tanıştıklarını çocuklarına anlatmayı düşündüklerini ifade etmekte ve %30’ u çocuklarına anlatmayı düşünmemektedir. Son kısımda ise katılımcıların %11,43’ ü sosyal medyanın evliliğinize zemin oluşturacağını düşünürken, %88,57’ si düşünmemektedir. Bu oran oldukça dikkat çekicidir. Çünkü bu ağları kullanan bireyler belki tanışma sürecinin başında ilişkilerin bu kadar ciddi bir sonuca vardırılmayacağı kanısı uyandırmaktadır. Sosyal ağların kullanım amaçlarından birinin de bireylere heyecan veren bir yönü de olduğu varsayılırsa bu sonuç doğal olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu katılımcıların %78,57’ si bu yöntemle çevrede evlenen başka kişiler varken %21,43’ü evlenen olmadığını bildirmişlerdir. Yani aslında bu fikre ya da yönteme yabancı olmadıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 35: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme		Toplam
		Evet	Hayır	
Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi	Çevremde bana uygun biri olmadığı için	11	2	13
	Bana heyecanlı geldiği için	9	1	10
	Kendimi daha rahat ifade ettiğim için	12	6	8
	Kendimi yalnız hissettiğim için	4	3	7

	Özgüvenim eksik olduğu için	2	0	2
	Popüler olduğu için	1	2	3
	Diğer	5	10	15
Toplam		44	24	68

$\chi^2:14,112$, $sd:6$, $p:0,028 < 0,05$

Tablo 35’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların duygusal arkadaşlık kurma sebebi ile sosyal medya üzerinden tanışmayı tavsiye etme arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005 < 0,05$).

Bu verinin (bulgunun, sonucun) araştırmamızın başlangıç kısmında ifade ettiğimiz “Sosyal medya üzerinden tanışmayı tavsiye etme ile duygusal arkadaşlık kurma sebebi arasında anlamlı ilişki vardır” hipotezimizi doğruladığı açık bir biçimde görülmektedir.

Tablo 36: Mutlu Olma İle Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Mutlu Olma		Toplam
		Evet	Hayır	
Duygusal Arkadaşlık Kurma Sebebi	Çevremde bana uygun biri olmadığı için	12	1	13
	Bana heyecanlı geldiği için	10	0	10
	Kendimi daha rahat ifade ettiğim için	10	8	18
	Kendimi yalnız hissettiğim için	5	2	7

	Özgüvenim eksik olduğu için	2	0	2
	Popüler olduğu için	3	0	3
	Diğer	8	7	15
Toplam		50	18	68

$X^2:13,902$, $sd:6$, $p:0,031 < 0,05$

Tablo 36'ya göre araştırmaya katılan duygusal arkadaşlık kurma sebebi ile sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005 < 0,05$).

Katılımcıların sosyal medyada duygusal arkadaşlık kurma sebeplerinden biri olan “Çevremde bana uygun biri olmadığı için” öncülü ile “sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk” ları arasında hipotezimizde öngördüğümüz sonucu doğrulamaktadır.

Tablo 37: Mutlu Olma İle Öğrenim Durumu Arasındaki Farklığın Belirlenmesi

		Mutlu Olma		Toplam
		Evet	Hayır	
Öğrenim Durumu	Ortaokul ve dengi mezunu	11	5	16
	Lise ve dengi mezunu	18	12	30
	Üniversite/ Yüksekokul	22	2	24
Toplam		51	19	70

$X^2:13,902$, $sd:6$, $p:0,031 < 0,05$

Tablo 37'ye göre araştırmaya katılan “öğrenim durumu” ile “sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi” arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005 < 0,05$). Hipotezimizde öngördüğümüz

öğrenim durumu, üniversite/yüksekokul olanlar ile sosyal medyada tanışıp evlendikten sonra mutlu oldukları bu verilerle ortaya konmuştur.

Tablo 38: Yaş Grupları İle Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaş	18-24	18	18	36
	25-34	21	4	25
	35-44	6	3	9
Toplam		45	25	70

$X^2:7,999$, $sd:3$, $p:0,046 < 0,05$

Tablo 38'e göre araştırmaya katılan "yaş grupları" ile "modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma" arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005 < 0,05$). Araştırmamızın katılımcılarından yaşı 25-34 aralığında bulunanların çoğu modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulmaktadır. Bu sonuçta araştırmamızın başında verdiğimiz hipotezimizle paraleldir.

Tablo 39: Mutlu Olma İle Yaş Grupları Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Mutlu Olma		Toplam
		Evet	Hayır	
Yaş	18-24	21	15	36
	25-34	22	3	25
	35-44	7	2	9
Toplam		50	20	70

$X^2:13,902$, $sd:6$, $p:0,031 < 0,05$

Tablo 39'a göre araştırmaya katılan "yaş grupları" ile "sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi" arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005 < 0,05$). Araştırmamızın ilk aşamasında oluşturmuş olduğumuz hipotezimizle paralel olarak; katılımcılardan yaşı 18-24 ve 25-34

arasında olanlar ile sosyal medyada tanışıp evlendikten sonra mutlu oldukları belirlenmiştir.

Tablo 40: Ailenin Yaşadığı Yer İle Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma		Toplam
		Evet	Hayır	
Ailenin Yaşadığı Yer	Şehir Merkezi	31	11	42
	Köy	14	14	28
Toplam		45	25	70

$X^2:4,148, sd:1, p:0,042<0,05$

Tablo 40'a göre araştırmaya katılan bireylerin "ailenin yaşadığı yer" ile "modern çağda sosyal medya aracılığıyla tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma" arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005<0,05$). Ailenin yaşadığı yer şehir merkezi olanların çoğu modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulmaktadır. Bu sonuç ortaya koyduğumuz hipotezi doğrulamaktadır.

Tablo 41: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Ailenin Yaşadığı Yer Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme		Toplam
		Evet	Hayır	
Ailenin Yaşadığı Yer	Şehir Merkezi	31	11	42
	Köy	15	14	28
Toplam		45	25	70

$X^2:4,148, sd:6, p:0,042<0,05$

Tablo 41'e göre araştırmaya katılan bireylerin "ailenin yaşadığı yer" ile sosyal medya aracılığıyla tanışmayı tavsiye etme" arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005<0,05$). Araştırmamızın başlangıç kısmında verdiğimiz hipotezimizi doğrulayan bir sonuç elde edilmiştir. Ailenin yaşadığı yer

şehir merkezi olanların sosyal medyada tanışmayı tavsiye etme tutumları daha yüksektir.

Tablo 42:Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma	
		Evet	Hayır
Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler	Din	19	22
	Dil	12	9
	İrk	6	2
	Kültür	19	13
	Cemaat	2	1
	Aile yapısı	26	13
	Mezhep	0	2
	Ekonomik düzey	12	2
	Güzellik yakışıklılık	22	6

$X^2:27,196$, $sd:9$, $p:0,001<0,05$

Tablo 42'e göre araştırmaya katılan bireylerin "modern çağda sosyal medya aracılığıyla tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma" durumu ile "evleneceği kişideki bulunması gereken faktörler" arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005<0,05$). Evleneceği kişide dikkat edilen faktörler sıralamasında ilk sıralarda aile yapısı olanların modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun buldukları belirlenmiştir. Bu sonuç ortaya koyduğumuz hipotezi doğrulamaktadır.

Tablo 43:Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Sosyal Medyayı Kullanım Amacı Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma	
		Evet	Hayır
Sosyal Medyayı Kullanım Amacı	Sosyal arkadaşlık edinmek için	15	11
	Güncel haberleri takip etmek için	29	18
	Paylaşım yapmak için	28	8
	Alışveriş yapmak için	7	2
	Duygusal anlamda bir arkadaşlık kurmak için	34	9

$X^2:19,777$, $sd:5$, $p:0,001<0,05$

Tablo 43'e göre araştırmaya katılan bireylerin "modern çağda sosyal medya aracılığıyla tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma" durumu ile "sosyal medyayı

kullanım amacı” arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005<0,05$). Araştırmaya katılan bireylerin vermiş oldukları cevaplardan; güncel haberleri takip etmek ve paylaşım yapmak için olanların modern çağda sosyal medya aracılığı ile tanışmayı ve evlenmeyi uygun buldukları belirlenmiştir. Bu sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tablo 44:Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

		Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme	
		Evet	Hayır
Evleneceği Kişideki Bulunması Gereken Faktörler	Din	23	18
	Dil	10	11
	Irk	6	2
	Kültür	17	15
	Cemaat	2	1
	Aile yapısı	26	13
	Mezhep	0	2
	Ekonomik düzey	11	3
	Güzellik yakışıklılık	22	6

$X^2:19,777$, $sd:9$, $p:0,019<0,05$

Tablo 44’e göre katılımcıların “sosyal medya aracılığıyla tanışmayı tavsiye etme” ile “evleneceği kişideki bulunması gereken faktörler” arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005<0,05$). Bu sonuç araştırmanın başında ortaya koyduğumuz hipotezimizi doğrulamaktadır. Katılımcıların verdiği cevaplardan; evleneceği kişideki bulunması gereken faktörlerden “din ve güzellik-yakışıklılık” olanların sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 45:Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle kullanılan sosyal medya siteleri Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

Kullanılan sosyal medya siteleri	Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme	
	Evet	Hayır
Messenger	26	12
Facebook	36	21
Twitter	18	6
İnstagram	34	18
Swarm	10	1
Tinder	3	0
İslami evlilik siteleri	6	1

Snapchat	14	2
Diğer	8	0

$X^2:19,934, sd:9, p:0,018<0,05$

Tablo 45'e göre araştırmaya katılan bireylerin "sosyal medya aracılığıyla tanışmayı tavsiye etme" ile "kullanılan sosyal medya siteleri" arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005<0,05$). Bu sitelerden Facebook ve Instagram kullananların sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye ettikleri belirlenmiştir. Bu sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tablo 46:Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Sosyal Medya Kullanım Amacı Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

Sosyal Medya Kullanım Amacı	Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme	
	Evet	Hayır
Sosyal arkadaş edinmek	17	9
Güncel haberleri takip etmek	28	19
Paylaşım yapmak	27	9
Alışveriş yapmak	8	1
Duygusal anlamda bir arkadaşlık kurmak	32	11

$X^2:13,709, sd:5, p:0,018<0,05$

Tablo 46'ya göre araştırmaya katılan bireylerin "sosyal medya aracılığıyla tanışmayı tavsiye etme" ile "sosyal medya kullanım amacı" arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005<0,05$). Bu sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır. Katılımcıların, sosyal medyayı duygusal anlamda arkadaşlık kurmak için kullananların sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 47:Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme İle Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşım Türü Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşım Türü		Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme	
		Evet	Hayır
Fotoğraf ve video paylaşımı	38	14	
Yer bildiri	22	9	
Takip-yorum	30	12	
Bilgi, şiir, güzel söz	28	15	
Güncel bilgi	21	7	

$X^2:12,151, sd:5, p:0,033<0,05$

Tablo 47'ye göre araştırmaya katılanların ‘‘sosyal medya aracılığıyla tanışmayı tavsiye etme’’ ile ‘‘sosyal medyada yaptıkları paylaşım türü’’ arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005 < 0,05$).

Bu sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır. Araştırmaya katılan bireylerden, fotoğraf ve video paylaşımı yapanların sosyal medya aracılığı ile tanışmayı tavsiye ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 48: Sosyal Medyada Tanışıp Evlendikten Sonraki Mutluluk Düzeyi ile Sosyal Medya Kullanım Amacı Arasındaki Farklığın Belirlenmesi

Sosyal Medya Kullanım Amacı	Sosyal Medyada Tanışıp Evlendikten Sonraki Mutluluk Düzeyi	
	Evet	Hayır
Sosyal arkadaş edinmek	18	8
Güncel haberleri takip etmek	36	11
Paylaşım yapmak	32	4
Alışveriş yapmak	8	1
Duygusal anlamda bir arkadaşlık kurmak	35	8

$X^2:17,619$, $sd:5$, $p:0,03 < 0,05$

Tablo 48'e göre araştırmaya katılanların ‘‘sosyal medyada tanışıp evlendikten sonraki mutluluk düzeyi’’ ile ‘‘sosyal medya kullanım amacı’’ arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p:0,005 < 0,05$).

Katılımcılardan sosyal medyayı güncel haberleri takip etmek için kullananların, sosyal medyada tanışıp evlendikten sonra mutlu oldukları belirlenmiştir. Bu veriler hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tablo 49: Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma Durumu İle Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler Arasındaki Farklığın Belirlenmesi

Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler	Modern Çağda Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Ve Evlenmeyi Uygun Bulma	
	Evet	Hayır
Fiziksel Özellik	31	16
Meslek	8	10
Yaş	32	16
Eğitim Durumu	16	12

Yaşadığı Şehir	13	4
Kültürel Düzey	12	8
Karizma/Popülarite	9	3
Diğer	4	1

$X^2:8,722$, $sd:8$, $p:0,366 > 0,05$

Tablo 49'e göre araştırmaya katılan katılımcıların "modern çağda sosyal medya aracılığıyla tanışmayı ve evlenmeyi uygun bulma durumu" ile "tanışmak için arkadaşlık kurulan kişilerde aranan kişisel özellikler" arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. ($p=0,366$ $p > 0,05$) Bu sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tablo 50: Sosyal Medya Aracılığı İle Tanışmayı Tavsiye Etme Durumu İle Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler Arasındaki Farklılığın Belirlenmesi

Tanışmak İçin Arkadaşlık Kurulan Kişilerde Aranan Kişisel Özellikler	Bu yöntemle tanışmayı (sosyal medya aracılığı ile) tavsiye eder misiniz?	
	Evet	Hayır
Fiziksel Özellik	32	15
Meslek	8	10
Yaş	32	16
Eğitim Durumu	16	12
Yaşadığı Şehir	13	4
Kültürel Düzey	11	9
Karizma/Popülarite	7	5
Diğer	4	1

$X^2:9,774$ $sd:8$, $p:0,281 > 0,05$

Tablo 50'ye göre araştırmaya katılan katılımcıların "sosyal medya aracılığıyla tanışmayı tavsiye etme" durumu ile "tanışmak için arkadaşlık kurulan kişilerde aranan kişisel özellikler arasında" anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. ($p=0,281$ $p > 0,05$) Bu sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmamız "sosyal medya evlilikleri" ile "dindarlık" arasında bir ilişkinin olup olmadığını sosyal medya üzerinden evlilik gerçekleştiren bireylerin dini hayatları hakkında bazı tespitler elde edildikten sonra konuya nasıl baktıkları araştırılmıştır. Bu yöntem üzerinden evlenen bireylerin dindar kesimden olmayacağı

algısı ortadan kalkmış pekâlâ bu yöntemi dini hassasiyetleri olan bireyler tarafından da tercih edilen bir yöntem olduğu bu araştırmayla ortaya konmuştur.

Araştırmamızın diğer bir boyutu ise modern zamanların en önemli konularından biri olan “yalnızlık problemini” araştırmamıza konu olan sosyal medya siteleriyle nasıl aşılmaya çalışıldığını ortaya koymaktadır. Küresel dünyada internetin yaygınlaşması ve sosyal ağların herkesin evine ve cebine girmesiyle hızla gelişen birçok yeni akım ve siteler gençler arasında ilgi uyandırmaktadır. Batı toplumundan doğu toplumuna doğru gelişen ve her geçen gün katılımcı sayısını ve kullanım amaçlarını genişleten birçok sosyal medya sitesi aynı zamanda “evlilik” gibi çok önemli ve hassas bir konuya da aracı konuma gelmektedir.

Araştırmamızın elde edilen verileri göz önüne alındığında öğrenim durumu lise ve üniversite olan, şehir merkezinde ikamet eden bireylerde bu yöntemin daha yaygın olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun çok yönlü birden fazla ve farklı sebepleri olduğu düşünülmektedir. Bu sebeplerden yaygın olanları ise ortaokul ve dengi mezunu bireyler ya da daha alt öğrenim durumunda olan bireyler daha çok görücü usülü veya erken yaşta evlilik kararı almalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların ahlaklı insan tanımlamasında “dindarlık” %19 iken “doğruluk” %34 oranında pay almaktadır. Bu sonuç dindarlık ile ahlak kavramı arasında farklı yorumlamaya maruz kaldığı ve iki kavramın birbirinden farklı algı uyandırdığı sonucuna ulaştırmaktadır. Aynı zamanda günlük beş vakit namaz kılanların oranı %14 iken, ramazan ayında oruç tutanların oranı %62 olması dikkat çekmektedir. Çünkü toplumumuzda oruç ibadetinin çocukluktan itibaren toplumsal bir ibadet olması sebebiyle daha aşına olunmuş ve toplumda bu ibadeti yerine getirmeyenlere karşı duyulan antipati de bu ibadete rağbeti arttırdığı kanaatine ulaşmaktayız. Ancak namaz ibadeti bireysel ve çocukluktan itibaren alışkanlık haline getirilmesi gereken bir ibadet olması sebebiyle daha zor kazanılan ve sürdürülen bir ibadet olduğu kanaatine bizleri ulaştırmaktadır. Katılımcıların sosyal medyada tanıştıkları kişilerde %48 oranıyla en çok “fiziksel özellik” ve “yaş” a dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuç sosyal medya sitelerinde seçeneklerin fazla olması ve aranılan kriter yelpazesine göre geniş imkan vermesiyle yakından

ilişkili olduğu kanaatini uyandırmaktadır. Birçok yapılan araştırma da erkeklerin kadınlarda en çok “güzellik”, kadınlarında erkeklerde en çok aradıkları “zenginlik ya da güç” algısı bu araştırma da aslında beklenen de farklı bir sonuç doğurmuştur. Çünkü katılımcıların büyük bir çoğunluğu “fiziksel özellikler” in daha çok aranılan kriter olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyolojik bir bakış açısı ile farklı bir yönden ele aldığımız da ise bu yöntemin hayatımızda da artık oldukça kabul gören bir yönü olduğu da araştırmamızla beraber ortaya konmuştur. Toplumdaki popüler olan film, dizi, kitap, dergi ya da müzikler toplumun algısını açık bir şekilde göstermektedir. Artık birçok film ya da dizide bu tema işlenmekte ve izleyiciler tarafından da doğal olarak karşılanmaktadır. Gazetelerde rumuz vererek tanışmak istediği kişilerin özelliklerini yazarak mektuplaşma yöntemiyle başlayan, Messenger üzerinden online olarak yazışma sürecini takip edip, televizyonlarda evlilik programlarıyla gelişen ve son olarak sosyal medya siteleri ve evlilik siteleriyle doruğa çıkan yöntemler silsilesi bizlere her dönemin kendine özgü bir yöntem ile karşımıza çıktığını göstermektedir.

Sosyal medya sitelerinin toplum yapımıza ve aile kavramına verilen değer ile bağdaşmaması ancak modernite ile birlikte toplumda kalabalık, meşgul ve yalnız bireylerin bu yöntemde de başvurmasının artık pek de yadırganmadığını söylemek mümkündür. Bu yöntemin ilerleyen dönemler de kendini daha da fazla geliştirerek karşımıza çıkabileceği veya farklı bir suret ya da isimde de hayat bulabileceği düşüncesi olabileceği gibi klasik eski yöntem ya da modellere de dönüş olabileceği algısı uyandırmaktadır. Çünkü son dönemlerde swarm, tinder gibi sosyal ağların evlilik dışında sadece bazı kısa süreli ve geçici ilişki kurulan ağ sistemi haline geldiğini de görmekteyiz. Sosyal medya üzerinden gerçekleşen evliliklerin süreç içerisinde popüler kültürün sonucu mu yoksa bilişim zamanının doğal sonucu mu olduğunu ise yapılacak yeni bilimsel araştırmalarla ancak süreç içerisinde belli olacaktır.

EKLER

ANKET

Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “**Sosyal Medya Evliliklerinin Nedenleri-Sonuçları ve Dini Boyutu**” adlı yüksek lisans tezi için bir

araştırma yürütüyoruz. Bu konuda sizlerinde görüşlerini almak istiyoruz. Yardımlarınız için şimdiden teşekkürler.

1-Cinsiyet

Erkek	Kadın
()	()

2-Yaş

Yaş	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64
	()	()	()	()	()

3-Medeni durum

Evli (nikhsız, imam nikhlı)	()
Evli (nikhlı)	()
Söz-Nişan	()
Dul(eşi ölmüş)	()
Dul(boşanmış)	()

4-ğrenim durumu

Okur-yazar	()
İlkokul mezunu	()
Ortaokul ve dengi mezunu	()
Lise ve dengi mezunu	()
Üniversite/yüksek okul	()
.....sınıftan terk	()

5- Anne- Babanızın Mesleği

	Anne	Baba
Esnaf / Tüccar	()	()
Memur	()	()
Serbest Meslek	()	()
Özel Sektör	()	()
Çiftçi	()	()
Diğer....	()	()

6-Gelir durumu

0-1000	1000-2000	2000-4000	4000-6000	6000-8000	8000 vest
()	()	()	()	()	()

7-Ailenizin yaşadığı yer

şehir Merkezi	İlçe Merkezi	Kasaba	Köy	Mezra
()	()	()	()	()

8-Aile de yaşayan kişi sayısı

3-5	6-8	9-11	12-14	15-17	18 ve üstü
()	()	()	()	()	()

9-Ebeveynlerin durumu

Sağ	Anne vefat etmiş	Baba vefat etmiş	Anne-Baba vefat etmiş	Anne-Baba boşanmış	Anne-Baba ayrı yaşıyor
()	()	()	()	()	()

10-Ebeveynlerin eğitim durumları

	Anne	Baba
Okur-yazar değil	()	()
Okur-yazar	()	()
İlkokul mezunu	()	()
Ortaokul ve dengi mezunu	()	()
Lise ve dengi mezunu	()	()
Üniversite/yüksek okul	()	()

11-Ebeveynlerin evlilik çeşidi

Görücü usulü	()
Aşk evliliği	()
Yakın akraba evliliği	()
Zorla evlendirilme	()
Berdel evliliği	()
Anlaşma evliliği	()

12- Ebeveynlerinizi nasıl tanımlarsınız?

	Anne	Baba
Aşırı Koruyucu	()	()
Aşırı Serbest	()	()
Otoriter	()	()
Demokratik	()	()
İlgisiz	()	()
Tutarsız	()	()

13-Herhangi bir dini eğitim aldınız mı?

İmam Hatip Mezunuyum	()
----------------------	-----

İlahiyat Fakültesi Mezunuyum	()
Kur'an Kursundayıl okudum	()
Özel bir hocadan Hadis/Tefsir/Arapça/Fıkıh vb. okudum	()
Medrese okudum	()
Bir tekkeye/cemaate bağlıyım şeyhimin/hocamın sohbetlerinden aldım	()
Herhangi bir dini eğitim almadım	()

14-Dini yaşantınız nasıldır?

İbadetlerimi düzenli olarak yerine getiririm.	()
Fırsat buldukça ibadet eden biriyim.	()
İçki vs. kötü alışkanlıkları olan birisiyim.	()
Dini yaşantım zayıf	()

15-Size göre ahlaklı olan insanın özellikleri nelerdir?

Dindarlık	()
İtaatkarlık	()
Doğruluk	()
Haram yememek	()
Yalan söylememek	()
Tevekkül	()
Başkalarının takdir ve rızasını kazanmak	()

16-Tesettür konusunda ne düşünüyorsunuz?

Tesettür konusuna en çok kadınlar dikkat etmelidir.	()
Edepli giyindikten sonra tesettür fazla önemli değildir.	()
Tesettürlü olmayan iyi bir Müslüman değildir.	()
Gönül ehli olan zahire bakmaz	()
Diğer	()

17-Namaz kılıyor musunuz?

Bayram namazı, Cuma ve ara sıra vakit namazı kılarım	()
--	-----

Sadece bayram namazı ve Cuma namazı kılarım.	()
Bayramdan bayrama	()
Hiç kılmam	()
Evet beş vakit kılıyorum	()
Diğer	()

18-Oruç tutuyor musunuz?(birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

Sadece ramazan orucunu mazeretim olmazsa eksiksiz tutarım	()
Sadece muharrem ayında tutarım	()
Pazartesi-Perşembe günleri tutarım	()
Kandillere rastlayan günlerde tutarım	()
Mazeretli olduğum için tutamıyorum	()
Hiç oruç tutmam	()

19-Hangi sosyal medya sitelerini kullanıyorsunuz?

Messenger	()
Facebook	()
Twiter	()
İnstagram	()
Swarm	()
Tinder	()
Evlilik siteleri/ İslami Evlilik Siteleri	()
Snapchat	()
Diğer	()

20-Sosyal Medya İle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

15.1-Sosyal Medya	Cep Numarası	()
-------------------	--------------	-----

Hesaplarınızda özel bilgilerinizden Hangilerini Paylaşıyorsunuz?	Meslek	()
	Ev Adresi	()
	Yaşadığı Şehir	()
	İşyeri	()
15.2-Yaptığınız Paylaşımlar Nelerdir?	Fotoğraf-Video paylaşımı	()
	Yer Bildirimi	()
	Takip-yorum	()
	Bilgi, Şiir, Güzel söz	()
	Güncel Bilgi	()
15.3-Sosyal Medyayı Hangi Amaçlarla Kullanıyorsunuz?	Sosyal arkadaş edinmek için	()
	Güncel haberleri takip etmek için	()
	Paylaşım yapmak için	()
	Alışveriş yapmak için	()
	Duygusal anlamda bir arkadaşlık kurmak için (Eğer cevabınız evet ise aşağıdaki soruları cevaplayınız.)	()

21-Duygusal arkadaşlık kurmanızın sebebi nedir?

Çevremde bana uygun biri olmadığı için	()
Bana heyecanlı geldiği için	()
Kendimi daha rahat ifade ettiğim için	()
Kendimi yalnız hissettiğim için	()
Özgüvenim eksik olduğu için	()
Popüler olduğu için	()
Diğer	()

22-Tanışmak için arkadaşlık kurduğunuz kişilerde hangi kriterleri arıyorsunuz?(Eğer tercihiniz birden fazla ise öncelik sırasına göre '1,2,3,'sıralayınız)

Fiziksel Özellik	()
Meslek	()
Yaş	()
Eğitim durumu	()
Yaşadığı Şehir	()
Kültürel düzey	()
Karizma/ Popülarite	()

23- Sizin için evlilik neyi ifade ediyor?

Aşk	()
Güven	()
Huzur	()
Maddi İmkanlar	()
Toplum baskısı	()
Sorumluluk	()
Nesli devam ettirme	()

24- Evleneceğiniz kişi de aşağıdaki faktörlerden hangisi önemlidir?(Eğer tercihiniz birden fazla ise öncelik sırasına göre "1,2,3," numaralayınız)

Din	()
Dil	()
İrk	()
Kültür	()
Cemaat	()
Aile Yapısı	()
Mezhep	()
Ekonomik Düzey	()

25-Sosyal Medya Aracılığıyla Bir Evlilik Gerçekleştirdiyseniz Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız.	EVET	HAYIR
25.1-Eşinizi sosyal medya üzerinden ilişki kurmadan önce tanıyor muydunuz?	()	()

25.2-Eşinizle aynı ortamı paylaşıyor muydunuz?	()	()
25.3- Eşinizle aranızda herhangi bir ortak payda var mıydı?	()	()
25.4-Sosyal Medyada hesaba ekleyen siz miydiniz?	()	()
25.5-Konuşmayı başlatan siz miydiniz?	()	()
25.6-Sosyal Medya da konuşmanın daha rahat ve hızlı geliştiğini düşünüyor musunuz?	()	()
25.7-Sosyal Medya da kişinin yaptığı paylaşımların kişi hakkında doğru bilgiler verdiğini düşünüyor musunuz?	()	()
25.8-Sosyal Medya Üzerinden başlayan bu süreç güven problemine sebep oldu mu?	()	()
25.9- Modern çağda bu yöntemle tanışmayı ve evlenmeyi uygun buluyor musunuz?	()	()
25.10-Eşinizle sosyal medya üzerinden tanıştığınızı çevrenize rahatça ifade edebiliyor musunuz?	()	()
25.11-Evlilik ritüellerinin hepsini gerçekleştirdiniz mi?	()	()
25.12-Bu yöntemle tanışmayı tavsiye eder misiniz?	()	()
25.13- Sosyal Medya sitelerini şuan kullanıyor musunuz?	()	()
20.14- Mutlu musunuz?	()	()
25.15-Bu tanışma şekli etrafınız tarafından yadırganıyor mu?	()	()
25.16-Sosyal medya aracılığıyla tanıştığınızı çocuklarınıza anlatmayı düşünüyor musunuz?	()	()
25.17-Sosyal medyanın evliliğinize zemin oluşturacağını hiç düşünmüş müydünüz?	()	()
25.18-Bu yöntemle çevrenizde evlenen başka kişiler var mı?	()	()

26-Bizimle paylaşmak istediğiniz ya da eklemek istediğiniz bir şey var mı? Varsa lütfen paylaşır mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KAYNAKÇA

Acar, İbrahim, "Evlenme Engeli Olarak Din Farkı," *AÜİFD*, S.17, (2002), s.21-46.

Akar, Erhan, *Sosyal Medya Pazarlaması: Sosyal Webde Pazarlama Stratejileri*, Ankara: Elif Yayınevi, 2010.

Akman, Yasemin, ‘‘Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Meslek, Evlilik Ve Geleceğe Yönelik Beklentileri,’’ *Hacettepe Üniversitesi Dergisi*, S.7, (1992), s.125-149.

Alston, William, *Religion*, çev: Günay Tümen, Ankara: 1970.

Arslanoğlu, İbrahim, ‘‘Kültür ve Medeniyetler Kavramları,’’ *Hacı Bektaşî Veli Araştırmaları Dergisi*, S.15, (2000), s.1-21.

Baş, Halim, ‘‘Türkiye’de Genç Nüfus: Sorunlar Ve Politikaları,’’ *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.27, (2017), s.255-288.

Belik Kıray, Mübeccel, *Seçme Yazılar*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 1999.

Canan, İbrahim, *Kütüb-i Sitte*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2016.

Dal, Nil Esra, Veysel Dal, ‘‘Kişilik Özellikleri ve Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Amaçları Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma,’’ *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.11, (2014), s.144-162.

Danışoğlu, Emel, ‘‘Gençlerin Sosyal Güvenliği ve Gençlik Politikaları,’’ *Devlet Planlama Teşkilatı*, Ankara,1992.

Dağcı, Şamil, ‘‘İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri,’’ *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, (1999).

David Meerman Scott, *The New Rules of Marketing and PR*, John WileyandSons, New Jersey, USA, 2010.

D., A., kişisel görüşme, 8 Eylül 2017.

D., Z., kişisel görüşme, 12 Temmuz 2017.

Fuchs, Christian, *Socialmedia: A criticalintroduction*, çev.Diyar Saraçoğlu-İlker Kalaycı, İstanbul: 2013.

Gökçe, Birsen, ‘‘Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme,’’ *Hacettepe Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, S.1-2, (1978), s.46-47.

Görgün Baran, Aylin, ‘‘Genç Ve Gençlik: Sosyolojik Bakış,’’ *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, S.1, (2013), s.6-25.

Gün, Filiz, *Kent Kültüründe Yalnızlık Duygusu*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Ankara, 2006.

G., T., kişisel görüşme, 19 Mart 2017.

Güzel, Mehmet, ‘‘Küreselleşme, İnternet ve Gençlik Kültürü,’’ *Küresel İletişim Dergisi*, S.1, (2006), s.2-16.

G., S., kişisel görüşme, 23 Eylül 2017.

İbn-i Mace, Muhammed, *Sünen-i İbn-i Mace Tercüme Ve Şerhi*, çev: Haydar Hatipoğlu, İstanbul: Kahraman Neşriyat, 2002.

Kaya, Mevlüt, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrencilerin Benlik Tasarımı*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Kırık, Ali Murat, "Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Medya Ağlarında Gençlerin Konumu," *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, S.1,(2017), s.1-32.

Kızılgeçit, Muhammet, "Modern Psikolojide ve Tasavvufta Yalnızlık," *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, (2012), s.131-150.

Koenig, Samuel, *Sosyoloji-Toplum Bilimine Giriş*, çev: S. Sucu, O. Aykaç, İstanbul: Ütopya Kitabevi, 2000.

Kur'an-ı Kerim Meali, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kaynak Eserler: 30, Ankara, 2011.

Kurt, Abdurrahman," Sosyolojik Din Tanımları ve Dine Teolojik Bakış Sorunu," *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,S.2, (2008), s.73-93.

Maciver-Charles H. Page, *Cemiyet I*, çev.Doç.Dr.Arniran Kurtkan, İstanbul : Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, 1994.

Malçok, Sabri, Okan Büyüksahin, Ömer Faruk Yılmazlı, Tayfun Şahin, İzzettin Çoltu, 2014, *Semavi Dinlerde Aile Evlilik Anlayışı ve Eşlerin Birbirine Karşı Tutumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi İdari ve İktisadi Bilimler Sosyal Hizmetler Bölümü, Yalova, 2014.

Marshall, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.

Mayfield, Antony, What is Social Media, Forrester Research Social Computing, England, 2008.

Muhammed ibn İsmail, el Buharî, *Sahih-i Buhari*, çev: Mehmet Sofuoğlu, Ankara: Ötüken Yayınları, 2013.

Nureddin el Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'lFevaid*, İstanbul: Ocak Yayınları, 2012.

Sayar, Kemal, Berna Yalaz, *Sanal Aşk*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2016.

Sayımer, İdil, *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*, İstanbul: Beta Yayınları, 2008.

Sezen, Lütfi "Türkiye'de Evlenme Biçimleri," *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.27, (2005), s.185-195.

Solmaz, Başak, Gökhan Tekin, Züleyha Herzem, Muhammed Demir, “İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama,” *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, S.4, (2013).

Şener, Gülüm, *Türkiye’de Facebook Kullanımı Araştırması*, Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2009.

T.C. Başbakanlık Kadın Ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Özel İhtisas Komisyonu Raporları, Ankara, 1994.

Ünal, Asife, *Yahudilik, Hristiyanlık Ve İslamiyet’te Evlilik*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2008.

Vural, Z.Beril Akıncı, *Bilgi Teknolojileri ve Yansımaları*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006.

Yağmurlu, Aslı, “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya,” *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, S.1, (2011).

Yaşar, M. Ruhat, “Yalnızlık,” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1,(2007), s.237-260.

Yavuzer, Haluk, “*Yaygın Ana-Baba Tutumları*”*Ana-Baba Okulu*, İstanbul, 1990.

Yenilmez, Çınar, *Aile Yapısı ve İlişkileri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Ders Kitabı (e kitap), 2012.

Yıldırım, Murat, “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi,” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S.1, (2010).

<http://badbaz.com/sosyal-medyanin-tarihi> , 19 Eylül 2016

<https://bidb.itu.edu.tr/seyirdefteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarih%C3%A7esi>, 07 Eylül 2018

<http://www.connectedvivaki.com/turkiyede-sosyal-medya-kullanim-istatistikleri/>, 04 Haziran 2018.

<http://www.connectedvivaki.com/turkiyede-sosyal-medya-kullanim-istatistikleri/>, 04 Haziran 2018.

<https://www.evrensel.net/haber/346736/evlenen-ciftlerin-sayisi-2017-yilinda-yuzde-4-2-azaldi>, 23 Nisan 2018.

<http://www.fetva.net/yazili-fetvalar/iddet-iddet-bekleme-ne-demektir.html>, 12 Haziran 2018.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862> , 10 Mayıs 2018.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862> , 10 Mayıs 2018.

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 23 Nisan 2018.

<https://www.haberler.com/harranli-mahmut-ile-sara-muradina-erdi-8900753-haberi/>, 22/06/2018.

<https://www.haberler.com/sosyal-medya-tanisip-dunya-evine-girdiler-8790835-haberi/>, 08/07/2018.

<http://sosyalmedyakulubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medya-nedir.html>, 15 Nisan 2018.

<http://sosyalmedyakulubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medya-nedir.html>, 15 Nisan 2018.

<https://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-in-2017-global-overview>, 24 Ocak 2017.

<https://www.socialbakers.com/resources/reports/turkey/>, 31 Aralık 2016.